

การศึกษาพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต

ปริญญาานิพนธ์
ของ
ศรีวิไล เชาว์ปรีชา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
ตุลาคม 2550

การศึกษาพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต

ปริญญาานิพนธ์
ของ
ศรีวิไล เขาวนัปรีชา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

ตุลาคม 2550

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต

บทคัดย่อ
ของ
ศรีวิไล เขาวนัปรินษา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

ตุลาคม 2550

ศรีวิไล เชาว์ปรีชา. (2550). การศึกษาพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ ฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : อาจารย์ ดร. สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์, รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์.

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองที่มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการใช้กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน คือ ด้านสนุกสนาน กับประสบการณ์แห่งความสุข ด้านเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความสุข และด้านเสริมสร้างทักษะทางสังคม สำหรับความสัมพันธ์ที่มีความสุข

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 5 – 6 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนวัดอ่างแก้ว (จิบ ปานจำ) แขวงบางหว้า เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้มาโดยวิธีสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) มา 1 ห้องเรียน จากจำนวน 4 ห้องเรียน และสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยทำการจับฉลากนักเรียนห้องที่สุ่มได้เพื่อจัดเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน โดยกลุ่มตัวอย่างได้รับการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 40 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสังเกตพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัย กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ t – test แบบ Dependent Samples

ผลการศึกษาพบว่า

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต มีพฤติกรรมความสุขโดยรวมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตมีพฤติกรรมความสุขด้านสนุกสนาน กับประสบการณ์แห่งความสุข ด้านเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความสุข และด้านเสริมสร้างทักษะทางสังคม สำหรับความสัมพันธ์ที่มีความสุข เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

A STUDY OF PRESCHOOL CHILDREN'S HAPPINESS BEHAVIOR
THROUGH LIVING VALUES ACTIVITIES

AN ABSTRACT
BY
SRIWILAI CHOWPREECHA

Presented in Partial Fulfillment of Requirements for the
Master of Education Degree in Early Childhood Education
at Srinakharinwirot University

October 2007

Sriwilai Chowpreecha. (2007). *A Study of Preschool Children's Happiness Behavior Through Living Values Activities*. Master thesis, M.Ed. (Early Childhood Education).

Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee :

Dr. Suchinda Kajonrunsilp, Asst. Prof. Nipa Sripairot.

This study was an experimental research. The research aimed to compare the preschool children's happiness behavior between before and after applying the Living value activities for the sample group. The happiness behavior data were investigated for both whole aspects score and each aspect of the score. Each aspect of happiness behavior were classified as enjoyable with happiness experience, skill of increasing happiness awareness, and social skill for happiness relationship.

The subjects were 5-6 years old boys and girls in kindergarten 2, semester 2, academic year 2006 at Wat Angkaew School Bang-wa Phasicharoen Bangkok. One out of 4 class was selected through cluster random sampling and 15 children were appointed for this study through simple random sampling method. The samples were given living value activities for 8 weeks, 3 days a week, for 40 minutes a day.

The research instruments included observation form for happiness behavior record and lesson plans of living value activities. Data were collected and analyzed by using the dependent t-test.

The research finding's were as follows

1. The preschool children for this study gained higher score for the whole aspects of happiness behavior after applying the living value activities with statistically significant at .05 than before the activities.

2. The preschool children for this study gained higher score for the each aspects of happiness behavior after applying the living value activities with statistically significant at .05 than before the activities.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

การศึกษาพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต

ของ
ศรวิไล เซวน์ปรีชา

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญศิริ จีระเดชากุล)
วันที่ เดือน พ.ศ. 2550

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน
(อาจารย์ ดร. สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์)

.....ประธาน
(อาจารย์ ดร. สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. กุลยา ตันติผลาชีวะ)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดีจากความเมตตาอย่างสูงของอาจารย์ ดร.สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ และรองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์ ได้ให้การดูแลและให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เป็นอย่างดีจึงจนปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตา จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชุลี สุวรรณดี ที่เมตตาให้นำกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตจากโปรแกรมการศึกษาคุณค่าเพื่อชีวิต มาดำเนินการวิจัยและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจนทำให้งานวิจัยในครั้งนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชุลี สุวรรณดี อาจารย์รุ่งรวี กนกวิบูลย์ศรี อาจารย์สมจิตต์ สุวรรณวงศ์ อาจารย์จิรวรรณ กาละดี อาจารย์ปิยะธิดา เกษสุวรรณ ที่ให้คำปรึกษาในการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัย และตรวจแผนการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตในการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดอ่างแก้ว (จิบ ปานขำ) นางสุจิตตรา ชาญไชย ที่ได้กรุณาให้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลและอำนวยความสะดวกในการวิจัยเป็นอย่างดี และขอขอบใจนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่ให้ความร่วมมือในการทดลองครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ พี่ และน้อง ที่ให้การส่งเสริมในเรื่องการศึกษาและให้กำลังใจด้วยดีตลอดมา จนกระทั่งปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

ขอขอบคุณผู้มีพระคุณทุกท่านที่มีได้กล่าวนาม ณ ที่นี้ ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือสนับสนุน และเป็นกำลังใจให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ไว้ ณ โอกาสนี้

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ที่ได้อบรมเลี้ยงดูให้ความรัก ความอบอุ่น ให้โอกาสทางการศึกษา ให้กำลังใจ และพระคุณคณาจารย์ทุกท่านทั้งในอดีตและปัจจุบันที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัยทำให้ได้รับประสบการณ์อันทรงคุณค่ายิ่ง

ศรีวิไล เขาวนัปรีชา

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	3
ตัวแปรที่ศึกษา.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
สมมติฐานในการวิจัย.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสุข.....	8
ความหมายของความสุข.....	8
ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุข.....	9
องค์ประกอบการเรียนที่มีความสุข.....	9
ปัจจัยที่ทำให้นักเรียนเกิดความสุขในการเรียน.....	14
ความสำคัญของการมีความสุขในการเรียน.....	16
ลักษณะและพฤติกรรมและความรู้สึคของนักเรียนที่มีความสุขในการเรียน ของเด็กปฐมวัย.....	16
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสุข.....	18
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต.....	19
ความหมายของกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต.....	19
ความสำคัญของกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต.....	19
สถานภาพความเป็นมาของโปรแกรมการศึกษาคุณค่าเพื่อชีวิต.....	19
แนวคิดสำคัญของโปรแกรมการศึกษาคุณค่าเพื่อชีวิต.....	21
กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต หมวดความสุขสำหรับเด็กปฐมวัย.....	26
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต.....	41

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการและการเรียนรู้ทางจริยธรรม ของเด็กปฐมวัย.....	42
ความหมายความสำคัญของพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย.....	42
ทฤษฎีพัฒนาการและการเรียนรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัย.....	43
แนวคิดและทฤษฎีด้านความต้องการพื้นฐานกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย.....	48
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการและการเรียนรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัย.....	49
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	51
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	51
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	51
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	53
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	57
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	57
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	57
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	58
5 สรุปผลอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	61
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	61
สมมติฐานในการวิจัย.....	61
ขอบเขตของการวิจัย.....	61
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	62
วิธีการดำเนินการทดลอง.....	62
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	62
สรุปผลการวิจัย.....	62
อภิปรายผล.....	63
ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย.....	67
ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	67
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	67

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม.....	68
ภาคผนวก	72
ภาคผนวก ก.....	73
ภาคผนวก ข.....	97
ภาคผนวก ค.....	104
ภาคผนวก ง.....	113
ภาคผนวก จ.....	120
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	122

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ระดับการใช้เหตุผลตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก.....	45
2 แบบแผนการทดลอง One-Group Pretest-Posttest Design.....	53
3 สัปดาห์วัน เวลา ที่ทำการทดลองและบันทึก.....	54
4 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนโดยใช้ กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตโดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน.....	58
5 แสดงคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อแบบสังเกตพฤติกรรมความสุข ของเด็กปฐมวัย.....	105
6 คะแนนพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรม คุณค่าเพื่อชีวิตก่อนการทดลองและหลังการทดลอง.....	109
7 คะแนนพฤติกรรมความสุขด้านสนุกสนานกับประสบการณ์แห่งความสุข ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง.....	110
8 คะแนนพฤติกรรมความสุขด้านเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความสุขของ เด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง.....	111
9 คะแนนพฤติกรรมความสุขด้านเสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับ ความสัมพันธ์ที่เป็นความสุขของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการสอนโดย ใช้กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตก่อนการทดลองและหลังการทดลอง.....	112

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	6
2 แนวคิดสำคัญของโปรแกรมการศึกษาคูณค่าเพื่อชีวิต.....	22

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ท่ามกลางภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ และศีลธรรม คนไทยและสังคมไทยเริ่มต้นตัวที่จะติดตามความเปลี่ยนแปลงของประเทศชาติอย่างใกล้ชิด เห็นได้จากมีเสียงเรียกร้องให้มีการปรับปรุงคุณภาพของการศึกษามากขึ้น และเร่งรีบให้เกิดการปฏิรูปการเรียนการสอนทั้งนี้เพราะการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันยังไม่บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ วิธีการสอนยังไม่เน้นกระบวนการให้ผู้เรียนได้พัฒนาในการคิดวิเคราะห์ การแสดงความคิดเห็น และการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังขาดการเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่น กับเทคโนโลยีที่ทันสมัย ครูยังคงยึดมั่นว่าตนเองเป็นผู้รู้มากที่สุด ถูกที่สุด และมีอำนาจมากที่สุดในกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนมีหน้าที่รับและปรับตัวให้สอดคล้องกับเนื้อหาความรู้ และวิธีการของครู ส่งผลทำให้กระบวนการเรียนรู้เป็นทุกข์ อับเฉา เบื่อหน่าย ดังนั้นผู้เรียนจึงเครียด และขาดความสุขในการศึกษาเล่าเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 1 - 2)

นอกจากนี้ยังพบว่า เด็กทั่วโลกกำลังได้รับผลกระทบเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จากปัญหาสังคมที่เพิ่มสูงขึ้น การขาดความเคารพต่อกันและกัน และต่อสังคมโลกรอบตัว พ่อแม่และนักการศึกษาในหลายประเทศได้เรียกร้องขอความช่วยเหลือเพื่อหาทางแก้ไขแนวโน้มนี้อย่างมากก่อนหน้านี้ และส่วนใหญ่ต่างเชื่อว่าทำให้ความสำคัญต่อการสอนเรื่องคุณค่าเพื่อชีวิตจะเป็นทางหนึ่งของการแก้ปัญหา (ไดแอน ทิลแมน ; และไดอาน่า ชู. 2543 :1)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 บัญญัติว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ และมาตรา 24 (1) บัญญัติว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรม ให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545ข : 12 - 13) มาตรฐานการศึกษาของชาติ บัญญัติว่า มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของคนเก่ง คนดี มีความสุข” โดยมีการพัฒนาที่เหมาะสมกับช่วงวัย พัฒนาคอนตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ ตรงตามความต้องการทั้งในด้านสุขภาพร่างกาย และจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และทักษะคุณธรรมและจิตสำนึกที่พึงประสงค์ และอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2548 : 3) การพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 บัญญัติว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา

ความรู้ และคุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 2) กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 35) ระบุว่ามีการกำหนดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับเด็กเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมและสติปัญญาอย่างสมดุล โดยจัดกิจกรรม ที่หลากหลาย บูรณาการผ่านการเล่น และกิจกรรมที่เป็นประสบการณ์ตรง เน้นการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าให้เหมาะสมกับวัย ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ กิจกรรมการเรียนรู้ของเด็กประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะกระบวนการและคุณลักษณะ หรือค่านิยมคุณธรรม จริยธรรม ที่เหมาะสมกับวัย สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ(2540 : 8) เน้นการพัฒนาคุณลักษณะทางจิตใจที่จะนำไปสู่พฤติกรรมที่ช่วยเสริมสร้าง และพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนให้มีความเก่ง ความดี และมีความสุข ซึ่งเกี่ยวข้องกับจิตใจ ความรู้สึกนึกคิด เพื่อนำไปสู่ความสุขที่แท้จริงของชีวิต

จากการที่ผู้วิจัยมีบทบาทเป็นครูผู้สอนระดับปฐมวัยมาหลายปี สังเกตพบว่าตนเองและครูโดยทั่วไปมุ่งสอนคุณค่าด้านเนื้อหา มากกว่าสร้างเสริมลักษณะนิสัยของเด็กด้านพฤติกรรมความสุข และจากการศึกษาผลงานวิจัยด้านการพัฒนาคุณค่าเพื่อชีวิตหลายเรื่อง ที่ทดลองใช้กิจกรรมต่างๆ ในการพัฒนากิจกรรมอย่างหลากหลาย แต่ก็ยังพบปัญหาพฤติกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตในเด็กอยู่ต่อไป ผู้วิจัยพิจารณาว่า มีการทำวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาพฤติกรรมความสุขน้อยมาก ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การเรียนรู้ที่มีความสุข มีความสำคัญมากในเด็กปฐมวัย

ครูควรส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนให้มีความสุข สนุกและชวนให้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพราะเมื่อการเรียนรู้เป็นความสุข ก็จะเป็นแรงจูงใจที่จะทำให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ (ประเวศ วะสี. 2543 : 68) ส่วนแนวทางที่จะทำให้เด็กเกิดความสุขในการเรียนนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545ก : 33-35) ได้ระบุถึงองค์ประกอบที่จะทำให้เด็กเกิดความสุขในการเรียนว่า เด็กแต่ละคนได้รับการยอมรับว่าเป็นมนุษย์คนหนึ่งที่มีหัวใจและสมอง ครูมีความเมตตา จริงใจ และอ่อนโยนต่อเด็กทุกคน โดยทั่วถึง เด็กเกิดความรักและภาคภูมิใจในตนเอง รู้จักการปรับตัวได้ทุกที่ทุกเวลา โดยเด็กจะต้องรู้จักตนเอง เห็นคุณค่าของชีวิตและความเป็นมนุษย์ของตน ได้รับความหมายของการมีชีวิตอยู่ยอมรับทั้งจุดดี และจุดด้อยของตนเอง และรู้วิธีการปรับตนเองให้อยู่ในสภาพแวดล้อมนั้นๆ ได้โดยไม่เสียสุขภาพจิต นอกจากนี้เด็กแต่ละคนต้องได้มีโอกาสเลือกเรียนตามความถนัด และความสนใจของตนเอง บทเรียนสนุก แปลกใหม่ จูงใจให้ติดตาม และเร้าใจ ให้อยากค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองในสิ่งที่สนใจ และสิ่งที่เรียนรู้สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน ไม่จำกัดอยู่เฉพาะในบทเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ศันสนีย์ ภัทรคุปต์ (2544 : 25) กล่าวว่า สิ่งที่จะทำให้เด็กมีความสุขในการเรียนมากขึ้น คือ การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ สนุกสนานประทับใจเน้นกระบวนการคิด การลงมือกระทำกิจกรรม บูรณาการเชื่อมโยง เรื่องราวในห้องเรียนกับความเป็นจริงของชีวิต และนำการเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย ดนตรี ศิลปะ เข้ามาผสมผสาน การจัด กิจกรรมการเรียนรู้ ที่มีความสุข

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้เข้ารับการอบรมการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตจากโปรแกรมการศึกษาคุณค่าเพื่อชีวิต (Living Values : an Educational Program, LVEP) ณ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต ปี พ.ศ. 2548 และเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ โปรแกรมการศึกษาคุณค่าชีวิตของผู้เรียน วันที่ 20-21 มีนาคม พ.ศ. 2549 ณ โรงเรียนวัดอ่างแก้ว (จิบ ปานขำ) สำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัญชลี สุวรรณดี ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญ LVEP ของ UNESCO ประจำประเทศไทย จากการศึกษาผู้วิจัยสนใจทำการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อประเมินประสิทธิผลของการใช้กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต โดยจะศึกษาว่าการใช้กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต จะส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัยได้อย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมาย เพื่อศึกษาพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการใช้กิจกรรมการศึกษาคุณค่าเพื่อชีวิตโดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน คือ

1. สนุกสนานกับประสบการณ์แห่งความสุข
2. เพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความสุข
3. เสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับความสัมพันธที่เป็ความสุข

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต จะส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัย จากการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตจะเป็นแนวทางประโยชน์ต่อครูผู้สอน ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาจะนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาให้เด็กปฐมวัย เกิดพฤติกรรมความสุขต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนวัดอ่างแก้ว (จิบ ปานขำ) แขวงบางหว้า เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 4 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 140 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ชั้น อนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนวัดอ่างแก้ว (จิบ ปานขำ) แขวงบางหว้า เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้มาโดยวิธีสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) มา 1 ห้องเรียน จากจำนวน 4 ห้องเรียน และสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยทำการจับสลากนักเรียนห้องที่สุ่มได้ เพื่อจัดเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การใช้กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมความสุข

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็กปฐมวัย หมายถึง นักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนวัดอ่างแก้ว (จิบ ปานขำ) แขวงบางหว้า เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร

2. พฤติกรรมความสุข หมายถึง การแสดงออกมาที่สะท้อนถึงความสุขอยู่ในระหว่างที่ได้จัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต หมวคบทเรียนความสุข โดยแสดงความรู้สึกเป็นการตอบด้วยถ้อยคำ และการแสดงพฤติกรรมการปฏิบัติตน เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่านักเรียนมีพฤติกรรมความสุข ซึ่งวัดโดยแบบสังเกตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำแนกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านสนุกสนานกับประสบการณ์แห่งความสุข หมายถึง การที่นักเรียนสนุกสนานกับแบบฝึกหัด “จินตนาการถึงโลกที่มีความสุข” ซึ่งเป็นขั้นตอนหนึ่งของกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต สนุกกับการเล่นเกมกับเด็กๆ ในชั้น และการร้องเพลงที่ก่อให้เกิดความรู้สึกที่เป็นสุข โดยมีพฤติกรรมที่แสดงออก ดังนี้

- 2.1.1 หน้าตายิ้มแย้ม
- 2.1.2 ร่าเริงแจ่มใส
- 2.1.3 กระโดดโลดเต้นอย่างสนุกสนาน
- 2.1.4 กระตือรือร้นอยากร่วมกิจกรรม
- 2.1.5 มีอารมณ์ขัน

2.2 ด้านเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความสุข หมายถึง การที่นักเรียนสามารถสื่อสารเป็นคำพูดหรือภาพวาดถึงโลกที่เป็นสุข การระบุสิ่งดีๆ ที่นักเรียนมีส่วนร่วมทำในการพูดคุยถึงประเด็นสะท้อนความคิดที่ว่า “เมื่อได้ทำสิ่งที่ดี ก็เป็นสุขกับตนเอง” การค้นหาความรู้สึกของตนเอง เมื่อผู้คนพูดไม่ดีหรือพูดดี และความคิดเกี่ยวกับวิธีที่เราจะให้ความสุขแก่ผู้อื่น ซึ่งมีพฤติกรรมที่แสดงออก ดังนี้

- 2.2.1 ตั้งใจร่วมกิจกรรม
- 2.2.2 มีความคิดจินตนาการกว้างไกล
- 2.2.3 มีความคิดเห็นเป็นของตนเอง
- 2.2.4 มีความเชื่อมั่นในตนเอง
- 2.2.5 กล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง

2.3 ด้านเสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับความสัมพันธ์ที่เป็นความสุข หมายถึง การระบุ คำพูดที่ทำให้ความสุขแก่ผู้อื่น และการระบุคำพูดที่ทำร้ายผู้อื่น การมีส่วนร่วมในการพูดคุยในชั้นเรียนว่าจะสามารถอดทนทั้งกับตนเองและผู้อื่น การฝึกเป็นผู้มีความปรารถนาดีต่อทุกคนในห้องเรียน ในช่วงที่ทำแบบฝึกหัด “การอยู่อย่างเจียมๆ” และสามารถใช้ประโยชน์ยืนยัน เช่น “โปรดให้ดอกไม้แก่ฉัน ไม่ใช่ชวากหนาม” เมื่อมีเพื่อนร่วมชั้นพูดไม่ดีด้วย โดยมีพฤติกรรมที่แสดงออกดังนี้

- 2.3.1 ปฏิบัติตามข้อตกลงด้วยความเต็มใจและสมัครใจ
- 2.3.2 มีสมาธิในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
- 2.3.3 สนทนาโต้ตอบ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้วยความพอใจ
- 2.3.4 การให้กำลังใจ
- 2.3.5 รู้จักการให้อภัย

3. กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต หมายถึง กระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่กระตุ้นให้เด็กเกิดความตระหนักและสะท้อนคุณค่าเพื่อชีวิตทั้งในชีวิตส่วนตัวและเกี่ยวข้องกับสังคม จากการลงมือปฏิบัติ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่

3.1 ขั้นสร้างบรรยากาศ เป็นการสร้างบรรยากาศที่สำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยครูจะต้องจัดการให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับความ รู้สึกว่าเป็นที่รัก เป็นที่เข้าใจ เป็นที่เคารพ รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความปลอดภัยขณะเรียน และสร้างสิ่งแวดล้อมให้นักเรียนพัฒนาไปรอบด้าน เช่น ให้นักเรียนอยู่กับความเจียมหรือนั่งนิ่งก่อนเข้าบทเรียน ซึ่งในช่วงเวลานี้จะมีแบบฝึกหัดจินตนาการถึงโลกที่มีความสุข ด้วยบรรยากาศที่อบอุ่นไม่กดดัน

3.2 ขั้นกระตุ้นคุณค่าเพื่อชีวิต เป็นขั้นที่ครูผู้สอนจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ประกอบด้วยวิธีการสำคัญ 3 ประการ คือ

3.2.1 การรับรู้ข้อมูล เป็นวิธีการที่ครูใช้ในการสอนคุณค่าโดยใช้วรรณกรรมและข้อมูลทางวัฒนธรรม เพื่อความเข้าใจในการสอน

3.2.2 การสำรวจคุณค่าในโลกที่เป็นจริง เป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมกระตุ้นคุณค่า โดยผ่านการเล่าเรื่องจากข่าว เนื้อหาบทเรียน เกม และสถานการณ์จริง

3.2.3 การสะท้อนความคิด เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้คิดด้วยตนเอง เป็นขั้นที่เสริมสร้างความรู้สึกลงในคุณค่า

3.3 ขั้นการอภิปราย เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความรู้สึกของตน ของผู้อื่น เพื่อสร้างหลักการในการอยู่ร่วมกัน

3.4 ขั้นการสำรวจความคิด เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้แสดงความคิด อาจเป็นกิจกรรมรายบุคคล หรือเป็นกลุ่มย่อยๆ กิจกรรมในขั้นตอนนี้ มุ่งให้ผู้เรียนได้แสดงออกในด้านต่างๆ ได้แก่

3.4.1 การแสดงออกซึ่งความคิดสร้างสรรค์ โดยการใช้ศิลปะเป็นสื่อหรือกิจกรรมเคลื่อนไหวสร้างสรรค์

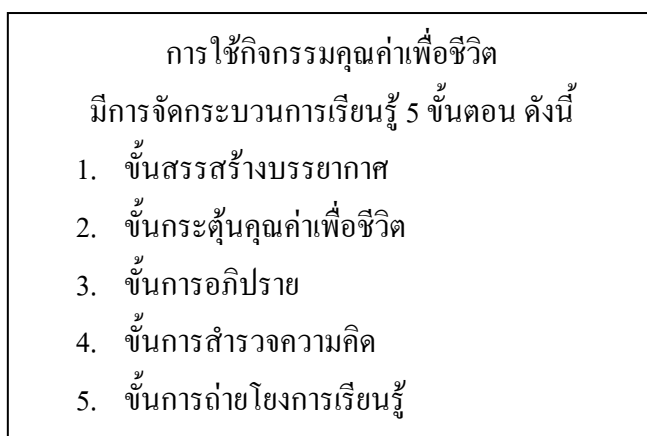
3.4.2 การพัฒนาทักษะทางอารมณ์ และทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลโดยการเล่นเกม

3.4.3 การเชื่อมโยงสู่สังคมและสิ่งแวดล้อมโดยการให้ผู้เรียนออกแบบหรือเสนอคุณค่าที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และขยายผลสู่สังคมกว้างได้

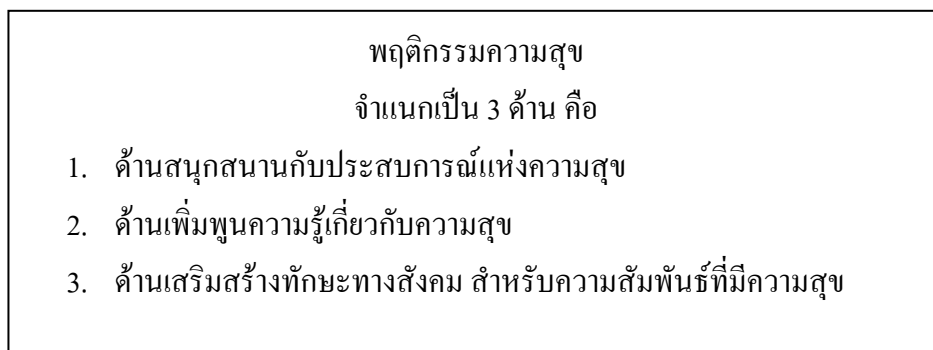
3.5 ขั้นการถ่ายโยงการเรียนรู้ เป็นการประยุกต์พฤติกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการใช้กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตมีพฤติกรรมความสุขสูงขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอ ตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสุข
 - 1.1 ความหมายของความสุข
 - 1.2 ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุข
 - 1.3 องค์ประกอบการเรียนรู้ที่มีความสุข
 - 1.4 ปัจจัยที่ทำให้นักเรียนเกิดความสุขในการเรียน
 - 1.5 ความสำคัญของการมีความสุขในการเรียน
 - 1.6 ลักษณะพฤติกรรมและความรู้สึกของนักเรียนที่มีความสุขในการเรียนของเด็กปฐมวัย
 - 1.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสุข
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต
 - 2.1 ความหมายของกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต
 - 2.2 ความสำคัญของกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต
 - 2.3 สถานภาพความเป็นมาของโปรแกรมการศึกษาคุณค่าเพื่อชีวิต
 - 2.4 แนวคิดสำคัญของโปรแกรมการศึกษาคุณค่าเพื่อชีวิต
 - 2.5 กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต หมวดความสุขสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.6 กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต กับการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย
 - 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการและการเรียนรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัย
 - 3.1 ความหมายความสำคัญของพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย
 - 3.2 ทฤษฎีพัฒนาการและการเรียนรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัย
 - 3.3 แนวคิดและทฤษฎีด้านความต้องการพื้นฐานกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย
 - 3.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการและการเรียนรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัย

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสุข

1.1 ความหมายของความสุข

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสุข พบว่า นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายที่คล้ายคลึงกันดังต่อไปนี้

ไดแอน ทิลแมน และไดอาน่า ชู (2543 : 92) ให้ความหมายว่า ความสุขคือ การได้สนุกสนานกับเพื่อนและการได้รู้ว่าตนเองนั้นเป็นที่รักของผู้อื่น

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2541 : 38) กล่าวว่า ความสุขที่แท้จริง มีสาระสำคัญตรงกันกับสันติและ อิศรภาพ สันติคือ ความสงบ เรียบ และราบรื่น อิศรภาพ คือ ความเป็นอิสระปลอดพ้นจากปัญหาปราศจากทุกข์

กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 11) ให้ความหมายว่า ความสุข หมายถึง มีความรัก และการแบ่งปัน ประพฤติชอบ มีความสุข สันติ และไม่เบียดเบียน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2542 : 11) กล่าวว่า ความสุข หมายถึง การมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตดี อันเป็นผลมาจากการเรียนรู้ โดยผู้เรียนได้รับการตอบสนองจากการใฝ่รู้ การกระทำ การสร้างสรรค์ของตนเอง รวมทั้งใช้ความสามารถในการคิด การใช้เหตุผลเกี่ยวกับการบริโภค การเลือกใช้ชีวิตสิ่งของรวมทั้งทรัพยากรอย่างประหยัด ด้วยการอนุรักษ์และเห็นคุณค่า เป็นบุคคลที่บริโภคด้วยปัญญา

ระวี ภาวิไล (2542 : 47) กล่าวว่า ความสุข คือ การคิดดี คิดถูกต้อง ก็จะทำดี และทำถูกต้อง

พระธรรมโกศาจารย์ (2543 : คำนำ) กล่าวว่า ความสุขที่แท้จริง คือ ความสุขที่เกิดจากความสุขใจ ดังพุทธภาษิตว่า “ไม่มีความสุขอื่นยิ่งไปกว่าความสงบใจ”

สัจญา สัจญาวิวัฒน์ (2543 : 49) ให้ความหมายว่า ความสุข คือ ความสบาย ความสำราญ ความปลอดโปร่งโล่งใจ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ความสุข หมายถึง ความรู้สึที่ดี อันเกิดจากกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม อันเป็นผลมาจาก การได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ และความสุขที่แท้จริง ของชีวิตเกิดจาก 3 ประการ ดังนี้

1. ความสุขจากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เด็กได้สัมผัสกับ ดิน น้ำ อากาศ สัตว์ ป่าไม้ ต้นไม้ ดอกไม้
2. ความสุขจากเพื่อนมนุษย์ เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ผู้ใหญ่ โดยเฉพาะคนในครอบครัว ที่สร้างความรัก ความอบอุ่น ความปลอดภัย
3. ความสุขจากกิจกรรมในชีวิต การเรียนจากทางโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน

1.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความสุข

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545ก : 4 - 30) ได้นำเสนอทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความสุขว่า การสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความสุข เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้มี 6 ประการคือ

1. สร้างความรักและศรัทธา ต่อการเรียนเป็นสิ่งจำเป็นมาก เพราะจะช่วยให้เด็กเกิดความรัก ความสนใจต่อบทเรียน ต่อครู และผู้ร่วมเรียน การสร้างศรัทธาจะเกิดขึ้นได้ โดยการสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน ครูต้องเข้าใจนักเรียน ครูต้องเข้าใจตนเอง รับผิดชอบต่อหน้าที่และความรับผิดชอบ รู้สภาพของตัวเอง ครูต้องเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ มีบทเรียนที่สนุกและเพลิดเพลิน การส่งเสริมความสนใจ และสร้างความผูกพัน

2. เห็นคุณค่าจากการเรียนรู้ การเรียนของเด็กจะประสบความสำเร็จ เมื่อเขาเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ว่าเรียน ไปทำไม เรียนไปเพื่ออะไร เรียนแล้วได้อะไร เรียนแล้วจะเป็นอะไร เด็กจะเห็นว่าบทเรียนแต่ละบทมีคุณค่าก็ต่อเมื่อสิ่งที่เขาเรียนนั้นเป็นประโยชน์ และมีความหมายต่อตัวเอง

3. เปิดประตูสู่ธรรมชาติ การเรียนแต่เฉพาะในห้องเรียนบางครั้งอาจจะรู้สึกคับแคบและอึดอัดทั้งครูและเด็กจะรู้สึกสดชื่น และมีชีวิตชีวาขึ้นหากได้มีการออกไปนอกห้องเรียน เด็กนั้นตามธรรมชาติของเขาเป็นนักค้นคว้า และชอบเสาะแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับโลกรอบตัว เด็กจะอ่านสรรพสิ่งต่าง ๆ รอบตัวด้วยความรู้สึกและด้วยจิตสัมผัส

4. ความมุ่งมั่นและมั่นคง การรู้จักตัวเอง รู้จุดดี จุดด้อยของตน ยอมรับสภาวะแห่งตน ไม่ดูถูกตนเอง ไม่โทษคนรอบข้าง ใจกว้าง และพร้อมจะปรับปรุงแก้ไขรู้จักระงับอารมณ์ มั่นใจและตั้งใจจริง ย่อมจะนำความสำเร็จในชีวิตมาให้แก่ตนซึ่งจะนำไปสู่ความภูมิใจ เห็นคุณค่าตนเองและไม่คิดว่าชีวิตของตนเองเป็นสิ่งไร้ค่า

5. ดำรงรักษ์ไมตรีจิต เมื่อเด็กโตขึ้นมา สังคมของเขา ย่อมขยายวงจากบ้านในครอบครัว ไปสู่โรงเรียนและสังคมที่กว้างขึ้น เขาเริ่มต้องการเพื่อน เริ่มการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เป็นกลุ่ม เป็นพวกไม่ชอบอยู่โดดเดี่ยว ครูมีส่วนช่วยให้เด็กได้เรียนรู้วิธีการรักษาไมตรีจิตมิตรภาพต่อเพื่อนด้วยการจัดกิจกรรมที่เด็กมีส่วนร่วม

6. ชีวิตที่สมดุล การรักษาสมดุลของชีวิต ก็คือ การปรับตนเองให้อยู่ในความพอเหมาะพอดี รู้ขีดจำกัดของความปรารถนาส่วนตน มีการประพฤติปฏิบัติที่ตรงตาม ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้รู้และเข้าใจธรรมชาติของชีวิตและความเป็นไปในโลก ขณะเดียวกันก็ช่วยให้เขารู้จักตัวเอง รู้ความสามารถ รู้จุดอ่อนของตัวเอง รู้จักปรับตัว และรู้วิธีแก้ปัญหาได้อย่างชาญฉลาด

1.3 องค์ประกอบของการเรียนที่มีความสุข

สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ (2545ก : 33 - 35) ได้นำเสนอองค์ประกอบที่ช่วยให้การเรียนของเด็ก ดำเนิน ไปอย่างมีความสุข ประกอบด้วยแนวคิดสำคัญ 6 ประการดังนี้

1. เด็กแต่ละคนได้รับการยอมรับจากเพื่อนและครู เด็กต้องได้รับการยอมรับว่าเป็นมนุษย์คนหนึ่งที่มีหัวใจและมีสมอง ดังนั้นเด็กจึงควรมีสิทธิ์ที่เป็นตัวของตัวเองที่ไม่จำเป็นต้องเหมือนใคร สามารถมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีความคิด ความสนใจ ในสิ่งต่าง ๆ ได้ มีความรู้สึก รัก โกรธ ดีใจ หรือเสียใจเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ตัวโต ๆ มีความสามารถเฉพาะตัว มีจุดเด่น จุดด้อยที่แตกต่างไปจากคนอื่น มีสิทธิ์ ได้รับการปฏิบัติจากผู้ใหญ่อย่างมนุษย์คนหนึ่งที่สำคัญที่สุดคือ เด็กควรจะมีโอกาสได้เลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ ซึ่งเท่ากับว่าเป็นการเลือกอนาคตให้กับตนเอง ผู้ใหญ่ไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ ครู หรือญาติพี่น้องควรจะเป็นเพียงผู้ให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำที่ดีกับเด็กไม่ใช่ผู้ออกคำสั่งหรือผู้คอยบงการชีวิต การตัดสินใจเลือกเรียนเพื่อการดำเนินชีวิตต่อไปควรเป็นสิทธิ์โดยชอบธรรมของเด็ก เมื่อเด็กแต่ละคนได้รับการยอมรับว่าเป็นมนุษย์คนหนึ่งที่มีหัวใจและสมองเพียงแต่อ่อนเยาว์กว่าผู้ใหญ่ทั้งหลาย เด็กย่อมต้องการที่จะมีความสุขในชีวิตความต้องการของเด็กอาจเป็นเพียงเรื่องพื้น ๆ ไม่ซับซ้อน เด็กต้องการชีวิตที่ร่าเริง สนุกสนาน แจ่มใส ต้องการมีจิตใจที่เบิกบาน สดชื่น มีร่างกายแข็งแรง มีพลังทั้งกายและใจที่จะพัฒนาตัวเองไปสู่ความมีศักยภาพทางการคิดและสติปัญญา มีสุขภาพจิตที่ดีและมีความหวังในชีวิต

2. ครูมีความเมตตา จริงใจ และอ่อนโยนต่อเด็กทุกคนโดยทั่วถึง ครูต้องเข้าใจในทฤษฎีแห่งพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็กทุกคนเข้าใจความรู้สึกละเอียดอ่อน ความคิดอันไร้ขอบเขตและความฝันอันกว้างไกลของเด็กแต่ละคนและเปิดโอกาสให้เขาได้สานความฝันและดำเนินไปตามความใฝ่ฝันนั้นจนบรรลุเป้าหมายของชีวิต ครูควรจะให้ความเอาใจใส่ต่อเด็กทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เลือกชั้นวรรณะ ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง มีความยุติธรรมสม่ำเสมอและวางตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีอารมณ์มั่นคง สดชื่นแจ่มใส มีสำนึกในการเป็นผู้ให้มีการเตรียมตัวเพื่อการสอนให้มีคุณภาพอยู่เสมอ มีความเสียสละและอดทน มีความมุ่งมั่นที่จะช่วยเด็กให้รู้จักตัวเองรู้จักแก้ปัญหาและเรียนรู้วิธีที่จะนำตัวเองไปสู่ความสำเร็จรุ่งเรืองอย่างมีสติและเพียบพร้อมด้วยคุณธรรม ในโรงเรียนครูคือผู้ที่รับช่วงการอบรมเลี้ยงดูเด็กต่อจากพ่อแม่ โดยแบ่งภาระหน้าที่ให้ครูเป็นผู้ให้ความรู้ ให้โอกาส ให้ความเข้าใจ ให้อภัย และให้ศรัทธาต่อโลกมนุษย์ถ้าพ่อแม่และครูจับมือกันเข้าใจกัน เด็กก็มีความสุข

ครูคือผู้ที่ร่ำเรียนมาเพื่อจะให้ความรู้แก่เด็กด้วยวิธีการอันชาญฉลาดและน่าสนใจ ให้ความเป็นมิตรและให้หลักในการดูแลตัวเอง เด็กจะมีความสุข เมื่อได้เรียนกับครูที่เข้าใจและร่วมคิดไปด้วยกัน สามารถจูงใจเขาให้ตื่นตัวไปกับบทเรียนแต่ละบท รวมถึงกิจกรรมแต่ละขั้นตอนให้เด็กมีกำลังใจที่จะแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ มาแลกเปลี่ยนกันและให้มีความรักต่อสิ่งที่เรียนต่อเพื่อน ต่อครู และต่อธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ให้มีศรัทธาต่อการดำรงชีวิต ให้รู้จักสร้าง 희망เพื่ออนาคตของตนเอง ครูจึงต้องมี “ศาสตร์” คือ ความรู้พื้นฐานในเรื่องต่าง ๆ มากพอที่จะถ่ายทอดให้เด็กได้รับตามวัยของเขาและยังต้องมี “ศิลป์” คือวิธีการที่จะถ่ายทอดซึ่งขึ้นอยู่กับสภาวะและวุฒิภาวะของผู้เรียนในรูปแบบของกิจกรรมที่หลากหลาย นอกจากนั้นยังต้องมีใจที่รักในความเป็นครู รักในสิ่งที่สอนและรักผู้เรียน มี

จิตสำนึกในบทบาทและหน้าที่ของตน ครูที่มีคุณภาพจึงต้องมีคุณสมบัติทั้ง 3 ประการนี้อยู่ในตัว จึงจะสร้างศรัทธาและทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการเรียนได้ คุณสมบัติเหล่านี้หากมีอยู่ในครูท่านใด ย่อมจะเป็นที่รักของนักเรียนและประสบความสำเร็จอย่างสูงในการสอน

3. เด็กเกิดความรักและภูมิใจในตนเอง รู้จักปรับตัวได้ทุกที่ ทุกเวลา เด็กรู้จักตัวเอง เห็นคุณค่าของชีวิตและความเป็นมนุษย์ของตนรับรู้ความหมายของการมีชีวิตอยู่ ยอมรับทั้งจุดดีและจุดด้อยของ ตนเอง และคิดหาวิธีปรับปรุงแก้ไข เข้าใจธรรมชาติของความเปลี่ยนแปลงและรู้วิธีปรับตนเองให้ อยู่ในสภาพแวดล้อมนั้น ๆ ได้โดยไม่เสียสุขภาพจิต รู้จักเกรงใจและให้เกียรติผู้อื่น มีเหตุผลและใจกว้าง พร้อมที่จะดำเนินชีวิตในบทบาทของผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบความภูมิใจของเด็กจะเกิดขึ้นเมื่อเด็กได้ แสดงความสามารถบางสิ่งบางอย่างให้ผู้อื่นได้รับรู้ การที่เด็กได้ทำในสิ่งที่ชอบและถนัดและเมื่อประสบความสำเร็จย่อมนำความภูมิใจมาให้ตัวเองและเกิดกำลังใจที่จะพัฒนาฝีมือให้ก้าวหน้าขึ้นไปอีก โดยที่งานใดที่เด็กทำแล้วเกิดความภาคภูมิใจ เด็กก็จะรักงานนั้นและอยากทำให้ดียิ่ง ๆ ขึ้น ไปอีกและเมื่อเด็ก รักงานนั้นแล้วก็จะรักผู้ร่วมงานแล้วแผ่ขยายไปถึงผู้อื่น กลุ่มอื่นและอยากให้เขาประสบความสำเร็จบ้าง ดังนั้นภาระอีกประการหนึ่งของครูก็คือการช่วยให้เด็กค้นพบความสามารถของตนเองและเปิดโอกาสให้เด็กแสดงความสามารถนั้น ๆ ออกมา การที่ครูช่วยให้เด็กค้นพบความสามารถของตัวเอง นอกจากจะสร้างความภูมิใจให้เด็กแล้ว ยังช่วยให้เด็กรู้จักตัวเองมากขึ้น เห็นคุณค่าของตัวเองและรักตัวเองมากขึ้น เกิดภาพพจน์ที่ดีต่อตัวเองในขณะที่เดียวกันก็เกิดความเห็นอกเห็นใจ ผู้ที่ยังไม่ประสบความสำเร็จและอยากจะช่วยเพื่อให้เขาประสบความสำเร็จบ้าง

4. เด็กแต่ละคนได้มีโอกาสเลือกเรียนได้ตามความถนัดและความสนใจ เพื่อให้เด็กได้ค้นพบความสามารถของตนเองที่ซ่อนเร้นและรอการพัฒนาอยู่ ทำให้เด็กมีกำลังใจเรียน ได้มีโอกาสรับรู้ ว่า วิทยาการแขนงต่าง ๆ สามารถจะเป็นประโยชน์ได้ทั้งนั้น ถ้าเขาใส่ใจ มุ่งมั่น นอกจากนี้ยังต้องให้เขาได้มีโอกาสเรียนเพื่อรู้อย่างลึกซึ้งและกว้างไกล (learn to know) เรียนให้เข้าใจและทำให้รู้เคล็ดลับของการทำสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบผลสำเร็จ (learn to do) และเรียนจนรู้จัก และเข้าใจวิธีคิดและวิธีปฏิบัติของคนในอาชีพนั้น ๆ เสมือนเป็นคนที่อยู่ในอาชีพนั้นจริง ๆ (learn to be) ทั้งยังสามารถนำความรู้ที่ได้รับนั้นมาประยุกต์เข้ากับตัวเองได้อย่างกลมกลืนและสร้างสรรค์ เพื่อความสุขของตนเองและครอบครัว เมื่อเด็กมาโรงเรียนศักยภาพของเด็กจะเกิดการพัฒนาขึ้น เด็กแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม การอบรมเลี้ยงดูและความสามารถที่ติดตัวเด็กมาตั้งแต่เกิด เมื่อเด็กเติบโตขึ้นศักยภาพหรือความสามารถพิเศษเหล่านั้นจะเริ่มขยายตัวและแสดงออกมาหากเขาได้รับโอกาส จังหวะและแรงกระตุ้นที่เหมาะสม ในที่สุดความสามารถ ความถนัด และความสนใจพิเศษ ของเด็กก็จะปรากฏเด่นชัดเป็นลำดับ การจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้เด็กได้เลือกทำตามที่เขาชอบและสนใจจะช่วยให้เขาได้พัฒนาตัวเองในด้านนั้น ๆ ได้มากขึ้น

5. บทเรียนสนุก แปลกใหม่ จูงใจให้ติดตามและเร้าใจ ให้อยากค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง ในสิ่งที่สนใจ การที่เด็กได้เรียนบทเรียนที่สนุกแปลกใหม่และเร้าความสนใจจะทำให้เด็กได้ พัฒนาการคิดจากความรู้ที่ได้รับขยายวงไปสู่ความใหม่ เกิดความอยากรู้อยากเห็น อยากทดลอง เพื่อให้เห็นผลที่สมจริงอยากศึกษาให้ลึกซึ่งเพิ่มเติมเกิดความตื่นเต้นและภาคภูมิใจในข้อค้นพบใหม่ ๆ และสามารถถ่ายทอดแนวความคิดเหล่านี้ให้ผู้อื่นทราบด้วยความภูมิใจรักการเรียน มีระบบในการเรียนและเห็นประโยชน์ในการเรียนซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่แต่ในห้องเรียนแต่อาจสัมพันธ์กับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความเป็นไปในชีวิตและปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตในแต่ละท้องถิ่น ในส่วนของครูต้องมีความตื่นตัวที่จะเปิดใจให้กว้างเพื่อพัฒนาตนเองให้ทันกับเหตุการณ์ และการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น การจัดบทเรียนจึงต้องคำนึงถึงเด็กเป็นส่วนใหญ่ โดยครูจะต้องมีความตื่นตัวและเพิ่มความระมัดระวังมากขึ้น การเลือกบทเรียนเข้ามาในโครงการเรียนจะต้องคำนึงถึงเด็กเป็นสำคัญ ครูต้องทำโรงเรียนให้เป็นสถานที่ที่ไม่น่ากลัว ไม่เกิดความเครียด เพื่อให้เด็กทุกคนอยากมาโรงเรียน ครูที่มีคุณภาพคือครูที่สามารถดึงความสุขเข้ามาไว้ในห้องเรียนหรือดึงบทเรียนไปสัมพันธ์กับสิ่งนอกห้องได้แท้จริงแล้วบทเรียนที่มีคุณภาพ ประกอบด้วยข้อปลีกย่อยหลายข้อแต่ละข้อจะส่งผลให้เด็กเห็นประโยชน์คุณค่าของสิ่งที่เรียนได้ บทเรียนที่มีคุณภาพ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1. ส่วนเนื้อหาและกิจกรรม
 - 1.1 มีความแปลกใหม่ที่น่าตื่นเต้น
 - 1.2 เร้าใจให้อยากติดตามไม่อยากขาดเรียน
 - 1.3 มีการเชื่อมโยงความรู้จากเก่าไปใหม่
 - 1.4 มีกิจกรรมสนุก ๆ ไม่น่าเบื่อ
 - 1.5 ตอบสนองความอยากรู้อยากเห็น
2. ส่วนพัฒนาคน
 - 2.1 ขยายวงความรู้ออกไปสู่โลกกว้าง
 - 2.2 จูงใจใฝ่หาความรู้ด้วยตนเอง
 - 2.3 เรียนรู้การทำงานที่สร้างสรรค์
 - 2.4 เรียนรู้วิธีทำงานเป็นกลุ่ม
 - 2.5 ใจกว้างและรู้จักการยอมรับ
3. ส่วนสร้างเสริมทัศนคติ
 - 3.1 ได้ค้นพบตัวเองและความสามารถของตน
 - 3.2 เข้าใจชีวิตและธรรมชาติตามวัยที่จะรับได้
 - 3.3 เห็นค่าของความเป็นมนุษย์
 - 3.4 เข้าใจและเห็นคุณค่าท้องถิ่นของตน
 - 3.5 รักและเห็นประโยชน์ของการเรียน

นอกจากแนวการจัดการเรียนการสอนที่ครูจะต้องปรับเปลี่ยนแล้ว แนวการประเมิน การพัฒนาของเด็กก็จะต้องเปลี่ยนไปด้วย ดังนั้นในการประเมินพัฒนาการของเด็กในทุกๆระดับ โดย การฟังความสนใจไปสู่การสอบและเน้นด้านวิชาการเพียงด้านเดียว จึงเป็นเสมือนการประเมินค่าของ คนเพียงด้านเดียวกันแต่ด้านอื่น ๆ ถูกลดความสนใจลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตระหนักในคุณค่าของ ความเป็นมนุษย์ คุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีและศิลปะของความเป็นไทย คุณค่าของความรักและ อาหารต่อมนุษย์ สัตว์ และสิ่งแวดล้อมและที่สำคัญคือ คุณค่าและความสามารถของตนเองในการที่จะเกิด ความรู้ ความคิด รู้จักไตร่ตรอง การควรไม่ควร รู้จักปรับปรุงคุณลักษณะให้สว่างงามและเหมาะสม รู้จัก วางตัวอย่างถูกกาลเทศะ มีสุนทรียภาพ มีความสุขุมรอบคอบ และเพียบพร้อมด้วยคุณธรรม พึ่งตนเองได้ และเป็นที่พักพิงของผู้อื่น ได้

ด้วยเหตุนี้ การประเมินผลพัฒนาการของเด็กแต่ละคนจึงต้องประเมินในภาพรวมของ ความเป็นเด็กผู้นั้นและประเมินอย่างต่อเนื่องตั้งแต่แรกเข้าจนวันที่เขาออกจากโรงเรียนไป และจะต้อง เป็นการประเมินที่ไม่ทำให้เด็กเกิดความเครียดเพราะเขาจะได้มีโอกาสในการประเมินตนเองและประเมิน เพื่อนด้วย

6. สิ่งที่เราเรียนรู้สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน สิ่งที่เราได้เรียนรู้ต้องสามารถ นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ไม่จำกัดอยู่เฉพาะในบทเรียนแต่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ ในสภาพ ความเป็นจริงเกิดประโยชน์และมีความหมายต่อตัวเด็กทั้งยังสามารถพยากรณ์คาดคะเนหรือตั้งข้อ สันนิษฐานต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การค้นคว้าเพื่อพิสูจน์ความเป็นจริง รู้จักสืบเสาะหาคำตอบต่อข้อสงสัย ต่าง ๆ จากแหล่งวิทยาการ รู้จักวิเคราะห์เหตุการณ์หรือสภาพการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล มีความคิด เป็นของตนเอง มีจุดยืนที่แน่นอน และมีความเชื่อมั่นในตนเองพอที่จะไม่ตกเป็นเครื่องมือของใครหรือ เป็นเหยื่อของผู้ไม่ประสงค์ดี รู้วิธีดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่า และสามารถให้ความช่วยเหลือแนะนำผู้อื่น ได้ เมื่อเขาเติบโตขึ้น

ในชีวิตของคนเราย่อมต้องเผชิญกับสภาพการณ์ที่อยู่ล้อมรอบตัวเราซึ่งมีทั้งที่เป็นปัญหา และเป็นความสำคัญต่อความสำเร็จอันน่าชื่นชมยินดี เมื่อเราเกิดมาและเจริญเติบโตขึ้นก็ไม่ได้รู้ทุกอย่าง หากแต่จะเก็บเกี่ยวจากการเรียนรู้ ซึ่งจะได้จากบ้าน โรงเรียน สังคมและธรรมชาติที่แวดล้อมตัวเราอยู่ เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เราได้ประสบไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อมหากเรารู้จักแยกแยะจับประเด็นก็จะ สามารถนำมาเป็นบทเรียนได้ทั้งนั้น หน้าที่สำคัญของครูก็คือการพิจารณาบทเรียนต่าง ๆ ที่มีทั้งในและ นอกหลักสูตร พยายามให้บทเรียนแต่ละเนื้อหามีความหมายและสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวิธีการของครูที่จะให้เด็กเข้าใจและช่วยกันค้นหาแล้วสรุปหลักการนำไปใช้

1.4 ปัจจัยที่จะทำให้ นักเรียนเกิดความสุขในการเรียน

จากการที่ศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความสุขในการเรียน มีนักการศึกษาหลายท่านที่กล่าวถึงปัจจัยต่าง ๆ อันเป็นแนวทางที่จะทำให้ นักเรียนเกิดความสุขในการเรียน

พระธรรมปิฎก (2541 : 44) ได้กล่าวถึง การศึกษา กับการเข้าถึงความสุขที่แท้จริง หน้าที่ของการศึกษาในความหมายนี้ มีดังนี้

1. ฝึกฝนพัฒนาคนให้รู้จักปฏิบัติต่อชีวิตหรือดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องมีความสุข
2. ฝึกฝนให้คนรู้จักแก้ปัญหาชีวิตและหาทางออกจากความทุกข์ได้ด้วยดีโดยไม่ก่อให้เกิดโทษพิษภัยแก่ผู้อื่นและแก่สังคม
3. พัฒนาคนให้รู้จักแสวงหาและเสพความสุข ทางวัตถุอย่างถูกต้องปราศจากโทษพิษภัยไร้การเบียดเบียน และพร้อมที่จะใช้สิ่งอำนวยความสะดวกนั้น ๆ ในทางที่เกื้อกูลแก่ผู้อื่นและแก่สังคม
4. พัฒนาคนให้พร้อมและมีความสามารถบางอย่างในการที่จะเอื้ออำนวยความสะดวกแก่ผู้อื่นและแผ่ขยายความสุขออกไปในสังคม

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2542 : 12) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้สมองทั้งสองซีก อย่างสมดุล ภายในสมองจะมีสารสุขหรือสาร เอนโดรฟิน (endorphin) จะหลั่งออกมาจากต่อมไร้ท่อได้สมอง ซึมเข้าสู่กระแสโลหิตไหลเวียนไปทั่วร่างกาย ทำให้ผิวพรรณผ่องใส ใบหน้าสดชื่น ภูมิคุ้มกันถูกเสริมแรงร่างกายแข็งแรง เป็นผลทำให้ผู้เรียนมีความสุข มีอารมณ์ดี ร่าเริงเบิกบาน

ศันสนีย์ นัตถกุล (2544 : 24 - 30) กล่าวถึงสิ่งที่จะทำให้ นักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้ คือ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการจัดการเรียนรู้ที่มีความสุข มีความสนุก ประทับใจผู้เรียนและเน้นการลงมือปฏิบัติจะทำให้ผู้เรียนจำได้ในเรื่องที่เรียนและสนุกที่จะได้เรียนรู้ ดังนี้

1. จัดการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจ เกิดความรักในสิ่งที่กำลังเรียนรู้
2. จัดการเรียนรู้ที่สนุก ประทับใจผู้เรียน มีเรื่องอารมณ์เข้ามาเกี่ยวข้อง
3. จัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด การลงมือกระทำกิจกรรม
4. จัดการเรียนรู้ที่บูรณาการเชื่อมโยงเรื่องราวและแนวคิดของสิ่งที่เรียนรู้ในห้องเรียนกับความเป็นจริงของชีวิต
5. นำการเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย ดนตรี ศิลปะ เข้ามาผสมผสานการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

นอกจากการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแล้วยังมีปัจจัยอื่นที่จะทำให้ นักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้อีกได้แก่

1. ความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักเรียนกับพ่อแม่ผู้ปกครอง ครู และเพื่อน
2. นักเรียนที่จะเรียนอย่างมีความสุขในการเรียนรู้หรือเรียนอย่างมีความสุขนั้นจะต้องมีภาวะทางจิตใจความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ ที่ไม่เบื่อหน่ายการเรียน ไม่รู้สึกว่าเป็นความจำเป็นที่ต้องเรียนหรือถูกบังคับให้เรียนซึ่งเป็นหน้าที่ของบุคคลรอบข้างที่จะส่งเสริมให้เด็กรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่กำลังเรียนรู้เป็นสิ่งที่มีความหมาย

3. ครูต้องใช้จิตวิทยาในชั้นเรียนที่จะช่วยให้นักเรียนมีความสุขในการเรียน โดยการทำให้นักเรียนรู้สึกมั่นใจในตนเอง ซึ่งการใช้คำพูดของครูจะมีอิทธิพลอย่างมหาศาลในการที่จะทำให้นักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียน

4. ครูและผู้ปกครองต้องพัฒนาอารมณ์ที่เป็นสุขของนักเรียนที่เรียกว่าอิคิว (ความฉลาดทางอารมณ์) ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้นักเรียนเรียนรู้ได้อย่างมีความสุขได้

5. ความรักและศรัทธาของนักเรียนที่มีต่อครู

6. ผู้บริหารสนับสนุนให้กำลังใจครู และอำนวยความสะดวกทุกทางในการจัดการเรียนการสอน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545ก : 33 - 35) ระบุองค์ประกอบที่จะส่งเสริมให้นักเรียนมีความสุขในการเรียนดังนี้ (ทฤษฎีการเรียนรู้มีความสุข)

1. เด็กแต่ละคนได้รับการยอมรับว่าเป็นมนุษย์คนหนึ่งที่มีหัวใจและสมอง

2. ครูมีความเมตตา จริงใจและอ่อนโยนต่อเด็กทุกคนโดยทั่วถึง

3. เด็กเกิดความรักและภูมิใจในตนเอง รู้จักปรับตัวได้ทุกที่ทุกเวลา

4. เด็กแต่ละคนได้มีโอกาสเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ

5. บทเรียนสนุก แปลกใหม่ จูงใจให้ติดตามและเร้าใจให้อยากค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองในสิ่งที่สนใจ

6. สิ่งที่เรียนรู้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545ก : 82) ได้กล่าวถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดความสุขในการเรียนไว้ดังนี้

1. บทเรียนเริ่มจากง่ายไปยาก คำนึงถึงวุฒิภาวะและความสามารถในการยอมรับของเด็กแต่ละวัย มีความต่อเนื่องในเนื้อหาวิชาและขยายไปสู่ความรู้แขนงอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจต่อชีวิตและโลกรอบตัว

2. วิธีการเรียนสนุก ไม่น่าเบื่อ และตอบสนองความสนใจใคร่รู้ของนักเรียน การนำเสนอเป็นไปตามธรรมชาติ ไม่ขัดเขียดหรือกดดัน เนื้อหาที่เรียนไม่มากเกินไปจนเด็กเกิดความล้า และไม่ย่อเกินไปจนเด็กหมดความสนใจ

3. ทุกขั้นตอนของการเรียนรู้มุ่งพัฒนาและส่งเสริมกระบวนการคิดในแนวต่าง ๆ ของเด็ก รวมทั้งความคิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ จากการประมวลข้อมูลและเหตุผลต่าง ๆ คิดปัญหาอย่างมีระบบ

4. แนวการเรียนรู้สัมพันธ์และสอดคล้องกับธรรมชาติ เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้สัมผัสความงามและความเป็นไปของสรรพสิ่งรอบตัว บทเรียนไม่จำกัดสถานที่ หรือ เวลา และทุกคนมีสิทธิ์เรียนรู้อย่างเท่าเทียมกัน

5. มีกิจกรรมหลากหลาย สนุก ชวนให้นักเรียนเกิดความสนใจต่อบทเรียนนั้น ๆ เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ ภาษาที่ใช้จูงใจเด็ก นุ่มนวลให้กำลังใจและเป็นไปในเชิงสร้างสรรค์

6. สื่อที่ใช้ประกอบการเรียน เข้าใจให้เกิดการเรียนรู้ เข้าใจตรงตามเป้าหมาย ซึ่งกำหนดไว้อย่างชัดเจน คือ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนจนรู้ชัด (Learn to know) เรียนจนทำได้ (Learn to do) และเรียนเพื่อจะเป็น (Learn to be)

7. การประเมินผล มุ่งเน้นพัฒนาการของเด็กในภาพรวมมากกว่าจะพิจารณาจากผลการทดสอบทางวิชาการและเปิดโอกาสให้เด็กได้ประเมินผลตนเองด้วย

1.5 ความสำคัญของการมีความสุขในการเรียน

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการมีความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียน พบว่ามีนักการศึกษาท่านสำคัญท่านหนึ่งคือ ศันสนีย์ ภัทรคุปต์ (2544: 31) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการมีความสุขในการเรียนรู้ว่าเมื่อเด็กมีความสุขในการเรียนรู้จะทำให้เด็กเรียนรู้ที่จะดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ดำรงชีวิตอย่างคนที่มีประสิทธิภาพ ดำรงชีวิตอย่างคนที่คิดถึงประโยชน์ของสังคมและประเทศชาติ มากกว่าประโยชน์ส่วนตัวคนเป็นคนที่มีความสุขในการที่จะช่วยเหลือผู้อื่นเป็นคนที่มีความสุขในการที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เป็นคนที่มีความสุขที่จะทำงานและที่สำคัญที่สุดคือ เป็นคนที่มีความสุขในการกระทำประโยชน์ให้กับประเทศชาติและสืบต่อสิ่งที่เป็นความดีและความสุขนี้ไปจนถึงลูกหลานของเขาเหล่านั้นต่อไป

1.6 ลักษณะพฤติกรรมและความรู้สึกที่มีความสุขในการเรียนของเด็กปฐมวัย

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสุขในการเรียน พบว่ามีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงลักษณะหรือพฤติกรรมของการที่นักเรียนมีความสุขในการเรียนดังต่อไปนี้

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2532 : 106) กล่าวถึงลักษณะของนักเรียนที่มีความสุขในการเรียน มีลักษณะเป็นความสดชื่น ความผ่อนคลาย เบิกบาน ความปลอดโปร่ง ปราศจากปัญหา หรือแก้ปัญหาได้ ไร้ความขุ่นมัวเศร้าหมอง เข้มแข็งสงบสุข

กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 18) กล่าวถึง คุณลักษณะของนักเรียน ที่มีความสุขในการเรียน มีดังนี้

1. สุขที่ได้เรียนสิ่งที่ต้องการเรียน
2. สุขจากการมีปัญหา
3. สุขกายกายดี
4. สุขภาพจิตดี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 13) กล่าวว่า ลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่มีความสุข มีดังนี้

1. ร่างกายแข็งแรง
2. ร่าเริงแจ่มใส
3. จิตใจเข้มแข็ง
4. มีความสุขในการเรียนรู้และการทำงาน
5. มีความรักต่อทุกสรรพสิ่ง
6. มนุษย์สัมพันธ์ดี
7. ปลอดพ้นจากอบายมุข

สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา (2543 : 7) กล่าวว่านักเรียนที่มีความสุขในการเรียน จะมีความรู้ลึกและพฤติกรรมดังนี้

1. ปรับตัวได้ดี
2. มีอารมณ์ขัน
3. สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ
4. มีน้ำใจเป็นนักกีฬา
5. นำพาความอดทน
6. ฝึกฝนการให้อภัย
7. สดใสร่าเริง
8. มีอารมณ์บันเทิงในจิตใจ

ไคแอน ทิลแมน และไคอาน่า ชู (2543 : 92) กล่าวถึงพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัยสามารถจำแนกได้เป็น 3 ด้าน

1. ด้านสนุกสนานกับประสบการณ์แห่งความสุข เป็นการที่นักเรียนสนุกสนานกับแบบฝึกหัด "จินตนาการถึงโลกที่มีความสุข" สนุกกับการเล่นเกมกับเด็กๆ ในชั้น และการร้องเพลงที่ก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นสุข

2. ด้านเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความสุข เป็นการที่นักเรียนสามารถสื่อสารเป็นคำพูดหรือภาพวาดถึงโลกที่เป็นสุข การระบุสิ่งดีๆ ที่นักเรียนมีส่วนร่วมทำในการพูดคุยถึงประเด็นสะท้อนความคิดว่า "เมื่อได้กระทำการที่ดี ก็เป็นสุขกับตนเอง" การค้นหาความรู้สึกของตนเอง เมื่อผู้คนพูดไม่ดีหรือพูดดี และความคิดเกี่ยวกับวิธีที่เราจะให้ความสุขแก่ผู้อื่น

3. ด้านเสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับความสัมพันธ์ที่เป็นความสุข เป็นการระบุคำพูดที่ทำร้ายผู้อื่น และคำพูดที่ให้ความสุขแก่ผู้อื่น การมีส่วนร่วมในการพูดคุยในชั้นเรียนว่าจะสามารถอดทนทั้งกับตนเองและผู้อื่น การฝึกเป็นผู้มีความปรารถนาดีต่อทุกคนในห้องเรียนในช่วงที่ทำแบบฝึกหัดการอยู่อย่างเงียบๆ

1.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสุข

เนื่องจากการวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความสุขของเด็กปฐมวัยในประเทศไทย และในต่างประเทศ ปัจจุบันยังมีจำนวนน้อยมาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาผลการวิจัยต่างๆ ที่ผู้วิจัยคิดว่ามีความเกี่ยวข้องกับ ความสุขของเด็กปฐมวัย โดยไม่จำกัดชั้นเรียน ทั้งนี้เพื่อกันหา และยืนยันตัวแปรที่น่าจะส่งผลต่อการรับรู้ความสุข และเป็นตัวแปรที่น่าเชื่อถือได้ อีกทั้งยังเป็นการสนับสนุนผลการวิจัยในครั้งนี้อีกด้วย ซึ่งผล การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ความสุข มีดังต่อไปนี้

งานวิจัยในประเทศ

ศันสนีย์ ฉัตรคุปต์ (2544 : 25) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การเรียนรู้อย่างมีความสุข” สารเคมีในสมองกับความสุขและการเรียนรู้ พบว่า การเรียนรู้อย่างมีความสุข โดยการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด จัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด การลงมือกระทำกิจกรรม นำการเคลื่อนไหว การออกกำลังกายดนตรี ศิลปะ เข้ามาผสมผสาน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความสุข สมองจะมีการหลั่งสารเคมีเกี่ยวกับความสุข เช่น โดปามีน และสารเคมีที่เกี่ยวข้องกับสติปัญญา และการเรียนรู้ เช่น อะเซทิลโคลีน จะมีผลต่ออารมณ์เกิดความสุขในการเรียนรู้

มารุต พัดผล (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความสุขในการเรียนรู้ พบว่า ตัวแปรอิสระระดับนักเรียน ได้แก่ ความภาคภูมิใจในตนเอง ความสามารถในการปรับตัว และเจตคติต่อครูผู้สอน ส่งผลทางบวก ต่อความสุขในการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวแปรอิสระระดับ ห้องเรียน ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งผลทางบวก ต่อความสุขในการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคุณลักษณะของครูผู้สอนส่งผลทางบวกต่อความสุขในการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

งานวิจัยในต่างประเทศ

เฟลนเดอร์ (ชิววัฒน์ นิจนตร. 2526 ; อ้างอิงจาก Flanders. 1959) ได้ทำการวิจัยพบว่า การที่ครูให้การยกย่อง และให้กำลังใจนักเรียน รับฟังความคิดเห็นของนักเรียน จะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสัมพันธ์ที่ดีทางด้านอารมณ์ และสังคมภายในห้องเรียนได้เป็นอย่างดี

ยัง (ศักดิ์ศรี ปาณะกุล. 2530 ; อ้างอิงจาก Young. 1972) ได้ทำการวิจัยพบว่าการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยให้นักเรียน ได้ร่วมกันทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม จะทำให้บรรยากาศในชั้นเรียนมีความเป็นกันเองมากขึ้น และนักเรียนจะรู้สึกสบายใจ และไม่เคร่งเครียด กับการทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ

ฟีแลนค์ (Phelan. 1999) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ของนักเรียนและครูที่มีต่อสภาพบรรยากาศในโรงเรียนจำนวน 9 โรงเรียน ในเมืองบาร์เกน รัฐนิวเจอร์ซีย์ โดยเป็นโรงเรียนรัฐบาลจำนวน 6 โรงเรียน โรงเรียนทางศาสนา 2 โรงเรียน และโรงเรียนเอกชน 1 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่าการรับรู้สภาพบรรยากาศในโรงเรียนของครูและนักเรียนมีความสัมพันธ์กัน นอกจากนี้ยังพบว่า คุณลักษณะของครูที่ดูแลเอาใจใส่นักเรียนและมีลักษณะความเป็นมิตร จะทำให้นักเรียนมีความรักในการเรียนและมีความสุขเมื่อมาโรงเรียน และใช้ชีวิตอยู่ที่โรงเรียน

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะพบว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด ตลอดจนคุณลักษณะของครูที่ดูแลเอาใจใส่ และมีลักษณะความเป็นมิตร ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต

2.1 ความหมายของกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต

ไดแอน ทิลแมน และไดอาน่า ซู (2543 : 1) ให้ความหมายว่า กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต หมายถึง โปรแกรม การศึกษาที่นำเสนอกิจกรรมคุณค่าที่ให้ประสบการณ์และวิธีปฏิบัติที่หลากหลาย สำหรับครูผู้สอน ช่วยให้ทั้งเด็กเล็กและเด็กโตได้ค้นหาและพัฒนาคุณค่าในตนเองและคุณค่าทางสังคม 12 ประการ ได้แก่ ความสงบ ความเคารพ ความรัก ความรับผิดชอบ ความสุข ความร่วมมือ ความซื่อสัตย์ ความถ่อมตน ความอดทน ความเรียบง่าย อิสรภาพ และความเป็นหนึ่งเดียวกัน

2.2 ความสำคัญของกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต

ไดแอน ทิลแมน และไดอาน่า ซู (2543 : 1) กล่าวว่า กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต มีความสำคัญต่อบุคคลที่จะช่วยให้บุคคลคิดถึงและสะท้อนคุณค่าต่างๆ ในทางปฏิบัติ ซึ่งเกี่ยวข้องกับตนเอง ผู้อื่น ชุมชนและสังคมโลกโดยรวม ก่อให้เกิดความเข้าใจ แรงจูงใจ และความรับผิดชอบต่อการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม รู้ถึงวิธีการนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณค่าเหล่านั้น เป็นการส่งเสริมการศึกษาทั้งทางด้านที่เป็นความรู้และ ความประพฤติที่มีคุณภาพต่อการดำเนินชีวิตซึ่งนำไปสู่การเจริญเติบโต การพัฒนาในทุกด้าน ทั้งด้าน ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และทางจิตวิญญาณ เพื่อให้นักเรียนผสมผสานตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนด้วยความเคารพ ความรัก มีความสุขกับทุกคนอย่างมั่นใจ และมีเป้าหมาย

2.3 สถานภาพความเป็นมาของโปรแกรมการศึกษาคุณค่าเพื่อชีวิต

ไดแอน ทิลแมน และไดอาน่า ซู (2543 : 2-3) กล่าวถึงสถานภาพความเป็นมาของโปรแกรมการศึกษาคุณค่าเพื่อชีวิตไว้ดังนี้

2.3.1 สถานภาพในปัจจุบัน

โปรแกรมการศึกษา “คุณค่าเพื่อชีวิต” เป็นหน่วยงานที่ไม่หวังผลกำไรซึ่งเป็นการรวมตัวกันของนักการศึกษาทั่วโลก และได้รับการสนับสนุนจากองค์การยูเนสโก (UNESCO) และได้รับการอุปถัมภ์ โดยคณะกรรมการจากองค์การยูนิเซฟ (UNICEF) แห่งประเทศสเปน กลุ่มสังคมโลก (The Planet Society) และบราห์มาคูมารี มหาวิทยาลัยทางจิตของโลก (The Brahma Kumaris) ภายใต้การให้คำปรึกษาของกลุ่มการศึกษาขององค์การยูนิเซฟ (The Educational Cluster of UNICEF) แห่งนิวยอร์ก

โปรแกรมการศึกษาคุณค่าเพื่อชีวิต ประกอบด้วย กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตสำหรับเด็กอายุระหว่าง 3 - 7 ขวบ นอกจากนี้ยังมีหนังสืออีกห้าเล่ม ได้แก่ : กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตสำหรับเด็กอายุระหว่าง 8 - 14 ปี กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตสำหรับเด็กวัยรุ่นสาว คู่มือฝึกอบรมนักการศึกษา คู่มือฝึกอบรมพ่อแม่ และหนังสือกิจกรรมคุณค่าสำหรับผู้อพยพลี้ภัยและเด็กที่ได้รับผลกระทบจากสงคราม

นักการศึกษาทั่วโลกได้รับการส่งเสริมให้ใช้ประโยชน์จากมรดกวัฒนธรรมอันมั่งคั่งของตนขณะที่สอดแทรกเรื่องของคุณค่าเข้าไปในกิจกรรมประจำวันและหลักสูตรการเรียนการสอน

ในชุดหนังสือคุณค่าเพื่อชีวิตเหล่านี้บรรจุกิจกรรมหลากหลาย กิจกรรมที่ให้เกิดไตร่ตรองและสร้างจินตนาภาพนั้นจะกระตุ้นนักเรียนให้เข้าถึงการสร้างสรรค์และพรสวรรค์ที่ซ่อนอยู่ภายใน กิจกรรม การติดต่อสื่อสาร จะสอนนักเรียนให้รู้จักนำทักษะทางสังคมที่ให้ความสงบสุขมาใช้ กิจกรรมทางด้านศิลปะต่าง ๆ บทเพลง และกิจกรรมเข้าจังหวะจะช่วยบันดาลใจให้นักเรียนได้แสดงออกขณะที่สัมผัสกับคุณค่าที่เรียนอยู่ในเวลานั้น กิจกรรมที่เป็นเกมช่วยกระตุ้นความคิดและสนุกสนาน การพูดคุยภายหลัง กิจกรรมเหล่านี้ จะช่วยนักเรียนให้ค้นหาผลกระทบของทัศนคติและพฤติกรรมที่แตกต่าง ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ กระตุ้นให้เกิดการตระหนักรู้ถึงความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อสังคม และความยุติธรรมทางสังคม การพัฒนาความเคารพในตนเองและความอดทนจะดำเนินไปอย่างต่อเนื่องตลอดแบบฝึกหัดต่าง ๆ

23.2 ความเป็นมา

โปรแกรมการศึกษาคุณค่าเพื่อชีวิต พัฒนามาจากโครงการนานาชาติ ซึ่งเริ่มต้นเมื่อปี ค.ศ. 1995 โดยบราห์มา กุมารี ในการเฉลิมฉลองครบรอบ 50 ปี ขององค์การสหประชาชาติ โครงการนี้เรียกว่า “โครงการแบ่งปันคุณค่าเพื่อโลกที่ดีขึ้น” โดยมุ่งเน้นถึงคุณค่าสากล 12 ประการ แนวคิดซึ่งนำมาจากหลักการในบทนำของกฎบัตรแห่งองค์การสหประชาชาติคือ “เพื่อยืนหยัดถึงความศรัทธา ในสิทธิมนุษยชนพื้นฐาน ในศักดิ์ศรี และคุณค่าของความเป็นมนุษย์...”

หนังสือ “คุณค่าเพื่อชีวิต : คู่มือแนะนำ” (Living Values : A Guidebook) ได้จัดทำขึ้นมาให้เป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรม โดยประกอบด้วยคำอธิบายความหมายของคุณค่าหลักทั้ง 12 ประการ พร้อมทั้งเสนอมุมมองให้แก่ผู้คนสร้างสรรค์คุณค่าขึ้นในตนเองและหล่อเลี้ยงการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกเหล่านี้ไว้รวมไปถึงการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการและกิจกรรมกลุ่มตลอดจนบรรลุกิจกรรมคุณค่าสำหรับเด็กในห้องเรียนไว้ด้วยเล็กน้อย หลักสูตรการเรียนการสอนฉบับร่างนี้ได้กลายเป็นแรงบันดาลใจและแรงกระตุ้นให้เกิด โครงการริเริ่มกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต Living values : An Education Initiative (LVEI)

LVEI ถือกำเนิดขึ้นมาเมื่อนักการศึกษา 20 คน จากทั่วโลกมารวมตัวกันที่สำนักงานใหญ่ของยูนิเซฟ (UNICEF) ในกรุงนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2539 เพื่อร่วมปรึกษาหารือถึงความต้องการของเด็กและประสบการณ์ของตนจากการสอนเรื่องของคุณค่าและวิธีที่

นักการศึกษาสามารถสอดแทรกคุณค่าต่างๆ เพื่อเตรียมผู้เรียนให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต นักการศึกษาเหล่านี้ยึดหลักจากหนังสือ “คุณค่าเพื่อชีวิต : คู่มือแนะนำ” (Living Values : A Guidebook) และ “คำประกาศว่าด้วยสิทธิเด็ก” มาเป็นกรอบในการจัดทำ และร่วมตกลงเป็นเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่มีคุณค่าเป็นพื้นฐานเพื่อให้แพร่กระจายทั่วโลกทั้งในประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศที่กำลังพัฒนาชุดหนังสือคู่มือ The Living Values Educators kit” เสร็จพร้อมทดลองใช้ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2540 และได้มีการพัฒนา อย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมนับจากนั้น

2.4 แนวคิดสำคัญของโปรแกรมการศึกษาคุณค่าเพื่อชีวิต

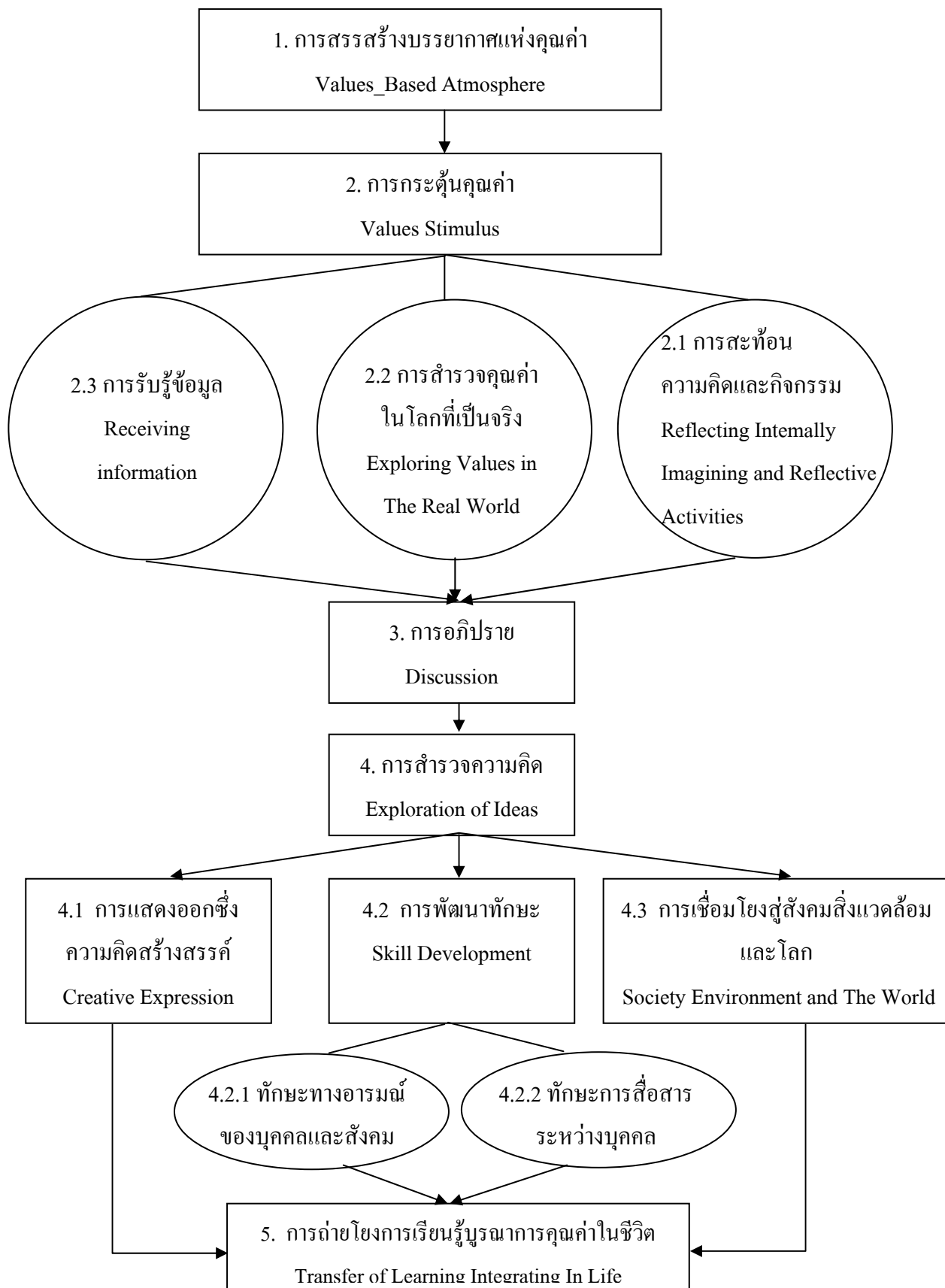
นักการศึกษาทั้งหลาย ได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการช่วยให้เด็กและเยาวชนสำรวจและพัฒนาคุณค่าชีวิตเพิ่มขึ้นในแต่ละวัน สิ่งที่ยากที่สุด คือการเป็นแบบอย่างในการแสดงคุณค่าที่ดี เด็กและเยาวชนที่ดีควรได้รับการพัฒนาพฤติกรรมคุณค่า ผ่านกิจกรรมที่ดึงมา โดยเฉพาะ โปรแกรมการศึกษาคุณค่าเพื่อชีวิต (Living Values : An Educational Program, LVEP) ซึ่งจัดทำขึ้นโดยความเชื่อหลัก 3 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 คุณค่าสากลสอนความเคารพและศักดิ์ศรีแก่ทุกคน การเรียนรู้ที่สนุกสนานกับคุณค่าต่างๆ ย่อมช่วยส่งเสริมให้มีการปฏิบัติดีทั้งในระดับบุคคลและสังคมในวงกว้าง

ประการที่ 2 ผู้เรียนแต่ละคนใส่ใจในคุณค่าและมีความสามารถที่จะเรียนรู้และสร้างสรรค์ในเชิงบวก เมื่อได้รับโอกาสเช่นนั้น

ประการที่ 3 ผู้เรียนย่อมเติบโตองงามเมื่ออยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีคุณค่าในบรรยากาศที่ปลอดภัย และสร้างสรรค์ของการให้ความเคารพ และใส่ใจซึ่งกันและกัน ที่ซึ่งผู้เรียนได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้ที่จะเลือกทางเดินที่พึงประสงค์ของสังคมได้

แนวความคิดสำคัญของ โปรแกรมการศึกษาคุณค่าเพื่อชีวิตที่เริ่มจากการสรรสร้างบรรยากาศแห่งคุณค่าเพื่อชีวิต ดังภาพ

ภาพประกอบ 2 แนวคิดสำคัญของโปรแกรมการศึกษาคุณค่าเพื่อชีวิต

ที่มา: สุวณี เชื้อกุล. (2548). การใช้กิจกรรมจากโปรแกรมการศึกษาคุณค่าเพื่อชีวิต (Living Values : An Educational Program) ที่มีผลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ของเด็กอายุ 5-6 ปี. หน้า 36 ; (อ้างอิงจาก Tillman, 2002 : 5)

จากภาพแนวคิดสำคัญของโปรแกรมการศึกษาคุณค่าเพื่อชีวิต มีรายละเอียดสำคัญดังต่อไปนี้ (สุวณี เชื้อกุล. 2548 : 37-41 ; อ้างอิงจาก Tillman. 2002 : 5)

2.4.1 การสร้างบรรยากาศแห่งคุณค่า

เป็นขั้นตอนสำคัญอันดับแรกของการพัฒนาจริยธรรมหรือคุณค่าชีวิตระหว่างการศึกษาของครูที่จะจัดการเรียนรู้ ครูจะต้องจัดการให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับความรู้สึกว่าเป็นที่รัก เป็นที่เข้าใจ เป็นที่เคารพนับถือซึ่งกันและกัน รู้สึกว่ามีคุณค่า มีความเข้าใจต่อกันภายใต้ความรู้สึกปลอดภัย เด็กจะได้รับการฝึกที่สร้างบรรยากาศที่มีคุณค่าเป็นพื้นฐานตามแนว LVEP ในระหว่างช่วงเวลาที่ครูจัดการเรียนรู้ให้กับเด็ก ครูจะต้องทำตนเองให้มีคุณสมบัติที่สร้างบรรยากาศที่มีคุณค่าเป็นพื้นฐาน (Values-Based Atmosphere) ในการจัดการเรียนรู้ดังต่อไปนี้

1) ทำให้นักเรียนรู้สึกว่าเป็นที่รัก อบอุ่น เอาใจใส่ เอื้ออาทร มองเห็นและตอกย้ำคุณค่าในตัวนักเรียน ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง สร้างสิ่งแวดล้อมให้นักเรียนพัฒนาได้รอบด้าน

2) ทำให้นักเรียนรู้สึกว่าเป็นที่เข้าใจ รับฟังอย่างเปิดใจโดยไม่คาดหวังจะได้รับคำตอบอย่างใดอย่างหนึ่ง ให้โอกาสนักเรียนได้แสดงความคิดเห็น และความรู้สึกที่จะยอมรับหรือหาคำตอบต่อความต้องการและปัญหาของตน เปิดใจกว้าง ยืดหยุ่นต่อความคิดเห็นของนักเรียน

3) ทำให้นักเรียนรู้สึกว่าเป็นที่เคารพ รับฟังอย่างตั้งใจในสิ่งที่นักเรียนพูด ให้ความสำคัญที่จะเจาะลึกเข้าไปรับรู้อารมณ์ที่อยู่เบื้องหลังคำพูดของนักเรียน วางกติกาการอยู่ร่วมกับนักเรียนในชั้นเรียนหรือในโรงเรียน วางข้อกำหนดให้ชัดเจนเมื่อนักเรียนไม่ปฏิบัติตาม น้ำเสียงของครูต้องจริงจังด้วยความจริงใจ / จริงจัง / เอาใจใส่ / ให้กำลังใจ / หนักแน่น / ชัดเจน / กระตือรือร้น

4) ทำให้นักเรียนรู้สึกว่ามีคุณค่า แสดงความกระตือรือร้นต่องานที่นักเรียนทำ สื่อสารให้นักเรียนรู้ว่าครูนั้นมีความหวังในตัวนักเรียนสูง เพราะครูเชื่อมั่นในความสามารถของนักเรียน ยอมรับในสิ่งที่นักเรียนเป็น ทำทนาย / ให้เป้าหมายที่นักเรียนได้รับยอมรับเพิ่มความสนใจและความเชื่อมั่นให้แก่ นักเรียน ชมเชยความสำเร็จ หรือการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นของนักเรียน กระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้น และให้ความสุขแก่นักเรียนโดยสื่อสารด้วยสายตาและสีหน้า ให้แสดงความพอใจและเป็นสุขใจ ความสำเร็จของนักเรียน แม้บางครั้งนักเรียนอาจทำไม่ได้ดีเท่าที่ควร

5) ทำให้นักเรียนรู้สึกว่าปลอดภัย / สอนเป็นตัวอย่างให้นักเรียนเห็นว่าความผิคนั้นเป็นบทเรียนและเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น สร้างบรรยากาศของการไม่สร้างความเจ็บปวดแก่ใคร ให้แนวทางสิ่งที่ควรประพฤติแก่นักเรียน อะไรควรทำ / ไม่ควรทำ เข้าใจนักเรียนเพื่อช่วยให้นักเรียนตัดสินใจได้ดีขึ้น มั่นคง / ชัดเจนในกติกาที่วางไว้

2.4.2 กระตุ้นคุณค่าเพื่อชีวิต

ในแต่ละกิจกรรมคุณค่าชีวิตจะเริ่มจากการกระตุ้นคุณค่า โดยมีวิธีการ 3 ประการ ได้แก่ การรับรู้ข้อมูล การสะท้อนความคิดและการสำรวจคุณค่าในโลกที่เป็นจริงในทุกสาระสำคัญ สามารถนำประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับคุณค่ามาอภิปรายได้ ซึ่งได้นำเสนอไว้ในเอกสารฉบับกิจกรรม

1) การรับรู้ข้อมูล

เป็นวิธีการดั้งเดิมที่ครูมักใช้ในการสอนคุณค่าหรือจริยธรรม วรรณกรรม และข้อมูลทางวัฒนธรรม เช่น แหล่งในการสำรวจคุณค่าที่ดี เด็กและเยาวชนควรได้รับข้อมูลเกี่ยวกับคุณค่า ซึ่งเป็นตัวอย่างการประสบความสำเร็จด้วยคุณค่าที่สำคัญ ความเข้าใจเป็นสิ่งสำคัญในการสอนคุณค่า เพื่อให้พัฒนาชีวิตอันยาวไกล

2) การสำรวจคุณค่าในโลกที่เป็นจริง

ในหลากหลายกิจกรรมนิยมใช้เกม สถานการณ์จริง ข่าวหรือเนื้อหาจากบทเรียน ตัวอย่างเช่น หน่วยการเรียนรู้เรื่อง ความซื่อสัตย์ เริ่มจากกิจกรรมกระตุ้นคุณค่าโดยเล่าเรื่องกิจกรรมต่อไป ผู้เรียนจะสร้างสรรค์การแสดงมีการร่วมมือกันศึกษา แต่ละหน่วยการเรียนรู้ออกแบบจากแนวคิดเชิงจิตวิทยาได้หลากหลายวิธี

3) การสะท้อนความคิด

จินตนาการและกิจกรรมสะท้อนความคิดช่วยให้ผู้เรียนได้คิดด้วยตนเองได้ ตัวอย่างเช่น เด็กจินตนาการถึงสันติสุขแห่งโลกด้วยตัวเอง กระบวนการสร้างสรรค์ความคิดด้วยตนเอง และเป็นขั้นที่สำคัญเกี่ยวกับการเสริมสร้างความรู้สึกลงในคุณค่าหรือจริยธรรม ถือเป็นพันธะของกลุ่มหรือองค์กรที่พัฒนาแนวคิดร่วมของอนาคต เพื่อสร้างสรรค์หลักการร่วมกัน ฉะนั้น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการที่สำคัญของการพัฒนาความคิด

2.4.3 การอภิปราย

การอภิปรายเป็นส่วนสำคัญของการเรียนรู้ การเคารพซึ่งกันและกัน การเรียนรู้ความรู้สึกของผู้อื่น เด็กที่ชอบทำร้ายผู้อื่น อาจเข้าใจว่าผู้อื่นคิดอย่างไรเกี่ยวกับพฤติกรรมของตน โดยเรียนรู้จากกลุ่มหลายประการ ได้แก่ การพัฒนาทางด้านอารมณ์ การเคารพตน การเห็นอกเห็นใจ การควบคุมตน เป็นต้น

2.4.4 การสำรวจความคิด

การอภิปรายอาจเกิดจากการสะท้อนความคิดของตนหรือกลุ่มย่อย เพื่อเตรียมโครงการศิลปะ การเดินทางหรือการแสดงอภิปรายที่นำไปสู่แผนผังความคิดในคุณค่า และในทางตรงกันข้าม ซึ่งเซนเย่ให้แก่ว่า ระบบการคิดช่วยให้บุคคลเรียนรู้ที่จะเข้าใจดีขึ้นและเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ การอภิปรายจากกลุ่มย่อยส่งผลต่อจริยธรรมที่แตกต่างกัน เช่น ปัญหาของโลก

1) การแสดงออกซึ่งความคิดสร้างสรรค์

ศิลปะเป็นสื่อกลางช่วยให้ผู้เรียนแสดงออกซึ่งความคิด และความรู้สึกที่สร้างสรรค์และช่วยให้เห็นคุณค่าของตน การวาด การระบายสี การเคลื่อนไหวและเกม เป็นกิจกรรมที่แสดงออกได้ดี ทั้งหมดนี้เป็นกระบวนการทำความเข้าใจและการแสดงออกมา การใช้ดนตรีก็เป็นสื่อที่สำคัญ ไม่เพียงแต่จะสร้างจิตสำนึกแล้วยังเป็นกิจกรรมบำบัดได้ เด็กๆ ร้องเพลง และเล่นซึ่งเป็นทางเสริมพลังที่ดี

2) การพัฒนาทักษะ

กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตต้องการพัฒนาทักษะหลายด้าน ดังนี้

- **ทักษะทางอารมณ์ของบุคคลและสังคม** ประกอบด้วยทักษะการผ่อนคลาย (relaxation) และการฝึกเพ่งรวมช่วยให้รู้สึกสงบ สบาย ลดเครียด เด็กที่มีความทุกข์มีปัญหามาก และคับข้องใจ โกรธง่าย อยู่ไม่นิ่ง อาการเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของความเครียด เมื่อรับรู้สิ่งที่ไม่ปลอดภัย ส่วนสมองที่เรียก คอร์เทกซ์ (cortex) จะหยุดการทำงาน และก่อให้เกิดอารมณ์รุนแรง ซึ่งเป็นหน้าที่ของระบบลิมบิก (limbic system) โจเซฟ เลอดูกซ์ (Joseph LeDoux) เป็นนักประสาทวิทยา ที่มหาวิทยาลัยนิวยอร์ก ศึกษาการทำงานของอมิกดาลา (amygdala) พบว่าเซลล์ประสาทที่เชื่อมกับอมิกดาลา คือ ทาลามัส (thalamus) ซึ่งเป็นด่านรับข้อมูลของสมองเมื่อมีการลัดวงจร จะทำให้อมิกดาลารับรู้ข้อมูลโดยตรง โดยไม่ผ่าน นิวโอคอร์เทกซ์ (neocortex) ทำให้คนควบคุมอารมณ์ไม่ได้ ทักษะส่วนตนนั้นสามารถฝึกได้โดยการพูดถึงคุณค่าของตนกับตนเอง ตั้งเป้าหมายและความรับผิดชอบ

- **ทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล** การมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) ฝึกได้จากกิจกรรมที่สะท้อนจากความเข้าใจ บทบาทของการมุ่งร้ายความกลัว และความโกรธในสัมพันธภาพกับผู้อื่น ทักษะการแก้ปัญหาคความขัดแย้ง การสื่อสารที่มีคุณค่า เกมความร่วมมือและการทำโครงการร่วมกันจะช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสารได้ดี

3) การเชื่อมโยงสู่สังคม สิ่งแวดล้อมและโลก

การช่วยให้เด็กและเยาวชนมีความสามารถเชื่อมโยงคุณภาพไปสู่สังคมกว้างขึ้น เป็นสิ่งสำคัญกับการฝึกพฤติกรรมคุณค่า กิจกรรมต่างๆ ออกแบบให้มีการเสริมสร้างการตระหนักรู้และการเสริมแรงสู่ความรับผิดชอบตัวอย่างเช่น ให้ผู้เรียนออกแบบของค์กรที่ตนเป็นเจ้าของ ที่มีคุณค่าแห่งความรัก ถ้าเด็กหรือเยาวชนตระหนักถึงคุณค่าชีวิต ไม่เพียงแต่จะมีประโยชน์ต่อตนเองเท่านั้น แต่ยังสามารถส่งผลสู่สังคมกว้างขวางได้

2.4.5 การถ่ายทอดการเรียนรู้ บูรณาการคุณค่าในชีวิต

การบูรณาการคุณค่าในชีวิต หมายถึง การประยุกต์พฤติกรรมคุณค่าในชีวิตครอบครัวของตนและสิ่งแวดล้อมที่เด็กเกี่ยวข้องกับเด็กนำเสนอแนวคิดสู่สังคมในรูปแบบต่างๆการพัฒนาคุณค่าชีวิตในแต่ละบุคคล แต่ละระดับอายุ

กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตจัดไว้สำหรับเด็ก 3 - 7 ขวบซึ่งต่างจากกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตสำหรับวัยรุ่นและต่างจากเด็กอายุ 8-14 ปี โดยมีความเหมาะสมกับความต้องการตามวัย กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตถือกำเนิดขึ้นมา เมื่อนักการศึกษา 20 คน ที่เป็นตัวแทนประเทศจากทั่วโลก มาชุมนุมรวมกันที่ สำนักงานใหญ่ของยูนิเซฟ (UNICEF) 20 คน ที่เป็นตัวแทนประเทศจากทั่วโลก มาชุมนุมรวมกันที่สำนักงานใหญ่ของยูนิเซฟ (UNICEF) ในกรุงนิวยอร์กสหรัฐอเมริกา เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2539 เพื่อร่วมปรึกษาหารือถึงความต้องการของเด็กและประสบการณ์ของตนเกี่ยวกับการทำงานเรื่องของคุณค่าและวิธีที่นักการศึกษาเลือกคือวิธีการสอนแบบบูรณาการคุณค่าด้านต่างๆในสาขาวิชาและใน

กิจกรรมต่างๆ ของเด็กเพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรงต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุข สนุกสนาน ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์และได้ผลดีมากกว่าผู้เรียน และเพื่อเตรียมผู้เรียนต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ผลของการนำโครงการการศึกษาคุณค่าเพื่อชีวิตไปใช้จากการประเมินของนักการศึกษา ได้ถูกรวบรวมจากครูผู้สอนซึ่งนำโปรแกรมนี้ไปใช้ในประเทศต่างๆ ทั่วโลก 74 ประเทศ มีจำนวนการใช้มากกว่า 7,000 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียน สถานทีดูแลเด็ก สโมสรเยาวชน สมาคมผู้ปกครอง ศูนย์เด็กข้างถนน ศูนย์สุขภาพและค่ายผู้ลี้ภัย ผลที่รายงานมากที่สุดคือ ที่โรงเรียนเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ในความสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็ก และเด็กกับเด็ก ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน นักการศึกษา สังเกตเห็นว่าเด็กนั้นมีความเคารพ ความเอาใจใส่ ความร่วมมือ แรงจูงใจ และความสามารถแก้ไขความขัดแย้งกับเพื่อน ได้มากขึ้น พฤติกรรมที่ก้าวร้าวลดลงในขณะที่ทักษะเชิงสังคมที่ดีได้เพิ่มมากขึ้น ดังที่โรงเรียนประถม เวส คิดลิงตัน (West Kidlington) ในเมืองออกซ์ฟอร์ด (Oxford) ประเทศอังกฤษ นีล ฮอเก้ (Neil Hewkes) ครูใหญ่ของโรงเรียนรายงานว่าเด็กเรียนรู้ที่จะมีความรับผิดชอบในความประพฤติของตน ครูผู้นี้ ให้ข้อสังเกตว่า "เด็กมีความสุขในความสัมพันธ์ที่สงบ มีความเคารพ และความร่วมมือกับเพื่อน และครูในโรงเรียน สามารถทำให้เด็กคิดใคร่ครวญอย่างดีเกี่ยวกับคุณค่าต่างๆ และสะท้อนคุณค่าเหล่านั้นออกมาในทางปฏิบัติและทัศนคติของตน ชุมชนของโรงเรียนกลายเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังในการสอนคุณค่าต่างๆ ทำให้เกิดความเคารพตนเองมากขึ้นและการพัฒนาความกระตือรือร้นพ่อแม่ผู้ปกครองกล่าวแสดงความชื่นชมต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสอนคุณค่าเมื่อเด็กเอาการบ้านไปพูดคุยด้วย ฮอเก้มีความเห็นว่า การสอนคุณค่าย่อมมีผลดีมากขึ้น เมื่อทั้งโรงเรียนมุ่งเน้นไปที่เรื่องของคุณค่า (Tillman, 2000 : 6)

สรุปแนวคิดสำคัญของโปรแกรมการศึกษาคุณค่าเพื่อชีวิต คือการสรรสร้างบรรยากาศที่มีคุณค่า เป็นสิ่งสำคัญในการช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้คุณค่าและให้ทักษะทางสังคมที่ดีงาม ซึ่งเป็นหัวใจของการเรียนรู้

2.5 กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต หมวดความสุขสำหรับเด็กปฐมวัย

กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย เป็นกิจกรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณค่าสำหรับเด็กอายุ 3-7 ขวบ ประกอบด้วยวิธีการหลากหลายรูปแบบในการสำรวจคุณค่า ได้มีการผสมผสานการเรียนรู้แนวความคิดใหม่ๆ การแบ่งปัน การคิดไตร่ตรอง การสร้างสรรค์ และทักษะทางสังคม ให้เข้ากับการเล่นศิลปะ การร้องเพลง กิจกรรมเข้าจังหวะ และการใช้จินตนาการ จะทำให้เด็กมีประสบการณ์ที่เกี่ยวกับคุณค่าเหล่านั้นในระดับต่างๆ และปลูกฝังเป็นคุณค่าของตนเอง โดยเน้นพฤติกรรมการเรียนรู้ที่สำคัญต่อการพัฒนาคุณค่า ประกอบด้วยเทคนิคการเรียนรู้หลายประการดังนี้

2.5.1 แบบฝึกหัดอยู่ในความเงียบ (quietly being exercises) บ่อยครั้งที่เด็กมักไม่ชอบอยู่อย่างเงียบๆ ในห้องเรียน เด็กต่างรู้สึกว่าการนั่งนิ่งลดทอนความสนุกสนานและเก็บกดพลังงานและความสุขของตน ความเงียบถูกมองว่าไม่ใช่สิ่งสนุกสนาน แต่เป็นสิ่งที่ต้องทำเพื่อปฏิบัติตามคำขอร้องของครูหรือผู้ใหญ่ แบบฝึกหัดนี้ให้มีความสุขเมื่ออยู่อย่างเงียบๆ และสงบอยู่ในหมวดความเคารพและหมวดความรัก ซึ่งแบบฝึกหัดออกแบบมาเพื่อช่วยให้เด็กสนุกอยู่กับความรู้สึกถึงคุณค่า ช่วยให้เด็กๆ เงียบสงบ เกิดความพอใจมากขึ้น และมีสมาธิจดจ่อในการเรียนมากขึ้น

2.5.2 การจินตนาการ (imagining) เป็นการให้เด็กจินตนาการถึงโลกที่สงบ หรือโลกที่มีความสุขยกตัวอย่างเช่น เด็ก ๆ ที่มองเห็นภาพของโลกที่สงบได้รับการขอร้องให้แบ่งปันประสบการณ์ของตนและให้วาดหรือระบายสีภาพ การฝึกจินตนาการนี้ไม่ใช่เพียงแค่ดึงความคิดสร้างสรรค์ของเด็กเท่านั้น

2.5.3 ประเด็นสะท้อนความคิด (reflection points) คือส่วนที่ให้คำนิยามคุณค่าอย่างง่าย ๆ สำหรับเด็กเล็กเป็นประเด็นนำไปพูดคุยในระหว่างบทเรียนต่างๆ เช่น ประเด็นสะท้อนความคิดอันหนึ่งในหมวดว่าด้วยความเคารพสำหรับเด็กอายุระหว่าง 3-7 ขวบ คือ ความเคารพคือการรู้ว่าฉันนั้นพิเศษไม่เหมือนใคร และมีคุณค่าอีกอันหนึ่งคือ ความเคารพคือการรู้ว่าผู้อื่นก็มีคุณค่าด้วยเช่นกัน

2.5.4 การแสดงออกทางศิลปะ (artistic expression) เด็กได้รับการส่งเสริมให้ไตร่ตรองถึงคุณค่าและสัมผัสคุณค่าเหล่านั้นอย่างมีศิลปะและสร้างสรรค์โดยผ่านงานศิลปะ เด็กๆ จะระบายสีเกี่ยวกับความสงบ แต่งเพลง และรำยาร่วมกัน เด็กเล็กจะทำได้ทำปึกเป็นสัญลักษณ์แสดงถึงความถ่อมตนและความเคารพในตนเอง และร้องเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับคุณค่าเหล่านี้ขณะเดินรำ

2.5.5 กิจกรรมพัฒนาตนเอง (Self development activities) ในกิจกรรมเหล่านี้ นักเรียนจะได้สำรวจคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับตนเองหรือสร้างทักษะที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าเหล่านั้น ๆ ตัวอย่างเช่น ในหมวดความสงบ เด็กจะใช้หุ่นกระบอกเพื่อแสดงออกถึงโลกที่สงบของตน ในหมวดความเคารพ เด็กนักเรียน จะมองคุณสมบัติทางบวกของตนเองและของผู้อื่นได้ ในช่วงกิจกรรมหมวดความซื่อสัตย์ เด็กจะตรวจสอบความรู้สึกของตนเมื่อมีความซื่อสัตย์มีเรื่องเล่าอยู่ 2 - 3 เรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณค่า และครูผู้สอนเองก็ได้รับ การเชิญชวนให้นำเรื่องเล่าที่ตนชื่นชอบในหมวดคุณค่าที่กำลังเรียนอยู่มาเล่าให้เด็กฟังด้วย

2.5.6 ทักษะทางสังคม (Social skills) ในหมวดความเคารพและหมวดความรักและพัฒนาทักษะเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง ในหมวดความรักนั้น เด็กจะได้ค้นหาแนวความคิดเช่น “จงให้ดอกไม้มากกว่าที่จะให้ชวากหนาม” เกมในหมวดความร่วมมือเป็นเกมที่สนุกสนานและยังดึงเอาทักษะการสื่อสารทางสังคมให้ปรากฏออกมาได้อีกด้วย

2.5.7 การพัฒนาทักษะเพื่อความเป็นปึกแผ่นของสังคม (Cognitive awareness) ในหมวดความอดทน ความเรียบง่าย และความเป็นหนึ่งเดียวกัน ได้นำเนื้อหาความรับผิดชอบต่อสังคมมาใช้ด้วย ซึ่งน่าสนใจและสนุกสนาน การใช้สีสันของรู้งินนำมาเป็นตัวเปรียบเทียบ (Analogy) ทำให้เด็กได้ค้นหาความหลากหลายทางวัฒนธรรม ส่วนหมวดความเรียบง่ายนั้นก็ทำให้คำแนะนำในการอนุรักษ์และให้ความเคารพต่อโลก นักเรียนมีโอกาสนค้นหาตัวอย่างที่สร้างสรรค์เกี่ยวกับความเป็นหนึ่งเดียวกันและทำงานร่วมกันในโครงการที่ตนเองเลือก

กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต หมวดความสุข

ไดแอน ทิลแมน และไดอาน่า ชู (2543 : 91-105) ได้กล่าวถึงกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตในหมวดความสุข ประกอบด้วย 15 บทเรียน มีดังนี้

บทเรียนที่ 1

จงแสดงออกมา

เริ่มด้วยแบบฝึกหัด “เติมให้เต็มด้วยความรัก”

ให้ครูอธิบายว่า “ให้อีก 4 อาทิตย์ข้างหน้า (หรือระยะเวลาเท่าใดก็ได้) เราจะมาเรียนรู้เกี่ยวกับความสุขให้มากขึ้น ประเด็นสะท้อนความคิดประเด็นแรกคือ :

- เมื่อฉันมีความรักและความสงบอยู่ภายใน ความสุขย่อมเกิดขึ้น

พูดคุย / แบ่งปัน

- นั่นหมายความว่าอย่างไร?
- มีใครจะบอกครูในเรื่องนี้ได้บ้าง?
- นักเรียนจำช่วงเวลาที่เกิดสิ่งดังกล่าวได้ไหม?

กิจกรรม

ให้นั่งล้อมวงแล้วให้เด็กแสดงความคิดเห็นถึงสิ่งที่ทำให้ตนรู้สึกเป็นสุข ให้เด็กแสดงออกที่โต๊ะของเขา หรือออกมาแสดงที่กลางวงก็ได้ คำตอบของเด็กอาจประกอบด้วยอาการยิ้มแย้ม การโอบกอด หรือเกมสนุก ๆ ก็ได้ ให้รับรู้คำตอบของเด็กทั้งหมด แล้วนำเด็กทั้งหมดให้ปรบมือชมเชย

ในกลุ่มนั่งล้อมวง ให้เด็กเล่าถึงวิธีให้ความสุขแก่ผู้อื่น และให้แสดงออกกับเด็กที่นั่งติดกันร้องเพลงเกี่ยวกับความสุขตามวัฒนธรรมประจำชาติ 1 เพลง หรืออาจร้องเพลงต่อไปนี้ได้

Happy Children

^DDo you see the happy children

^{A7}Getting up to dance around

^DAll they want is to be happy.

And to ^{A7} swing and swing around

^GBend right down and ^D touch your toes,

^{A7}Touch your kness and ^D touch your nose,

^GClap your hands and ^D shake them out,

^{E7}Stand upright and ^{A7} turn around.....

(Repeat)

เด็กที่มีความสุข

เธอเห็นเด็กที่มีความสุขไหม

ลุกขึ้นเดินไปรอบ ๆ

สิ่งที่เขาต้องการก็คือความสุข

และการได้รำรำหมุนไปรอบ ๆ

โน้มตัวลงและแตะที่นิ้วเท้า

แตะเข่าและแตะจมูกของเธอ

ตบมือและสะบัดมือออกมา

ยืนขึ้น และหมุนไปรอบ ๆ

(ซ้ำ)

หมายเหตุสำหรับครูผู้สอน

ในแต่บทเรียน ให้มีการร้องเพลง 1 เพลง และฝึกอยู่อย่างเงียบๆ ทุกวัน

บทเรียนที่ 2**การใช้จินตนาการ**

ให้เด็กนั่งสบาย ๆ หรือนอนราบบนพื้นห้องก็ได้

“วันนี้เราจะใช้จินตนาการของเราอีกครั้งเพื่อสร้างภาพขึ้นในใจของเรา ทำตัวให้สบายและอยู่นิ่งๆ จินตนาการถึงผีเสื้อแสนสวยตัวโต ให้เป็นสีอะไรก็ได้ที่นักเรียนชอบ ผีเสื้อตัวนี้อายก โบยบินไปยังที่ ๆ คนมีความสุขเท่านั้นอาศัยอยู่ นักเรียนอยากไปที่นั่นด้วยใช่ไหม?..... เอาละ หลับตาลง แล้วฟังให้ดี จินตนาการว่า นักเรียนกำลังนั่งอยู่บนปีกผีเสื้อตัวโตที่สวยงามและมีสีสันนี้ และกำลังบินไปยังสถานที่ ๆ เด็ก ๆ มีความสุขมาก เอาละ นักเรียนมาถึงแล้ว นักเรียนเห็นใบหน้าที่มีความสุขของเด็กๆ เหล่านั้นไหม? ตอนนี้ ผีเสื้อบินลงมายังพื้นหญ้าของโลกที่แสนสวยนี้ และเด็ก ๆ ต่างก็ออกมาต้อนรับผีเสื้อ รวมทั้งตัวนักเรียนเองด้วย..... เขาพูดอะไรกับนักเรียน? เด็ก ๆ ชวนนักเรียนไปเล่น เขากำลังเล่นอะไร?..... แล้วเขาก็ชวนนักเรียนไปปิกนิกบนสนามหญ้า..... นักเรียนกำลังรับประทานอะไร?..... นักเรียนพูดคุยกันอย่างไร? จมมองไปรอบ ๆ ตัวนักเรียนเองซิ..... นักเรียนเห็นต้นไม้ ดอกไม้..... นก.....พระอาทิตย์..... ใบหน้าของนักเรียนเต็มไปด้วยความสุขไหม?..... เอาละ ได้เวลากลับมาโรงเรียนแล้ว (หรือค่าย หรือสถานที่ ๆ มีการอบรม) นักเรียนขึ้นนั่งบนปีกของผีเสื้อที่น่ารักนั้นอีกครั้งหนึ่ง และบินกลับมาที่นี่ ลืมตาขึ้นได้แล้ว เดี่ยวเราจะมาแบ่งปันประสบการณ์กัน”

พูดคุย/แบ่งปัน

ให้เด็กแต่ละคนเล่าประสบการณ์ของตน

กิจกรรม

ให้โอกาสเด็กได้ประดิษฐ์ผีเสื้อ หรือวาดภาพโลกที่เต็มไปด้วยความสุข ให้เด็ก ๆ ระบายสีลงบนปีกผีเสื้อ แล้วเอาไปติดกับไม้ไอศกรีม อาจใช้ผีเสื้อเป็นสัญลักษณ์ของการอยู่อย่างสงบ หรือ ใช้เล่นบทบาทสมมติเพื่อพูดคุยกัน

บทเรียนที่ 3

ความสุข คือการได้รู้

พูดคุย / แบ่งปัน

ให้พูดว่า “ตอนที่เรารเรียนหมวดความเคารพ เราได้เรียนรู้ว่าส่วนหนึ่งของความเคารพคือการที่รู้ว่าเรานั้นน่ารัก และมีความสามารถ เราทุกคนเป็นที่รัก แต่ตอนนี้ให้เราคุยถึงคนที่รักเรากันเถอะ ประเด็นสะท้อนความคิดอันหนึ่งของหมวดความสุข คือ “ความสุขคือการได้รู้ว่าฉันนั้นเป็นที่รัก”

- นั่นหมายความว่าอย่างไร?
- ทำไมนักเรียนจึงคิดว่าข้อความนี้เป็นความจริง?
- ใครรักนักเรียน?
- ทุกคนอยากเป็นที่รักใช่ไหม?

กิจกรรม

ให้เด็ก ๆ วาดรูปตนเองอยู่กับคนที่รักตน

การบ้าน : บอกเด็กว่าการบ้านของเขาในวันนี้ คือ ให้ไปโอบกอดใครบางคนที่บ้านเป็นพิเศษ

การบ้านโอบกอด : เมื่อเด็กกลับมาในวันรุ่งขึ้น ให้เด็กกล่าวว่ามีอะไรเกิดขึ้น จากการที่ได้ทำการบ้านนี้ ถามว่า “การโอบกอดคนที่เรารักเป็นวิธีให้มีความสุขอย่างหนึ่งใช่ไหม? ถ้าเด็ก ๆ ตอบเป็นเสียงเดียวกันว่าใช่ ก็ให้บอกเด็ก ๆ ให้ทำการบ้านนี้อีกครั้ง โดยกลับบ้านไปกอดใครเป็นพิเศษอีก เมื่อเขากลับมาในวันรุ่งขึ้น ถามเขาว่าเกิดอะไรขึ้น และให้ทำการบ้านนี้ทุกวันตลอดทั้งอาทิตย์นั้น

บทเรียนที่ 4

เกมแห่งความสุข

พูดคุย ประเด็นสะท้อนความคิด ต่อไปนี้ : ความสุขคือการได้เล่นสนุกสนานกับเพื่อน

กิจกรรม

ให้เล่นเกมที่เด็กชอบและนำมาซึ่งเสียงหัวเราะมากมาย ครูย่อมรู้ว่าเด็กชอบอะไร เด็กหลายคนชอบเกม “เปิด เปิด ห่าน” ในเกมนี้เด็ก ๆ จะนั่งเป็นวงกลม เด็กคนหนึ่งจะเดินรอบวงอยู่ด้านนอกแล้วใช้มือจับเบา ๆ บนศีรษะเด็กคนหนึ่งที่นั่งอยู่ทุกครั้งที่เขาจับหัวเพื่อน เขาจะพูดว่า “เปิด” หรือ “ห่าน” เขาอาจพูดคำว่า “เปิด” เป็น 10 ครั้ง แต่เมื่อใดที่เขาพูดว่า “ห่าน” เด็กที่ถูกจับหัวจะต้องลุกขึ้นและวิ่งไล่เด็กที่เป็นคนจับหัวไปรอบวง เด็กที่เป็นผู้จับหัวจะต้องวิ่งไปนั่งแทนที่เด็กที่ถูกเรียกว่า “ห่าน” เด็กที่เป็นคนจับศีรษะอาจได้นั่ง ถ้าเขาไม่ถูกแตะตัวก่อนไปถึงที่เสียก่อนแล้วเด็กคนต่อไปก็เล่นต่อในวิธีเดียวกัน “เปิด เปิด เปิด..... ห่าน” ถ้าคนที่ถูกไล่ตาม หนีไม่ทัน เขาจะต้องเล่นใหม่อีกครั้ง

ครูอาจเอา “เกมซ่อนหา” มาประยุกต์ให้สนุกยิ่งขึ้น โดยให้เด็กคนหนึ่งไปซ่อน แล้วให้เด็กที่เหลือทั้งหมดไปหา เมื่อคนที่ซ่อนถูกหาเจอ โดยเด็กอีกคน แทนที่เกมจะจบ ก็ให้เด็กคนนั้นซ่อนตัวกับเด็กคนแรก เกมจะจบลงโดยที่เด็กทุกคนซ่อนอยู่ร่วมกัน สำหรับกลุ่มที่มีเด็กจำนวนน้อย ก็เป็นเวลาที่ดีอย่างยิ่งที่จะจบเกมด้วยการให้เด็กขึ้นเป็นวงกลม จับมือกันไว้แล้วร้องเพลงด้วยกัน

เพลง	Smile	รอยยิ้ม
Chorus :	The world needs your smile To remind everyone That we're here to be happy So smile and have fun Smile all day through And watch the whole world Smile back at you.	โลกต้องการรอยยิ้มของเธอ เพื่อเตือนทุกคน ว่าเราอยู่ที่นี้เพื่อมีความสุข ดังนั้นจงยิ้มและมีความสุขเถิด ให้ยิ้มตลอดทั้งวัน และเฝ้ามองโลกทั้งหมด ยิ้มตอบมาให้เธอ
Verse :	Smile, smile smile at everyone Smile smile, smile and have fun Smile, smile, smile all day through Smile, smile the world smiles at you	จงยิ้ม ยิ้ม ยิ้ม ให้ทุกคน ยิ้ม ยิ้ม ยิ้ม และสนุกสนาน จงยิ้ม ยิ้ม ยิ้ม ตลอดทั้งวัน ยิ้ม ยิ้ม เพื่อให้โลกยิ้ม ตอบมาให้เธอ

(ร้อง Chorus ซ้ำ Verse ซ้ำและร้อง Chorus ซ้ำ 2 ครั้ง)

--- มอบให้โดย Max and Marci Nass---

บทเรียนที่ 5

คำพูดเป็นได้ทั้งดอกไม้ หรือ ขวากหนาม

เกริ่นนำว่า : “ส่วนหนึ่งของความสุขมาจากคำพูด เมื่อวันก่อน นักเรียนพูดกับครูว่า.... (ให้ตัวอย่างที่เด็กเล่าในตอนนั่งล้อมวง : เช่น เขารู้สึกมีความสุข ตอนที่แม่บอกว่ารักเขา หรือตอนที่ลูกบอกว่าเขาเป็นเด็กที่พิเศษมาก เป็นต้น) ครูเห็นว่า เขามีชอบมากตอนที่มารีโอบอกว่า (ให้ตัวอย่างที่เห็นชัด ๆ) ดังนั้น คำพูดจึงสามารถทำให้คนมีความสุขได้ มันเกือบจะเหมือนกับการมอบดอกไม้ให้หรือบางครั้งคำพูดก็อาจทิ่มแทงได้เหมือนหนามด้วยเช่นกัน”

ให้ถามว่า :

- คำพูดชนิดใดที่ทำให้นักเรียนรู้สึกไม่ดี หรือรู้สึกเศร้า?
- คำพูดชนิดใดที่ทำให้นักเรียนโกรธ?
- คำพูดชนิดใดที่นักเรียนพูดแล้วทำให้คนอื่นมีความสุขได้?

ให้ครูพูดว่า : “นั่นเป็นสิ่งดี ๆ ที่ควรพูด ประเด็นสะท้อนความคิดอีกประเด็นหนึ่งของความสุข คือ

- ฉันสามารถให้ความสุขกับผู้อื่นได้ด้วยคำพูดที่เปรียบเหมือนดอกไม้ ไม่ใช่ขวากหนาม
- มีใครอยากแบ่งปันความคิดเห็นบ้าง?

“สัปดาห์นี้ ครูอยากให้ทุกคนสนใจการให้ดอกไม้เป็นพิเศษ เมื่อใครบางคนพูดไม่ดีกับนักเรียนให้นักเรียนพูดว่า “จงให้ดอกไม้แก่ฉัน ไม่ใช่ขวากหนาม” ผู้ใหญ่อาจช่วยตอกย้ำเรื่องนี้แก่เด็ก ๆ โดยให้กำลังใจเด็กพูดเช่นนี้จนชำนาญ แทนที่จะชกต่อยกัน หรือพูดร้าย ๆ เมื่อคนอื่นพูดไม่ดี บอกเด็กให้พูดซ้ำหลาย ๆ ครั้ง

กิจกรรม

ให้เด็กวาดรูปเกี่ยวกับบทเรียนวันนี้ (เด็กบางคนอาจวาดรูปเวลาที่เขารู้สึกไม่ดี ขณะที่เด็กคนอื่นอาจวาดรูปเกี่ยวกับความสุขของตนเอง ให้เด็กทำตามที่ต้องการ)

บทเรียนที่ 6

โรงเรียนดวงใจ

บททวน : พูดคุยเกี่ยวกับประโยคที่เด็ก ๆ ได้เรียนในบทก่อน ให้เด็กท่องประโยคที่ว่า “จงให้ดอกไม้แก่ฉัน ไม่ใช่ขวากหนาม” ซ้ำหลาย ๆ รอบ

อ่านนิทาน : “โรงเรียนดวงใจ” ให้เด็กฟัง (ดูภาคผนวก)

แล้วพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องที่เล่า

กิจกรรม

สร้างหมีสีทองตัวเล็ก ๆ จากกระดาษแข็งที่มีแกนขาที่เคลื่อนไหวได้ อาจใช้คลิปหนีบกระดาษช่วย หนีบส่วนที่เป็นขาและแขนให้ต่อกับลำตัว

บทเรียนที่ 7

หมีสีทอง

ให้อ่านเรื่อง “โรงเรียนดวงใจ” ให้เด็กฟังจนจบ

พูดคุย / แบ่งปัน

- หมีสีทองจะพูดกับนักเรียนว่าอย่างไร?
- ความอดทนหมายความว่าอย่างไร?
- เราสามารถอดทนต่อตนเองได้อย่างไร?
- เราารู้สึกอย่างไร เมื่อผู้อื่นไม่อดทนกับเรา?
- เราสามารถอดทนกับผู้อื่นได้อย่างไร?

เริ่มด้วยการเรียนร้องเพลง “สายรุ้ง”

The Rainbow Song

^AAsmile is like a rainbow
 And thought like butter files
 And kind words are like flowers
 When I am golden and ^Elight !
 So ^Alet's slide up the rainbow
 And let us butterfly
 And shower all with flowers
 Let's be golden and ^Elight !
 Golden and ^Dlight
^EGolden and ^Alight
 If you sing this song
 You'll be like me
 Nice to be so happy and free
 Sing this song and be like me

เพลงสายรุ้ง

รอยยิ้มเป็นเช่นสายรุ้ง
 และความคิดเป็นเช่นผีเสื้อ
 และคำพูดที่ไพเราะเป็นเช่นดอกไม้
 เมื่อนั้นเป็นสีทองและเบาสบาย
 ดังนั้น จงเลื่อนตัวขึ้นไปยังสายรุ้ง
 และให้เราซึ่งเป็นผีเสื้อ
 โปรยปรายทุกคนด้วยดอกไม้
 ให้เราเป็นสีทองและเบาสบาย
 สีทองและเบาสบาย
 สีทองและเบาสบาย
 ถ้าเธอร้องเพลงนี้
 เธอจะเป็นเช่นฉัน
 ช่างดีจริงหนอที่เป็นสุข และอิสระ
 จงร้องเพลงนี้ แล้วเป็นเหมือนตัวฉัน

บทเรียนที่ 8

กล่องแห่งความสุข

เริ่มต้นด้วยการร้องเพลง “สายรุ้ง”

พูดคุย/แบ่งปัน

ให้พูดคุยถึงเรื่องที่เล่าไว้และเรื่องเกี่ยวกับสิ่งที่มาร์คทำไปที่ทำให้เขามีความสุข แล้วให้เด็ก ๆ คิดถึงสิ่งที่จะทำให้ตนเองเป็นสุขมากขึ้นในห้องเรียน ให้เขียนคำตอบของเด็กลงบนกระดาษแผ่นใหญ่ แล้วพูดคุยเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าว

วางแผนดำเนินการ : ให้พูดคุยเกี่ยวกับคำแนะนำที่ได้จากการพูดคุยกันในบทเรียนก่อน ๆ โดยตัดคำแนะนำที่ไม่อาจนำไปปฏิบัติได้ และมุ่งเน้นคำแนะนำที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ ทั้งนี้ ให้เลือกทีละคำแนะนำและแสดงความคิดเห็น จากนั้น วางแผนเพื่อนำแนวความคิดมาปฏิบัติ ถ้าทั้งชั้นหรือทั้งกลุ่มปฏิบัติตามแผนเดียวกัน ก็ย่อมประสบผลสำเร็จได้โดยง่าย และจะทำให้เกิดความกระตือรือร้นและความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

กิจกรรม

ครูอาจเป็นผู้ตัดสินใจว่าต้องการให้เด็ก ๆ ทำกล่องความสุข หรือกล่องความทุกข์ หรือทำทั้งกล่องความสุขและกล่องความทุกข์อย่างละหนึ่งให้แก่ห้องเรียน แล้วประดับประดาตามที่ต้องการ ให้ช่วยเด็ก ๆ เขียนความคิดเกี่ยวกับความสุขบนกระดาษแผ่นเล็กที่จะใส่ลงในกล่องความสุข จากนั้น ให้เริ่มทำกล่องกัน

บทเรียนที่ 9

บัตรสำหรับกล่องความสุข

กิจกรรม

ให้ทำกล่องความสุขและกล่องความทุกข์ ต่อให้เสร็จ แล้วประดับประดาตามที่ต้องการ

พูดคุย/แบ่งปัน

ในเรื่อง “โรงเรียนดวงใจ” มาร์คได้เรียนรู้ว่าเป็นเรื่องสำคัญมากที่จะไม่หงุดหงิดกับตนเองหรือผู้อื่น แล้วให้ถามว่า :-

- มาร์คได้เรียนรู้ที่จะทำอะไร? (คำตอบ เช่น มานั่งรวมกัน แล้วคิดไตร่ตรองว่าอะไรผิดพลาดไป และให้มุ่งความสนใจไปที่ความก้าวหน้า ไม่ใช่ ความผิดพลาดที่ได้ทำไว้)
- เราจะทำอย่างนั้นด้วยไหม?

กิจกรรม

ให้เด็กเขียนบัตรเพื่อหย่อนลงในกล่องแห่งความสุข โดยเขียนคำแนะนำที่นำไปปฏิบัติได้ซึ่งจะทำให้ตนมีความสุขยิ่งขึ้นลงในบัตร ครูอาจต้องช่วยเด็กเขียนถ้าเด็กต้องการ ครูอาจใช้เพียงคำแนะนำที่มีคำเดียวสำหรับเด็กเล็ก อาจวาดรูปเติมไปด้วยก็ได้ แล้วใส่ลงในกล่องแห่งความสุข

จัดเด็กแต่ละคนให้เลือกบัตรจากกล่องแห่งความสุข ถ้าทั้งชั้นมีเพียงกล่องเดียว แต่ถ้ามีหลายกล่อง ก็ให้เด็ก 1 คน ในแต่ละกลุ่มออกมาเลือก ให้เด็กพูดคุยแสดงความคิดเห็นกันในกลุ่มหรือในชั้น แล้ววางแผนเพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามที่เขียนไว้ในบัตร

จบลงด้วยการร้องเพลง “สายรุ้ง”

หมายเหตุสำหรับครู

เมื่อมาถึงเวลานี้ ชั้นเรียนหลายห้องจะมีเวลาพูดคุยแสดงความคิดเห็นในช่วงเวลาที่สอนเรื่องคุณค่า ครูอาจเก็บกล่อง “ความสุข” และกล่อง “ความทุกข์” ไว้ในชั้นเรียนถ้าเด็ก ๆ ชอบและเห็นว่าเป็นประโยชน์ในแต่ละวัน หรือแต่ละสัปดาห์ให้หิบบัตร 1 ชั้น ออกจากกล่อง ให้ครูลองทำอย่างนี้อยู่อย่างน้อย 4 สัปดาห์ และในแต่ละสัปดาห์ ให้แบ่งปันประสบการณ์และความก้าวหน้าต่อกัน และให้มองหาด้านที่จำต้องพัฒนาให้ดีขึ้นด้วย เมื่อเด็กค้นพบวิธีใหม่ ๆ ที่จะทำให้มีความสุขได้ ก็ให้เขียนลงบนบัตรใบ

บทเรียนที่ 10

นิทาน

ให้อ่านนิทานเรื่อง “บิลลี่จอมเกร” ในภาคผนวก นิทานเรื่องนี้เหมาะกับเด็กอายุ 5 - 7 ขวบ จากนั้น พูดคุยประเด็นสะท้อนความคิดที่เกี่ยวข้องกับนิทาน : “เมื่อฉันทำสิ่งที่ดี ฉันก็รู้สึกเป็นสุขกับตนเอง” แล้วถามว่า :

- ✧ สิ่งคืออะไรที่นักเรียนทำแล้วทำให้มีความสุข?
- ✧ นักเรียนทำสิ่งคืออะไรที่โรงเรียน?
- ✧ นักเรียนทำสิ่งคืออะไรที่บ้าน?
- ✧ นักเรียนทำสิ่งคืออะไรต่อโลก?

เขียนสิ่งที่เด็กตอบลงบนกระดาน

กิจกรรม

บอกเด็กให้วาดภาพสิ่งดี ๆ ที่ตนทำ

บทเรียนที่ 11

การแบ่งปัน

บทนำ : ให้พูดว่า “วันนี้เราจะมาพูดเรื่องการแบ่งปันกัน ทุก ๆ วัน เราแบ่งปันบางสิ่งบางอย่างให้แก่กัน ในโรงเรียน เราแบ่งปันรอยยิ้ม เราแบ่งปันโต๊ะ ดินสอสี และกรรไกร” แล้วถามว่า :

- อะไรอีกที่เราแบ่งปันกันได้?
- เมื่อใดที่นักเรียนอยากแบ่งปัน?
- บางครั้ง มันยากไหมที่จะแบ่งปัน? เมื่อไหร่? (ให้ยอมรับคำตอบของเด็ก ๆ เช่น อาจพูดว่าใช่แล้ว บางทีมันก็ยากที่จะแบ่งปันของที่เราชอบมาก ๆ ได้)
- เมื่อใดที่เป็นเรื่องง่ายที่จะแบ่งปัน?

พูดคุย ประเด็นสะท้อนความคิด ต่อไปนี้ : “ฉันสามารถให้ความสุขกับผู้อื่นได้โดยการแบ่งปัน” จากนั้นถามเด็ก ๆ ว่าเขาอยากแบ่งปันอะไร? เด็กอาจอยากฝึกฝนการแบ่งปันในขณะที่เล่นกัน หรืออยากคิดหาวิธีอื่นที่จะแบ่งปันของเล่นกัน หรือ เอาอะไรบางอย่างจากบ้านมาแบ่งปันกันหรือทำอะไรบางอย่างในห้องเรียนเพื่อแบ่งปันกัน เช่น ขนม การ์ด เป็นต้น

โปรดจำไว้ว่า เด็กหลายคนยังไม่พร้อมที่จะแบ่งปันจนกว่าเขาจะอายุ 4 - 5 ขวบ ครูสามารถทำให้การแบ่งปันง่ายขึ้น โดยให้มีของอย่างเดียวกันมากพอที่จะแบ่งปันกัน (เช่น ขนมลูกกอล์ฟ)

บทเรียนที่ 12

ความปรารถนาดี

ให้ครูพูดว่า “มีความลับอยู่อย่างหนึ่งที่แทบไม่มีใครรู้ นั่นคือ เราจะมีความสุขได้ง่ายมากถ้าเรามีความปรารถนาดีต่อทุกคน”

พูดคุยกัน ประเด็นสะท้อนความคิด 2 ประเด็นนี้

- ความปรารถนาดีต่อทุกคนทำให้ฉันเป็นสุขอยู่ภายใน
- ฉันสามารถให้ความสุขกับทุกคนได้ด้วยความปรารถนาดีของฉัน
- ประเด็นดังกล่าวหมายความว่าอย่างไร
- มีใครจะบอกเราได้เกี่ยวกับเวลาที่ทุกคนหวังดีต่อนักเรียน
- ความรู้สึก ดังกล่าวเป็นอย่างไร?
- เราให้ความสุขกับผู้อื่นด้วยความหวังดีของเราได้อย่างไร?

“ดังนั้น ให้เรามาเติมตัวเราให้เต็มไปด้วยความรักเหมือนที่เราได้ทำเมื่ออาทิตย์ที่แล้วกันเถอะ”
ทำแบบฝึกหัด “เติมให้เต็มด้วยความรัก”

แล้วพูดว่า : “ทีนี้ ครูต้องการให้นักเรียนมองไปรอบห้อง ไปยังใครคนหนึ่ง แล้วคิดถึงเขาด้วยความรัก (ให้เวลาเด็กคิดสักครู) มันง่ายไม่ใช่หรือ? ความรู้สึกเช่นนั้นเป็นอย่างไร? เอาละ เราจะจบด้วยเพลงแห่งความสุขกัน”

ร้องเพลงที่เกี่ยวกับความสุขที่ได้จากวัฒนธรรมประจำชาติ หรือร้องเพลงต่อไปนี้

The Happy Starts

^GI am happy, I am happy,
I am a ^{D7} star,
I am happy, I am happy,
I am a star.
I am happy to remember
to ^C sparkle forever
I am ^G happy, I am ^{D7} happy,
I am a ^G star.
I give my love to ^G everyone.
I give it ^{D7} from my heart.
I ^G give my sparkle to everyone,
and ^{D7} make them sparkle too.

(Repeat first verse)

กิจกรรม ให้เด็กวาดภาพ และระบายสีภาพแห่งความสุข

ดวงดาวแห่งความสุข

ฉันเป็นสุข ฉันเป็นสุข
ฉันคือดวงดาว
ฉันเป็นสุข ฉันเป็นสุข
ฉันคือดวงดาว
ฉันเป็นสุข ในการจดจำ
ที่จะเปล่งประกายตลอดไป
ฉันเป็นสุข ฉันเป็นสุข
ฉันคือดวงดาว
ฉันให้ความรักต่อทุกคน
ฉันให้ความรักจากหัวใจ
ฉันให้ประกายแสงต่อทุกคน
และทำให้เขาเปล่งประกายด้วยเช่นกัน

(ซ้ำช่วงแรก)

บทเรียนที่ 13

นิทาน

ให้ครูเล่านิทานเกี่ยวกับความสุขในสมัยที่ตนเป็นเด็ก หรือใช้นิทานจากวัฒนธรรมต่าง ๆ

บทเรียนที่ 14

ภาพวาดโรงเรียนดวงใจ

เริ่มด้วยการร้องเพลง “สายรุ้ง”

หยิบบัตรขึ้นมาจากกล่องความสุข 1 ใบ แล้วพูดคุยกัน

กิจกรรม

ให้เด็กทั้งกลุ่ม (ไม่เกิน 6 คน) วาดรูปโรงเรียนดวงใจพร้อมกับสิ่งที่อยู่รอบ ๆ โรงเรียนบนกระดาษแผ่นใหญ่ หรือ ในบัตรแข็งก็ได้ หรือให้เด็กวาดภาพเหตุการณ์ในเรื่องที่เด็กชอบ

บทเรียนที่ 15

ระบำดวงดาวแห่งความสุข

พุดคุย / แบ่งปัน

ให้เด็กแต่ละคนแสดงภาพระบายสี แล้วตัดเรียงภาพเหล่านี้บนฝาผนังเป็นรูปดวงดาวร้องเพลง ดวงดาวแห่งความสุขอีกครั้ง

ระบำ เมื่อเด็กรู้จักเพลงดังกล่าวข้างต้น และสามารถจำเนื้อร้องได้แล้ว ก็ให้เดินระบำไปด้วยก็ได้ **วิธีเดิน** ให้เด็กกระโดดไปรอบ ๆ เป็นวงกลมโดยหันหน้าเข้าด้านในและให้หันออกเมื่อร้องเพลงไปถึงคำว่า “ดวงดาว” จากนั้นให้กระโดดไปยัง ทิศทางตรงกันข้าม แล้วให้คู่ตัวลง เมื่อร้องไปถึงคำว่า “ดวงดาว” ครั้งที่สอง จากนั้น ลูกขึ้นยืนช้า ๆ และชูแขนทั้งสองขึ้นเหนือศีรษะ แล้วเอามือลงจับกันไว้อีกครั้ง และกระโดดไปรอบวงกลม หยุดเมื่อถึงคำว่า “ดวงดาว” และหันหน้าเข้าด้านในอีกครั้ง

เนื้อเพลงท่อนที่สอง : ให้เด็กผู้หญิงจับกระโปรงของตนให้บานออกทั้งสองข้าง ๆ และโยกตัวไปมาจากนั้น หมุนตัวหันออกไปนอกวง และยกแขนขึ้นไปยังเพดานช้า ๆ และส่ายนิ้วไปมาด้วย แล้วหมุนกลับด้านในอีกครั้ง

2.6 กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต กับการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต เป็น โปรแกรมการศึกษาที่นำเสนอกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต สำหรับเด็กอายุ 3 - 7 ขวบ ที่ให้ประสบการณ์และวิธีปฏิบัติที่หลากหลายสำหรับครูผู้สอน ในการช่วยให้เด็กเล็กได้ค้นหาและพัฒนาคุณค่าในตนเอง และคุณค่าทางสังคม ทิลแมน (Tillman, 2000 : 1) ซึ่งสอดคล้องกับการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยเป็นกระบวนการทางสมอง ที่จะเข้าใจและจดจำข้อความรู้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับวิธีการสอนของครูสิ่งที่จะช่วยให้ครูสามารถเข้าถึงกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ประกอบด้วย สิ่งเร้า การรับรู้ การถ่ายโยงความรู้ และการจำ (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2547 : 36)

การจัดประสบการณ์การวางแผน และกิจกรรมการเรียนรู้ ที่สัมพันธ์กันของกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต หมวดความสุข กับการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย.

การจัดประสบการณ์ของกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต นั้นสอดคล้องกับอายุและขั้นพัฒนาของเด็ก นักการศึกษาได้มีการปรับเปลี่ยนระดับของภาษา คำชี้แนะ และปริมาณความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ให้เหมาะสมกับอายุเด็ก สิ่งนี้สำคัญเป็นพิเศษสำหรับเด็กในวัยนี้ เนื่องจากภาษาและคำชี้แนะสำหรับเด็กปฐมวัย จะเรียบง่ายและเป็นรูปธรรมมากกว่า, การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กมีหลักการดังนี้ (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2547 : 36 ; อ้างอิงจาก Morrison, 1998 : 230 - 231)

1. การเรียนรู้ต้องมีความหมายและสัมพันธ์กับสิ่งที่เด็กได้เรียนรู้มาและน่าสนใจ
2. เด็กทุกคนไม่ได้เรียนรู้วิธีเดียว สนใจเรียนรู้แต่สิ่งเดียว เหมือนกันตลอดเวลา ดังนั้น ครูจะต้องจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับแต่ละบุคคลให้มากที่สุด

3. การเรียนรู้จะต้องให้ทั้งกายและใจ กระฉับกระเฉง (active) หมายถึงว่า เด็กเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้โดยการสร้าง การทำ การทดลอง การสืบค้นและการทำงานร่วมกับเพื่อน

4. เด็กจะต้องทำกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เป็นรูปธรรม และจัดกระทำด้วยตนเอง โดยเน้นกิจกรรมจริงไม่ใช่สมุดแบบฝึกหัด.

การจัดประสบการณ์ของกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต ในหมวดความสุข ยังให้ความสำคัญกับความ ต้องการและเสริมศักยภาพปัจจุบันของเด็ก การจัดประสบการณ์ มีเป้าหมาย เพื่อสนุกสนานกับ ประสบการณ์แห่งความสุข การจินตนาการ การเล่นเกม การร้องเพลง ที่ก่อให้เกิดความรู้สึกที่เป็นสุข นอกจากความสนุกสนานยังเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความสุข การสื่อสารเป็นคำพูดหรือภาพวาดถึงโลกที่เป็นสุข การพูดคุยถึงประเด็นสะท้อนความคิดว่า “เมื่อฉันได้ทำสิ่งที่ดี ฉันก็เป็นสุขกับตนเอง” การ ค้นหาความรู้สึกของเรา เมื่อผู้คนพูดไม่ดี หรือพูดดีกับเรา การเสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับ ความสัมพันธ์ที่มีความสุข เป็นอีกเป้าหมายหนึ่งในหมวดบทเรียน ความสุข เพื่อระบุคำพูดหรือข้อความ ที่ทำร้ายผู้อื่น คำพูด หรือข้อความที่ทำให้ความสุขแก่ผู้อื่น เพื่อมีส่วนร่วมในการพูดคุยในชั้นเรียนว่า เราจะ สามารถอดทนทั้งกับตัวเองและผู้อื่นได้อย่างไร การฝึกเป็นผู้มีความปรารถนาดีต่อทุกคน สามารถใช้ ประโยคยืนยันต่อไปนี้ได้ เช่น โปรดให้ดอกไม้แก่ฉัน ไม่ใช่ขวากหนาม เมื่อมีเพื่อนร่วมชั้นพูดไม่ดีด้วย (ไดแอน ทิลแมน ; และไดอาน่า ซู. 2543 : 92)

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2547 : 38) กล่าวว่า ลักษณะของประสบการณ์ที่สร้างเสริมความสุข ให้กับเด็กมี 3 ประการดังนี้

1. มีความสุข บรรยากาศ การดำเนินกิจกรรมต้องเป็นการเรียนอย่างผ่อนคลายไม่เครียด
2. มีกำลังใจ การปฏิสัมพันธ์ของเด็กกับครู, การตอบสนองด้วยคำพูด ท่าทางที่ดีของครูจะ สร้างความมั่นใจให้กับเด็ก ทำทนายเด็กให้อยากเรียนรู้ เป็นกำลังใจ ทำให้เด็กกล้าคิด กล้ากระทำ เกิด ความงอกงามทางปัญญาและความคิดสร้างสรรค์
3. มีความสำเร็จ ในการทำกิจกรรมการเรียนการสอนของเด็ก ควรให้ได้เห็นความสำเร็จ ในการเรียนของตน การทำงาน สำเร็จเป็นแรงจูงใจให้เด็กทำดีในอนาคต อยากรู้โดยต่อเนื่องตลอดชีวิต การวางแผนประสบการณ์ ของกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต มีการนำพัฒนาการทุกด้านมาบูรณาการ เกิดการ นำไปสู่การเรียนรู้ที่มั่นคง มีแนวการประเมิน เพื่อการพัฒนาที่ดีขึ้น (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547 : 46) มีการ ผสมผสานด้วยวัฒนธรรมท้องถิ่น การดึงเอาความคิดจากครูผู้สอนและผู้ปกครองขณะที่ร่วมมือกับเด็กๆ ค้นหาวิธีหลากหลาย เพื่อสัมผัสและพัฒนาคุณค่าต่าง ๆ กิจกรรมการสอนนี้ ตั้งใจให้เป็นสิ่งกระตุ้น ไปปรับ ใช้กับกลุ่มนักเรียน ใช้ทรัพยากรและความคิดสร้างสรรค์ของผู้สอนเอง นำเรื่องเล่าเพลง และเกมมาจาก วัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อแสดงคุณค่าต่าง ๆ ใช้วัสดุอุปกรณ์ที่หาได้ง่ายๆ ใช้ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะและ ความรู้ของผู้สอน บทเพลงต่าง ๆ ที่มีอยู่ในบทเรียนเป็นภาษาอังกฤษ ครูอาจต้องใช้เพลงจากวัฒนธรรม ของตน ตลอดจนการใช้นิทานพื้นบ้าน เพื่อให้การศึกษาที่มีคุณค่าเป็นพื้นฐานดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง (ไดแอน ทิลแมน ; และไดอาน่า ซู. 2543 : 10)

กิจกรรมการเรียนรู้ ของกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต หมวดยุทธศาสตร์ กิจกรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของ คุณค่าสำหรับเด็กอายุ 3-7 ขวบ ประกอบด้วยวิธีการหลากหลายรูปแบบ ในการสำรวจคุณค่าได้มีการ ผสมผสานการเรียนรู้แนวความคิดใหม่ๆ การแบ่งปัน การคิดไตร่ตรอง การสร้างสรรค์ และทักษะทาง สังคม ให้เข้ากับการเล่น ศิลปะ การร้องเพลง กิจกรรมเข้าจังหวะ และการใช้จินตนาการ (ไดแอน ทิลแมน ; และ ไดอาน่า ชู. 2543 : 5)

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2547 : 46) ได้กล่าวถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ของเด็กปฐมวัย ดังนี้

1. ต้องกระตุ้นความสนใจเด็กและสามารถปรับได้
2. ต้องสนับสนุนให้เด็กเกิดความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ต้องการให้เด็กพัฒนาไม่ใช่เพียงแต่เล่น
3. เด็กได้ลงมือกระทำมากกว่าฟังและพูด ได้พัฒนาทักษะสำคัญ เช่น การคิด การเคลื่อนไหว
4. เด็กได้รับการกระตุ้นให้สนทนา ได้สังเกต และได้คิดด้วยตนเอง
5. เด็กได้พัฒนาวินัยภายในตน
6. เด็กได้เรียนรู้การตัดสินใจ
7. สร้างความมั่นใจให้กับเด็กและสร้างให้เด็กกล้าแสดงออก
8. เด็กสามารถพัฒนามโนทัศน์การเรียนรู้ในตนได้

กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต โดยบูรณาการพฤติกรรมคุณค่าด้านต่างๆ และมีการผสมผสาน วัฒนธรรมท้องถิ่นเข้าไปด้วยวิธีการเล่านิทาน การร้องเพลง สนทนาเกี่ยวกับเนื้อหาคุณค่าเพื่อชีวิตเข้าไป บูรณาการกับกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรม เสรี กิจกรรมกลางแจ้ง เกมการศึกษา วัสดุอุปกรณ์ในการสอนควรเป็นอุปกรณ์ที่หาง่ายในท้องถิ่นนั้น จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและอบรมมาจะเห็นได้ว่า กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตสามารถนำมาใช้ในการพัฒนา คุณค่าของเด็กในหลายด้านเหมาะสมกับธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

จะเห็นได้ว่ากิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตกับการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย มีความสัมพันธ์กันอย่าง แท้จริง เห็นได้จากการจัดประสบการณ์ ที่สอดคล้องกับอายุและขั้นพัฒนาการของเด็กการวางแผน ประสบการณ์ที่นำพัฒนาการทุกด้านมาบูรณาการ การจัดทำกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย ทำให้เด็กคิดถึงและสะท้อนคุณค่าต่างๆ ในทางปฏิบัติซึ่งเกี่ยวข้องกับตนเอง ผู้อื่น ชุมชน และสังคมโดยรวม

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต

งานวิจัยในประเทศ

คณะทำงาน โปรแกรมการศึกษาคุณค่าเพื่อชีวิตประจำประเทศไทย (2005 : ออนไลน์) ได้กล่าวถึงการทำวิจัยในประเทศไทย โดยคุณศรีวรรณ สายฟ้า อาจารย์ใหญ่โรงเรียนเกษมพิทยา กล่าวว่าได้นำกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต เพื่อจะมาใช้ศึกษาเกี่ยวกับการเพิ่มคุณภาพชีวิต เป็นเวลา 2 ปี พบว่าการศึกษาคุณค่าเพื่อชีวิต มีความสำคัญอย่างมากในการยกระดับชีวิต ครู นักเรียน และบรรยาภาศทั่วยุ่ไป ในโรงเรียน และจากการศึกษานี้ทำให้โรงเรียนได้รับรางวัลพระราชทานในวันที่ 23 มิถุนายน 2005

ศวนี เชื้อกุล (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการใช้กิจกรรมจากโปรแกรมการศึกษาคุณค่าเพื่อชีวิต ที่มีผลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ของเด็กอายุ 5-6 ปี พบว่าเด็กกลุ่ม ก. ที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมจากโปรแกรมการศึกษาคุณค่าเพื่อชีวิต (LVEP) ร่วมกับการฝึกด้วยกิจกรรมตามแบบที่ครูใช้ทั่วไป (GAT) ซึ่งฝึกเนื้อหา 100% มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สูงกว่าเด็กกลุ่ม ข. ที่ได้รับการฝึกกิจกรรมตามแบบที่ครูใช้ทั่วไป (GAT) อย่างเดียว ซึ่งฝึกเนื้อหา 50% สูงกว่าเด็กกลุ่ม ค. ที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมจากโปรแกรมการศึกษาคุณค่าเพื่อชีวิต (LVEP) อย่างเดียว ฝึกเนื้อหา 50% อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

งานวิจัยในต่างประเทศ

คณะทำงาน โปรแกรมการศึกษาคุณค่าเพื่อชีวิตประจำประเทศไทย (2005 : ออนไลน์) ได้กล่าวถึงประเทศสวีเดน ที่มีคาทิ (Kati) เป็นคนดูแลเด็ก ทำงานกับสหประชาชาติเกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชน และคุณค่าต่างๆ ของมนุษย์ เช่น ความเป็นอิสระ เธอทำงานกับเด็กๆ โดยใช้กิจกรรมเพื่อเพิ่มคุณค่าการมีชีวิตในเด็กอายุ 2-7 ปี ได้พูดเกี่ยวกับคำถาม เช่น อะไรคือความสงบสุข อะไรคือสิ่งที่ทำให้โลกสงบสุข และเขาก็วาดเป็นรูปแทนคำตอบ เธอยังคงทำในเรื่องของสมาธิ ซึ่งให้ความสงบแก่เด็กๆ และหลังจากเด็กๆ ที่อายุระหว่าง 4-6 ปี พูดเกี่ยวกับประสบการณ์ของเขาและบรรยายในลักษณะที่เป็นรูป เด็กๆ ยังร่วมร้องเพลงเกี่ยวกับความสงบใจ และความมีเสริภาพ เด็กๆ สนุกกับบรรยาภาศที่มีคุณค่าเหล่านี้อย่างมาก เด็กๆ มีความคิดสร้างสรรค์มากและเต็มไปด้วยความคิดที่หลากหลาย

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะพบว่า จากการใช้โปรแกรมการศึกษาคุณค่าเพื่อชีวิต ทำให้เด็กได้ค้นหาและพัฒนาคุณค่าในตนเอง และคุณค่าทางสังคม รู้จักการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขและสงบสุข ซึ่งโปรแกรมการศึกษาคุณค่าเพื่อชีวิตได้นำไปใช้ใน 74 ประเทศแล้ว

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการและการเรียนรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัย

3.1 ความหมายและความสำคัญของพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

พัฒนาการ (Development) หมายถึงการเปลี่ยนแปลงในตัวมนุษย์ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ด้านการทำหน้าที่ (function) และวุฒิภาวะ (Maturation) ของอวัยวะระบบต่าง ๆ ในด้านโครงสร้าง การจัดส่วนระเบียบต่าง ๆ ของร่างกาย รวมทั้งพฤติกรรมที่แสดงออกมีลักษณะและทิศทางที่แน่นอน สัมพันธ์กับเวลา ทำให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างดี มีประสิทธิภาพ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ เป็นความสามารถในการทำหน้าที่ด้านต่าง ๆ จากพฤติกรรมและผลงาน ได้แก่ ความสามารถในการฟัง พูด อ่าน เขียน การแก้ปัญหา ทักษะการช่วยตนเอง การเคลื่อนไหว การรู้จักแบ่งปัน มีน้ำใจ ยิ้มแย้ม ซึ่งพัฒนาการทุกด้านของมนุษย์ถ้าได้รับการตอบสนองตามความต้องการแล้ว พัฒนาการจะเป็นไปอย่างสมวัย พัฒนาการเด็กปฐมวัย แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

1. **พัฒนาการด้านร่างกาย** หมายถึง ความสามารถในการทำงานของกล้ามเนื้อใหญ่ที่ใช้ในการเคลื่อนไหว ทรงตัว ยืน วิ่ง รวมทั้งความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็ก และประสาทสัมผัส เช่น การหยิบของ การขีดเขียน เป็นต้น

2. **พัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ** หมายถึงความสามารถในการรู้สึกและแสดงความรู้สึกนึกคิด เช่น พอใจ ไม่พอใจ รักชอบ สนใจ เกลียด โดยที่เด็กรู้จักควบคุมการแสดงออกอย่างเหมาะสมกับวัยและสถานการณ์ตลอดจนการสร้างความรู้สึกที่ดีและนับถือตนเอง

3. **พัฒนาการด้านสังคม** หมายถึง ความสามารถของเด็กในการสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อน ปรับตัวในการเล่นหรืออยู่กับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ทำหน้าที่ตามเวลา มีความรับผิดชอบ รู้จักกาลเทศะ การช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

4. **พัฒนาการด้านสติปัญญา** หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ การเข้าใจสิ่งต่าง ๆ การใช้เหตุผล การแก้ปัญหา ซึ่งแสดงออกโดยการใช้ภาษาในการสื่อความหมาย

การเรียนรู้ (Learning) หมายถึง กระบวนการที่มนุษย์มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นพฤติกรรมค่อนข้างถาวร การเรียนรู้ของเด็กเป็นผลมาจากประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อมและมีการฝึกฝน ตั้งแต่วัยทารก ในการเรียนรู้ของเด็กสิ่งที่มีอิทธิพล ได้แก่ สภาพแวดล้อม การมีปฏิสัมพันธ์ ความต้องการ และความสนใจของเด็ก การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยมีขอบเขตคือใช้ช่วงเวลาสั้นการรับรู้เนื้อหาแบบรูปธรรม วิธีการเรียนรู้ในแบบของการเล่น ลงมือปฏิบัติสำรวจสิ่งรอบตัวด้วยความพอใจของตนเอง (สิริมา ภิญโญนนตพงษ์. 2545 : 27)

นอกจากพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยที่ครูปฐมวัยต้องศึกษาหาความรู้แล้ว ครูปฐมวัยต้องเป็นผู้มีสุขภาพดีและมีความสะอาดเรียบร้อย นุ่มนวล สุภาพทั้งการแต่งตัวและการปฏิสัมพันธ์กับเด็ก ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม มีความสามารถในการสื่อสาร การแก้ปัญหา การจัดการเรียนรู้ มีความใจกว้างในการยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง กระตือรือร้นต่อการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา มีมนุษยสัมพันธ์และมีความสามารถในการประสานกับบุคคลทุกฝ่ายเพื่อจัดโอกาสการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพสำหรับเด็ก (สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์. 2550 : 92)

ดังนั้นการศึกษาพัฒนาการและการเรียนรู้ในเด็กปฐมวัย จึงมีความสำคัญเป็นเสมือนหนึ่งแนวทางให้ผู้สอน ได้มีความรู้ความเข้าใจ พัฒนาการและวิธีการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยสามารถจัดประสบการณ์ให้เด็กในรูปแบบของกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีวิธีที่จะวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความสุขให้สอดคล้องกับการพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กและในด้านในทิศทางที่เหมาะสม

3.2 ทฤษฎีพัฒนาการและการเรียนรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัย

ในการศึกษาพัฒนาการทางด้านจริยธรรมนั้น นักทฤษฎีจริยธรรมส่วนใหญ่เชื่อว่า จริยธรรมมีการพัฒนาขึ้นเป็นลำดับตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ นอกจากนี้ นักทฤษฎีจริยธรรมส่วนใหญ่ยังเชื่อว่า แหล่งที่เกิดให้เกิดพัฒนาการทางจริยธรรมขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ทางสังคม แต่อย่างไรก็ตาม แนวคิดการพัฒนาทางจริยธรรมนี้ก็ยังคงแตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

3.2.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจท์

เพียเจท์ พบว่า กระบวนการที่ทำให้เด็กเปลี่ยนแปลงพัฒนาข้อมขึ้นอยู่กับการพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลที่จะรับรู้กฎเกณฑ์และลักษณะต่างๆ ทางสังคมนั่นเองเพียเจท์ได้แบ่งขั้นตอนการพัฒนาการสติปัญญาออกเป็น 3 ขั้น ได้นำมาเป็นหลักเกณฑ์ในการแบ่งขั้นพัฒนาการทางจริยธรรม (สุภาวดี สุจริต. 2531 : 15 ; อ้างอิงจาก Piaget. 1962 : 16 - 19)ไว้ดังนี้

1. ขั้นก่อนจริยธรรม (แรกเกิด - 2 ปี) เป็นขั้นที่ยังไม่มีความสามารถในการรับรู้และระบบกฎเกณฑ์ได้ การประพฤติปฏิบัติจะกระทำเพื่อสนองความต้องการทางร่างกาย
2. ขั้นปฏิบัติตามคำสั่ง (อายุ 2 - 8 ปี) เด็กสามารถรับสภาพแวดล้อม และบทบาทของตนเองต่อผู้อื่น รู้จักเกรงกลัวผู้ใหญ่ เห็นว่าคำสั่งหรือกฎเกณฑ์เป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติตาม
3. ขั้นยึดหลักแห่งตน (อายุ 8 ปีขึ้นไป) เด็กวัยนี้จะมีพัฒนาการทางสติปัญญาขั้นคิดตามแบบแผนของตรรกวิทยา ซึ่งเด็กสามารถใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลประกอบการตัดสินใจ ประเมินความถูกผิดโดยดูจากเจตนาผู้กระทำและตั้งเกณฑ์ของตนเองได้

เพียเจท์ ได้อธิบายว่า จริยธรรมมีแฝงอยู่ในกฎเกณฑ์ทุกชนิด และเขาสังเกตการเล่นของเด็ก พบว่า เด็กที่อยู่ในช่วงอายุก่อน 8 ปี เป็นระยะที่ผู้ใหญ่มีอิทธิพลต่อจริยธรรมของเด็กและยึดถือกฎเกณฑ์ตายตัว

เพียเจท์ ได้วัดการพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็ก โดยสร้างเรื่องเป็นการกระทำของเด็ก 2 คน ในลักษณะที่คล้ายกัน แต่มีความตั้งใจและจุดใจต่างกัน และผลที่เกิดขึ้นมาแตกต่างกัน กฎเกณฑ์ที่เพียเจท์นำมาพิจารณามี 6 เกณฑ์ดังนี้

1. การตัดสินใจจากเจตนากระทำ (Intentionally in Judgement) เด็กเล็กจะตัดสินใจจากปริมาณที่เกิดขึ้น แต่เด็กโตจะตัดสินใจจากเจตนากระทำ
2. การตัดสินใจเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น ๆ (Relativism in Judgement) เด็กเล็กจะตัดสินใจจากการนำไปเปรียบเทียบกับผู้อื่น หากผู้ใหญ่ว่าสิ่งใดถูกผิดก็จะว่าตามนั้น แต่เด็กโตจะตัดสินใจจากสถานการณ์
3. ความผิดไม่เกี่ยวข้องกับการลงโทษ (Independence of Sanction) เด็กเล็กจะตัดสินใจการกระทำอย่างหนึ่งว่าไม่ดี เพราะจะถูกลงโทษ ส่วนเด็กโตจะตัดสินใจการกระทำว่าไม่ดี เพราะสิ่งนั้นไปขัดกับกฎเกณฑ์และเกิดอันตรายกับบุคคลอื่น
4. ใช้ระบบตาต่อตา (Use of Reciprocal) ในเด็กเล็กมักไม่ค่อยใช้ระบบตาต่อตาในการพิจารณาการตัดสินบุคคล แต่เด็กโตใช้บ่อย
5. ในการลงโทษเพื่อล้างบาป และคืนนิสัย (Use of Punishment as Restitution and Refrom) ในเด็กเล็กจะสนับสนุนให้มีการลงโทษอย่างหนักเพื่อคืนนิสัยผู้กระทำผิด แต่เด็กโตจะมีนิสัยเช่นนี้น้อยลง
6. การยึดหลักธรรมชาติของโชคร้าย (Naturalist Views of Misfortune) มีความคิดว่าถูกพระเจ้าลงโทษ

3.2.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม ของโคลเบอร์ก

โคลเบอร์ก เชื่อว่า การพัฒนาการทางจริยธรรมมิใช่การรับรู้ ความรู้จากการพำร่ำสอนของบุคคลอื่นโดยตรง แต่เป็นการผสมผสานระหว่างความรู้เกี่ยวกับบทบาทของตนเองต่อผู้อื่นด้วย เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับลักษณะต่างๆของสังคมบุคคลอื่นฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม และสัมพันธ์กับลักษณะต่างๆ ของบุคคลอื่น คือ อายุ ระดับสติปัญญาและลักษณะอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม

ระดับการใช้เหตุผลตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก แบ่งเป็น 3 ระดับ ในแต่ละระดับแบ่งเป็น 2 ชั้น รวมเป็น 6 ชั้น (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนึก. 2520 : 43 ; อ้างอิงจาก Kohlberg. 1964) ตามตาราง 1

ตาราง 1 ระดับการใช้เหตุผลตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
ขั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ (2–7 ปี) ขั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (7–10 ปี)	1. ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (2–10 ปี)
ขั้นที่ 1 หลักการทำตามผู้อื่นเห็นชอบ (10–13ปี) ขั้นที่ 2 หลักการทำตามหน้าที่ทางสังคม (13–16ปี)	2. ระดับตามเกณฑ์ (10–16 ปี)
ขั้นที่ 1 หลักการทำตามคำสัญญา (16 ปีขึ้นไป) ขั้นที่ 2 หลักการยึดอุดมคติสากล (ผู้ใหญ่)	3. ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (16 ปีขึ้นไป)

นอกจากโคลเบอร์กจะกล่าวถึงลำดับขั้นตอนของการพัฒนาการการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมทั้ง 6 ขั้นแล้วนั้น โคลเบอร์กยังกล่าวถึงขบวนการในการพัฒนาจากขั้นต่ำสุดไปยังขั้นสูงสุดซึ่งมีขบวนการดังนี้คือ

1. พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลจะเป็นไปตามขั้นลำดับ (Sequential Stage)
2. การรับรู้ทางสังคม การมีบทบาทในสังคมมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางจริยธรรม
3. พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลจะสูงขึ้น เมื่อบุคคลมีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงตรรกศาสตร์ และสามารถรับรู้ทางสังคม (Social Perception) ในระดับที่สูงขึ้น

โคลเบอร์ก เชื่อว่า พัฒนาการของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นไปตามขั้นจากขั้นที่หนึ่งผ่านไป ตามลำดับจนถึงขั้นที่หก จะข้ามขั้นไม่ได้เพราะคนเราจะใช้เหตุผลในขั้นต่ำกว่าอยู่ก่อนต่อมาเมื่อได้ประสบการณ์ทางสังคมใหม่ ๆ หรือสามารถเข้าใจประสบการณ์เก่าได้ดีขึ้น ก็เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิด และเหตุผลในขั้นที่สูงมากขึ้น ส่วนเหตุผลในขั้นต่ำกว่าก็จะถูกละทิ้งไป แต่อาจจะยังติดอยู่กับขั้นใดขั้นหนึ่งก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถทางสติปัญญา ซึ่งเป็นตัวที่กำหนดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

และเป็นไปไม่ได้ที่จะมีพัฒนาการทางจริยธรรมในขั้นที่สูงกว่าขั้นของพัฒนาการทางสติปัญญา โคลเบอร์กพบว่า เด็กที่มีพัฒนาการทางสติปัญญาอยู่ในขั้นปฏิบัติการด้วยรูปธรรมตามทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ จะมีพัฒนาการทางจริยธรรมถึงขั้นที่สองเท่านั้น ส่วนผู้ที่มีพัฒนาการทางสติปัญญาในขั้นปฏิบัติการนามธรรมขั้นต้นๆ จะมีพัฒนาการทางจริยธรรมถึงขั้นที่สามหรือสี่และผู้ใหญ่ส่วนมากมีพัฒนาการทางจริยธรรมถึงขั้นที่สี่เท่านั้น (ทพิย์สุดา นิลสินธพ. 2523 : 18 ; อ้างอิงจาก Kohlberg. 1973 : 31, 52) ดังนั้น การฝึกอบรมในชั้นอนุบาลซึ่งเป็นผู้มีจริยธรรมอยู่ในขั้นที่หนึ่งเป็นส่วนมากนั้น ควรมุ่งหมายในการเตรียมความพร้อมของเด็กเท่านั้นเคย์ (KAY. 1970) ได้เน้นความสำคัญของการฝึกอบรมของเด็กอนุบาลว่า ควรมีลักษณะเป็นการเตรียมให้เด็กพร้อมที่จะรับคำอบรมสั่งสอนทางจริยธรรม เช่น ฝึกให้เด็กคุ้นเคยกับเรื่องราวจริยธรรมที่ง่าย ๆ มีการเล่นเกมที่แสดงถึงจริยธรรมบางประการ ซึ่งเป็นรากฐานของจริยธรรมขั้นสูงต่อไป เช่น ความสุข ความมีระเบียบ ความเมตตากรุณา และความซื่อสัตย์ เป็นต้น (ดวงเดือน พันธุมนาวิน ; และเพ็ญแข ประจันปัจฉิม. 2520 : 209)

3.2.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเกี่ยวกับแม่แบบ

ทฤษฎีการเรียนรู้จากแม่แบบ (Modeling or Observational Learning)

การเรียนรู้ทางสังคมของมนุษย์นั้นอาจกล่าวได้ว่า เป็นผลมาจากการได้รับแบบอย่างกระตุ้นจากสังคม บุคคลใดมีลักษณะชอบฟังจะมีพฤติกรรมการเล่นแบบสูงกว่าบุคคลอื่น (Jakubzak ; & Walters. 1959 : 102 - 107) แบนดูรา ได้ทำการทดลองพบว่า การเรียนรู้ในลักษณะของการเลียนแบบเท่านั้นที่จะนำไปสู่การสร้างค่านิยมทางศีลธรรมของเด็ก อิทธิพลของรูปแบบทางสังคมจะมีผลต่อความคิดทางศีลธรรมของบุคคลอย่างยิ่ง (นวลศิริ เปาโรหิตย์. 2520 : 195 - 196 ; อ้างอิงจาก Bandura. 1972)

กระบวนการเรียนรู้จากการสังเกตของแบนดูรา

ในกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมนั้น แม่แบบมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของบุคคลได้มาก กล่าวคือ เมื่อบุคคลได้เห็นแม่แบบก็จะสามารถรับรู้สัญลักษณ์ของการกระทำนั้นได้ และสัญลักษณ์เหล่านั้น ก็จะชี้้นำให้แสดงพฤติกรรมตอบสนองทางสังคมได้อย่างเหมาะสม กระบวนการเรียนรู้จากแม่แบบนี้ อาจกล่าวได้ว่า เป็นการเรียนรู้โดยการสังเกต ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ

1. ความสนใจ (Attentional Process) มนุษย์จะเกิดการรับรู้หรือเรียนรู้ได้ก็ต่อเมื่อมีความสนใจในการสังเกตและรับรู้

2. การจดจำ (Retention Process) เป็นกระบวนการของการจำอันเกิดจากการรวมพฤติกรรมของแม่แบบที่สังเกตได้ไว้ เพื่อใช้ในการวางแผนพฤติกรรม เพราะการสังเกตอย่างเดียวจะไม่มีผลต่อการเรียนรู้มากเท่ากับการเก็บจำสิ่งที่สังเกตนั้นไว้ได้

3. การแสดงออก (Motor Reproduction Process) เป็นกระบวนการของการคัดแปลงสัญลักษณ์ ซึ่งเป็นตัวแทนของพฤติกรรมมาเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสม หลังจากการได้สังเกตแม่แบบและมีการเก็บจำไว้แล้ว กระบวนการแสดงออกนี้เกี่ยวข้องกับระบบของร่างกายและจิตใจ พฤติกรรมที่ปรากฏออกมาจะเป็นการรวบรวมการตอบสนองอย่างละเอียดที่สุดทุกขั้นตอน เพื่อให้สอดคล้องกับแม่แบบ

4. การจูงใจ เป็นกระบวนการที่แสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างความรู้ที่ได้รับมา (Acquisition) กับการแสดงออกในการเรียนรู้ทางสังคมมนุษย์ไม่อาจแสดงออกได้ตามที่รับรู้มาทั้งหมด จึงมีการเลือกพฤติกรรมของแม่แบบที่ก่อให้เกิดผลดีต่อตนเองมากกว่าการเลือกในทางที่ก่อให้เกิดผลเสียก่อน การประเมินคุณค่าของพฤติกรรมของแม่แบบโดยผู้สังเกตแบบจะไปในรูปของการรับเอาสิ่งที่ตนพึงพอใจไว้และไม่ยอมรับสิ่งที่ตนไม่พึงพอใจไว้ (วาริ นิยมธรรม, 2536 : 16 ; อ้างอิงจาก Bandura, 1977 : 22 - 29)

จากทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ เพียเจท์ โคลเบอร์ก และทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของเบนดورا สรุปได้ว่า พฤติกรรมทางด้านจริยธรรมนั้น เกิดจากการเรียนรู้เหมือนพฤติกรรมอื่น ๆ ดังนั้น ในการส่งเสริมและปลูกฝังจริยธรรมต้องเข้าใจถึงธรรมชาติและพัฒนาการทางจริยธรรม โดยเฉพาะเด็กปฐมวัย เพียเจท์ กล่าวว่า เด็กปฐมวัยอยู่ในขั้นปฏิบัติตามคำสั่ง เด็กสามารถรับรู้สภาพแวดล้อมและบทบาทของคนที่ผู้อื่น และเด็กจะเกิดการเรียนรู้ ได้ดีจากการได้ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โคลเบอร์ก กล่าวว่า อยู่ในขั้นของการกระทำเพื่อหลบหลีกการลงโทษไปสู่ขั้นของการกระทำเพื่อให้ได้รับรางวัล และจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของเบนดورا จะกล่าวถึงการเลียนแบบบทบาทของบุคคลในสังคมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาจริยธรรมเด็กส่วนใหญ่จะได้รับอิทธิพลจากการสังเกตถึงวิธีการแสดงออกของผู้อื่น เด็กได้คิด และตัดสินใจเลือกแสดงพฤติกรรมอย่างเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งจะช่วยให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถส่งเสริมพัฒนาการทางจริยธรรมไปสู่ขั้นสูงสุดขั้นได้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอย่างเหมาะสมและจะต้องทำเป็นกระบวนการต่อเนื่อง เพราะหากเด็กได้รับการพัฒนาจริยธรรมในวัยนี้แล้ว นับว่าเป็นการวางพื้นฐานในการพัฒนาจริยธรรมของเด็กในวัยที่สูงขึ้น

3.3 แนวคิดทฤษฎีด้านความต้องการพื้นฐานกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

แนวคิดนั้นเป็นแนวคิดสำคัญที่มองเจาะลึกถึงเด็กปฐมวัยว่ามนุษย์ทุกคนตั้งแต่เด็กเติบโตถึงผู้ใหญ่ล้วนแล้วแต่มีความต้องการสนองตอบให้พอใจตนเองดังนั้นการทำตามความเข้าใจในความต้องการของเด็กเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญ เพราะจะทำให้ตอบสนองหรือจัดกิจกรรมให้ตรงความต้องการของเด็กได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ทฤษฎีความต้องการมาสโลว์

อับราฮัม มาสโลว์ เชื่อว่ามนุษย์มีคุณภาพนั้นเกิดจาก มีความคิด ความรู้สึก ความรู้ ทัศนคติและการแสวงหาสิ่งดีงาม ค้นหาเป้าหมายของชีวิตให้ได้รับสิ่งที่มีความหมายต่อตนเองซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นความสามารถในการเรียนรู้ที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่รอดได้ มาสโลว์ได้แบ่งขั้นตอนลักษณะความต้องการเรียงเป็นลำดับขั้นจากขั้นต่ำสุดไปขั้นสูงสุด ออกเป็น 5 ขั้น (สิริมา ภิญญโณนนตพงษ์. 2545 : 24 ; อ้างอิงจาก Feeney. 1987) ไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 ความต้องการตอบสนองร่างกาย (Physiological needs) ได้แก่ อาหาร น้ำ อากาศ อุณหภูมิ การนอนหลับ การขับถ่าย เป็นต้น

ขั้นที่ 2 ความต้องการความปลอดภัย (Safety needs) ได้แก่ ความรู้สึกมั่นคง การได้รับการปกป้อง ปลอดภัยจากความวิตกกังวล

ขั้นที่ 3 ความต้องการความรัก (Love needs) ได้แก่ ความต้องการความรัก อยากให้ตนเป็นที่รัก มีการยอมรับตนเอง ตั้งแต่กลุ่มครอบครัว กลุ่มเพื่อน กลุ่มสังคม กลุ่มทำงาน

ขั้นที่ 4 ความต้องการได้รับการยอมรับจากผู้อื่น (Esteem needs) ได้แก่ ความต้องการให้ผู้อื่นมายกย่อง การได้รับการยอมรับจากเพื่อนกลุ่มคนและความภาคภูมิใจ

ขั้นที่ 5 ความเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง (Self - Actualization needs) ได้แก่ ความต้องการสูงสุดของบุคคล กระทำสิ่งต่าง ๆ ได้ตามจุดหมายที่ตั้งไว้ และความสามารถพิเศษของตนเอง มาสโลว์ได้อธิบายว่า เด็กปฐมวัยต้องได้รับการดูแล เอาใจใส่ ต้องการให้ พ่อแม่ ครู ดูแลทั้งพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์- จิตใจ สังคมและสติปัญญา ฉะนั้นความต้องการ ขั้นต่ำที่เด็กปฐมวัยต้องการได้รับการตอบสนองเป็นอย่างมากประกอบด้วย ความต้องการด้านร่างกาย ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการความรัก และความต้องการได้รับการยอมรับจากผู้อื่น

จะเห็นได้ว่าแนวคิดสำคัญของโปรแกรมการศึกษาคุณค่าเพื่อชีวิต มีความสอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ กล่าวคือ ในการสร้างสรรค์บรรยากาศแห่งคุณค่าของโปรแกรมการศึกษาคุณค่าเพื่อชีวิตนั้น เป็นตอนสำคัญอันดับแรกของการพัฒนาจริยธรรมหรือคุณค่าชีวิต ครูจะต้องจัดการให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับการรู้สึกว่าเป็นที่รัก เป็นที่เข้าใจ เป็นที่เข้าใจแก่กันและกัน รู้สึกว่ามีคุณค่า มีความเข้าใจต่อกัน

ภายใต้ความรู้ที่ปลอดภัย ซึ่งสนองต่อทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์และพัฒนาการของเด็กปฐมวัย สามารถส่งผลให้การจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตได้สนองความต้องการของเด็กตรงตามศักยภาพและแสดงออกถึงพฤติกรรมความสุข

3.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการและการเรียนรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัย

งานวิจัยในประเทศ

สุดาวดี ไชพิมล (2533 : 62) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการจำแนกพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ โดยใช้การเล่านิทาน โดยใช้หุ่นมือและการเล่านิทาน โดยแสดงบทบาทสมมติประกอบ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นอนุบาลอายุ 5-6 ปี ผลการศึกษาพบว่า เด็กที่ได้ฟังการเล่านิทานโดยใช้หุ่นมือ และการเล่านิทาน โดยแสดงบทบาทสมมติประกอบมีความสามารถในการจำแนกพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่เด็กที่ได้ฟังการเล่านิทาน โดยแสดงบทบาทสมมติประกอบ มีความสามารถในการจำแนกพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ไม่สูงกว่าเด็กที่ได้ฟังการเล่านิทานโดยใช้หุ่นประกอบ

อรวรรณ สุ่มประดิษฐ์ (2533 : 77) ศึกษาพฤติกรรมทางสังคมด้านความเอื้อเฟื้อ ความมีระเบียบวินัยของเด็กก่อนวัยเรียน โดยจัดประสบการณ์การเล่นแบบไทย และการเล่นที่จัดอยู่ทั่วไป กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นอนุบาลอายุ 4-5 ปี ผลการศึกษาพบว่า การเล่นแบบไทย และการเล่นที่จัดอยู่ทั่วไป ส่งผลต่อพฤติกรรมทางด้านความเอื้อเฟื้อ ความมีระเบียบวินัยแตกต่างกัน

งานวิจัยในต่างประเทศ

แวนเรน และแบร์ (Warren ; & Bear. 1976 : 335-354) ได้นำตัวแบบมาใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมแบ่งปันและยกย่องชมเชยในเด็กอายุเฉลี่ย 3 ปี 2 เดือน ถึง 5 ปี 6 เดือน โดยสร้างสถานการณ์ในห้องทดลองให้เด็กมีกิจกรรมทางศิลปะ การทดลองจะแบ่งปันช่วงสั้น ๆ คือ ช่วงทำงานกับช่วงรายงาน ตัวแบบเป็นผู้ใหญ่มีกิจกรรมทางศิลปะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง ในช่วงทำงานตัวแบบจะแสดงพฤติกรรมแบ่งปัน เช่น ให้เพื่อนยืมดินสอสี ช่วยส่งอุปกรณ์ให้เพื่อน หรือช่วยวาดรูป เมื่อหมดช่วงทำงาน ตัวแบบจะรายงานให้ดูเป็นตัวอย่างตามพฤติกรรมที่ต้องการให้เด็กดู เมื่อตัวแบบรายงานพฤติกรรมที่ทำ ตัวแบบก็จะได้รับคำชมเชยและรางวัลเป็นขนมหรือผลไม้ทันที ผลปรากฏว่า การให้ดูตัวแบบ ร่วมกับการเสริมแรง ช่วยเพิ่มพฤติกรรมแบ่งปันให้เด็ก

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัยที่สำคัญคือ การได้ลงมือกระทำจริง เรียนรู้จากการค้นพบด้วยตนเอง เนื่องจากเด็กได้สัมผัส คิด ทดลอง หาวิธีแก้ปัญหา ซึ่งเป็นการฝึกประสบการณ์ตรงจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในระหว่างที่เด็กเล่น เด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและบุคคลรอบข้าง โดยเฉพาะการเห็นตัวแบบที่ดี จากคนใกล้ชิด จะเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาและสามารถส่งผลต่อพัฒนาการทางจริยธรรมได้ด้วย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องการศึกษาพฤติกรรมการมีความสุขของเด็กปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากร และกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 5 - 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนวัดอ่างแก้ว (จิบ ปานจำ) แขวงบางหว้า เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 4 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 140 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 5 - 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนวัดอ่างแก้ว (จิบ ปานจำ) แขวงบางหว้า เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้มาจากการสุ่ม 2 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. สุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยการจับฉลากมา 1 ห้องเรียน จากจำนวน 4 ห้องเรียน
2. สุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลากนักเรียนห้องที่สุ่มได้ในข้อ 1 เพื่อจัดเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต
2. แบบสังเกตพฤติกรรมการมีความสุข

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรม

1. แผนการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต มีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

1.1 เข้าศึกษากิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตจากโปรแกรมการศึกษาคุณค่าเพื่อชีวิต (LVEP) เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของครูและรู้วิธีการพัฒนาคุณค่าสำหรับเด็กปฐมวัยจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชุลี สุวรรณดี ผู้ประสานงาน โปรแกรมการศึกษาคุณค่าเพื่อชีวิตประจำประเทศไทย ณ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต และเข้ารับการอบรมการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชุลี สุวรรณดี วันที่ 20 - 21 มีนาคม พ.ศ. 2549 ณ โรงเรียนวัดอ่างแก้ว (จิบ ปานจำ) สำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

1.2 สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี หลักการ และรูปแบบการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต หมวดความสุข จากข้อมูลพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต

1.3 สร้างกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต หมวดความสุข โดยศึกษาจากกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต สำหรับเด็กอายุ 3-7 ขวบ หมวดความสุข ซึ่งเขียนและเรียบเรียงโดย (ไคแอน ทิลแมน ; และไดอาน่า ชู. 2543 : 91-105) พร้อมกับกิจกรรมจากนักรักศึกษาทั่วโลก กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต มีกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นสรรสร้างบรรยากาศ ขั้นกระตุ้นคุณค่าเพื่อชีวิต ขั้นการอภิปราย ขั้นการสำรวจความคิด ขั้นการถ่ายโยงการเรียนรู้

1.4 นำแผนการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจความถูกต้องตามหลักการ ทฤษฎี แนวคิด และรูปแบบการจัดกิจกรรม

1.5 ปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

1.6 นำแผนการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตมาทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง เป็นเวลา 8 สัปดาห์ รวม 24 ครั้งๆ ละ 40 นาที ในวันอังคาร พุธ พฤหัสบดี ในช่วงเวลา 9.00 - 9.40 นาฬิกา

2. แบบสังเกตพฤติกรรมความสุข มีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

2.1 ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความสุขของทิลแมน (Tillman,2000 : 12)

2.2 ศึกษาหลักการ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสังเกต ในหัวข้อเรื่อง การประเมินด้วยการสังเกตเด็กปฐมวัยของ สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2545:188-209)

2.3 ได้พัฒนาแบบสังเกต ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ 3 ด้าน ด้านสนุกสนานกับประสบการณ์แห่งความสุข โดยสังเกตพฤติกรรม หน้าตายิ้มแย้ม ร่าเริงแจ่มใส กระโดดโลดเต้นอย่างสนุกสนาน กระตือรือร้นอยากร่วมกิจกรรม มีอารมณ์ขัน ด้านเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความสุข โดยสังเกตพฤติกรรม ตั้งใจร่วมกิจกรรม มีความคิดจินตนาการกว้างไกล มีความคิดเห็นเป็นของตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง ด้านเสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับความสัมพันธ์ที่เป็นสุข โดยสังเกตพฤติกรรมปฏิบัติตามข้อตกลงด้วยความเต็มใจและสมัครใจ มีสมาธิในการทำงานร่วมกับผู้อื่น สนทนาโต้ตอบ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้วยความพอใจ การให้กำลังใจ รู้จักการให้อภัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลอง โดยอาศัยการทดลองกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลังการทดลอง One-Group Pretest-Posttest Design (ลิ้วน สายยศ ; และอังคณา สายยศ. 2538:249) ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 แบบแผนการทดลอง One-Group Pretest-Posttest Design

กลุ่ม	ก่อนทดลอง	ทดลอง	หลังทดลอง
E	T ₁	X	T ₂

เมื่อ	E	แทน	กลุ่มตัวอย่าง
	T ₁	แทน	การวัดพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัย ก่อนได้รับการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต
	X	แทน	การดำเนินการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต
	T ₂	แทน	การวัดพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัย หลังได้รับการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต

วิธีดำเนินการทดลอง

การทดลองครั้งนี้ ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ในวันอังคาร, วันพุธ, วันพฤหัสบดี วันละ 40 นาที โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. แจ้งและขอความร่วมมือกับผู้บริหาร โรงเรียนในการทำวิจัย
2. แจ้งข้อมูลข่าวสารในการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต ให้ผู้บริหาร ผู้ปกครอง นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ทราบถึงกระบวนการดำเนินการจัดกิจกรรมและบทบาทของผู้ปกครองต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กตามแนวการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต
3. สร้างความคุ้นเคยกับเด็ก และจัดเตรียมสภาพแวดล้อมเป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์
4. จัดเก็บข้อมูลพื้นฐาน (Baseline Data) โดยใช้แผนการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี วันละ 40 นาที โดยจดบันทึกพฤติกรรมความสุขของกลุ่มตัวอย่างมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนนพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัย

5. ดำเนินการทดลองโดยใช้แผนการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตกับกลุ่มตัวอย่างเป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน พร้อมทั้งจดบันทึกพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัยทุกวันที่ทำการทดลอง แล้วนำมาตรวจให้คะแนน ตามเกณฑ์การให้คะแนนพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัย

รูปแบบการทดลอง

ตาราง 3 สัปดาห์ วัน เวลา ที่ทำการทดลองและบันทึก

สัปดาห์	วัน	กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต	เวลา
สัปดาห์ก่อนการทดลอง	วันอังคาร, วันพุธ, วันพฤหัสบดี	บทเรียนที่ 1 - บทเรียนที่ 3	9.00น. - 9.40น
สัปดาห์ที่ 1	วันอังคาร, วันพุธ, วันพฤหัสบดี	บทเรียนที่ 1 - บทเรียนที่ 3	9.00น. - 9.40น
สัปดาห์ที่ 2	วันอังคาร, วันพุธ, วันพฤหัสบดี	บทเรียนที่ 3 - บทเรียนที่ 5	9.00น. - 9.40น
สัปดาห์ที่ 3	วันอังคาร, วันพุธ, วันพฤหัสบดี	บทเรียนที่ 5 - บทเรียนที่ 7	9.00น. - 9.40น
สัปดาห์ที่ 4	วันอังคาร, วันพุธ, วันพฤหัสบดี	บทเรียนที่ 7 - บทเรียนที่ 9	9.00น. - 9.40น
สัปดาห์ที่ 5	วันอังคาร, วันพุธ, วันพฤหัสบดี	บทเรียนที่ 9 - บทเรียนที่ 11	9.00น. - 9.40น
สัปดาห์ที่ 6	วันอังคาร, วันพุธ, วันพฤหัสบดี	บทเรียนที่ 11 - บทเรียนที่ 13	9.00น. - 9.40น
สัปดาห์ที่ 7	วันอังคาร, วันพุธ, วันพฤหัสบดี	บทเรียนที่ 13 - บทเรียนที่ 15	9.00น. - 9.40น
สัปดาห์ที่ 8	วันอังคาร, วันพุธ, วันพฤหัสบดี	บทเรียนที่ 15 - บทเรียนที่ 17	9.00น. - 9.40น

หมายเหตุ

- บทเรียนที่ 10 – 17 นำมาจากบทเรียนที่ 8 – 15 จากกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต
- บทเรียนที่ 6 และ 7 จากเดิม ขยายเวลาเป็น 3 บทเรียน คือ บทเรียนที่ 6 บทเรียนที่ 7 และบทเรียนที่ 8
- บทเรียนที่ 9 เป็นสรุปของบทเรียนที่ 6 – 8

6. นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองไปวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติเพื่อสรุปผลการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากเกณฑ์การให้คะแนนพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลองและหลังการทดลองไปวิเคราะห์วิธีการทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้

1. หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสังเกตพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัยโดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างลักษณะพฤติกรรมกับจุดประสงค์ (IOC)

2. หาค่าสถิติพื้นฐานพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยนำข้อมูลไปหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2538 : 73,79)

3. ศึกษาพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลองและหลังการทดลองภายในกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ t - test แบบ Dependent Samples.

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์พฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัย

หาความสัมพันธ์เชิงเนื้อหาของแบบสังเกตพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัยโดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างลักษณะพฤติกรรมกับจุดประสงค์ (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2526 : 89)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างลักษณะพฤติกรรมกับจุดประสงค์
	$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 หาค่าเฉลี่ย (Mean) โดยใช้สูตร (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538:73)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	\bar{X}	แทน	คะแนนเฉลี่ย
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

2.2 หาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้สูตร (ลิ้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538:79)

$$SD = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	SD	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมกำลังสองของคะแนนนักเรียนแต่ละคนในกลุ่มตัวอย่าง
	$(\sum X)^2$	แทน	กำลังสองของผลรวมคะแนนนักเรียนแต่ละคนในกลุ่มตัวอย่าง
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

3. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลอง และหลังการทดลองภายในกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติทดสอบ ที (t-test dependent) (ลิ้วน สายยศ ; และ อังคณา สายยศ. 2538:104)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{N-1}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t-distribution
	D	แทน	ความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่
	N	แทน	จำนวนคู่ของคะแนน
	$\sum D$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของผลต่างของคะแนนระหว่างก่อน และหลังการทดลอง
	$\sum D^2$	แทน	ผลรวมของกำลังสองของผลต่างของคะแนนระหว่างก่อน และหลังการทดลอง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาเรื่องการศึกษาพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อความเข้าใจตรงกันผู้วิจัยจึงกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

n	แทน	จำนวนนักเรียน
\bar{X}_1	แทน	ค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียน
\bar{X}_2	แทน	ค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียน
S.D	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าที่ใช้ในการพิจารณาใน t - distribution
p	แทน	ค่าความน่าจะเป็นของค่าสถิติที่ใช้ทดสอบ
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการวิเคราะห์แปรผลข้อมูลในการทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูล 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเปรียบเทียบพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต โดยรวมและรายด้าน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัย ด้านสนุกสนานกับประสบการณ์แห่งความสุข ด้านเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความสุข ด้านเสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับความสัมพันธ์ที่มีความสุข เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเปรียบเทียบพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต โดยรวมและรายด้าน โดยวิธีการทางสถิติ t-test แบบ Dependent Group ได้ผลดังตาราง 4

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

ด้าน	การทดลอง	n	\bar{X}	S.D.	t	p
สนุกสนานกับประสบการณ์แห่งความสุข	ก่อนเรียน	15	5.13	1.88	9.82*	.000
	หลังเรียน	15	9.33	.62		
เพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความสุข	ก่อนเรียน	15	2.13	1.81	14.64*	.000
	หลังเรียน	15	9.20	.94		
เสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับความสัมพันธ์ที่มีความสุข	ก่อนเรียน	15	2.73	1.53	19.19*	.000
	หลังเรียน	15	9.40	.63		
โดยรวม	ก่อนเรียน	15	10.00	4.74	17.10*	.000
	หลังเรียน	15	27.93	1.62		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 4 พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต มีพฤติกรรมความสุข หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสนุกสนานกับประสบการณ์แห่งความสุข ด้านเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความสุข และด้านเสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับความสัมพันธ์ที่มีความสุข เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัย ด้านสนุกสนานกับประสบการณ์แห่งความสุข ด้านเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความสุข ด้านเสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับความสัมพันธ์ที่มีความสุขเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

จากการใช้แบบสังเกตและการบันทึกพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัย พบว่า

1. พฤติกรรมความสุขด้านสนุกสนานกับประสบการณ์แห่งความสุขซึ่งประกอบด้วย หน้าตายิ้มแย้ม ร่าเริง แจ่มใส กระโดดโลดเต้นอย่างสนุกสนาน กระตือรือร้นอยากร่วมกิจกรรม มีอารมณ์ขัน เด็กกลุ่มตัวอย่างสามารถพัฒนาทักษะด้านนี้ได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากพฤติกรรมความสุขจะเป็นคุณลักษณะของเด็กปฐมวัย ในช่วงแรก (สัปดาห์ที่ 1 - 2) เด็กจะสนุกสนานกับกิจกรรม เช่น การร้องเพลง การเล่นเกม การทำกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์ ในขณะที่ร่วมกิจกรรมจะสนุกสนานเต็มที่ โดยยังมีได้ มีการระมัดระวังเท่าที่ควร ในการเล่นก็ยังมีในเรื่องของการไม่แบ่งปัน การทำกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์ ยังขาดการช่วยเหลือกัน ครูยังต้องมีส่วนในการช่วยแก้ปัญหาที่เกิดจากการทำกิจกรรมร่วมกัน แต่ในช่วงหลัง (สัปดาห์ที่ 3 - 8) ของการทดลองพบว่า เด็กมีพัฒนาการในการแสดงพฤติกรรมความสุขมากขึ้น สังเกตจากการแสดงท่าทางการ โอบกอด การแสดงความรักต่อกัน เด็กจะกล้าแสดงออกมากขึ้น มีหน้าตายิ้มแย้ม ร่าเริงแจ่มใสอย่างจริงจัง การร่วมกิจกรรมก็เป็นที่ไปด้วยความสุข ช่วยเหลือกัน แบ่งปันกัน มีความสนุกสนานในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรม

2. พฤติกรรมความสุขด้านเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความสุข ซึ่งประกอบด้วยตั้งใจเรียน มีความคิดจินตนาการกว้างไกล มีความคิดเห็นเป็นของตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง พบว่าในช่วงแรก (สัปดาห์ที่ 1 - 2) ของการทดลอง จัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต ทักษะด้านนี้พัฒนาได้ค่อนข้างช้า เพราะการที่เด็กจะเริ่มมีความคิด มีจินตนาการ เด็กจะต้องอยู่ในภาวะที่จิตใจสงบ ซึ่งขั้นตอนที่จะทำให้มีจิตใจสงบ เป็นขั้นสรรสร้างบรรยากาศ จะเปิดเพลงบรรเลงเบาพร้อมกับครูพูดบรรยายบทความที่สอนให้เกิดความสุขในการอยู่กับตนเองและผู้อื่น เด็กจะนั่งอยู่ในท่าสมาธิพร้อมกับคิดตามคำบรรยายของครูไปด้วย ในช่วงแรกเด็กยังไม่สามารถปฏิบัติได้ดีเท่าที่ควร แต่เด็กก็จะเกิดการพัฒนาตนเองว่าในแต่ละบทเรียนจะมีการซักถามถึงประเด็นสะท้อนความคิด เพราะฉะนั้นเด็กจะต้องนั่งตั้งใจฟังและคิดตาม ถึงจะตอบในประเด็นสะท้อนความคิดและการถ่ายโยงการเรียนรู้ได้ ในช่วงหลัง (สัปดาห์ 3 - 8) เด็กคุ้นเคยกับกิจกรรมมากขึ้น กล้าคิด กล้าแสดงออก เช่น ครูถามว่าถ้านักเรียนอยู่กับคุณพ่อคุณแม่จะต้องปฏิบัติตนอย่างไร จึงจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เด็กก็จะตอบว่าช่วยคุณพ่อคุณแม่ทำงาน พูดกับคุณพ่อคุณแม่ด้วยคำพูดที่เป็นดอกไม้ไม่ใช้ชวากหนาม เด็กก็สามารถเข้าใจคำพูดดอกไม้ และคำพูดชวากหนาม สามารถคิดและนำไปปฏิบัติได้

3. พฤติกรรมความสุขด้านเสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับความสัมพันธ์ที่เป็นความสุข ซึ่งประกอบด้วยปฏิบัติตามข้อตกลงด้วยความเต็มใจและสมัครใจ มีสมาธิในการทำงานร่วมกับผู้อื่น สนทนาได้ตอบ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้วยความพอใจ การให้กำลังใจ รู้จักการให้อภัย เด็กกลุ่มตัวอย่างพัฒนาทักษะด้านนี้จากการที่ได้เรียนรู้ในด้านสนุกสนานกับประสบการณ์แห่งความสุขและด้านเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความสุข ในช่วงแรก (สัปดาห์ที่ 1 - 3) การเสริมสร้างทักษะทางสังคม ยังต้องได้รับการแนะนำที่จะต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่น เช่น การใช้คำพูด การแสดงท่าทาง การรู้จักช่วยเหลือ การให้อภัย ในช่วงหลัง (สัปดาห์ที่ 3 - 8) เด็กสามารถมีทักษะทางสังคมได้ดีขึ้น สังเกตได้ชัดจากการที่

เด็กร่วมกันวาดภาพการปฏิบัติต่อเพื่อนอย่างมีความสุข ใส่งลงในกล่องความสุขแล้วทุกวัน เด็ก ๆ จะหยิบขึ้นมาและปฏิบัติร่วมกัน เช่น แบ่งขนมให้กัน ช่วยเหลือเพื่อนเวลาหกล้ม ไม่รังแกกัน เป็นต้น เด็ก ๆ สามารถปฏิบัติได้ดี มีคำพูดที่ทำให้กำลังใจ รู้จักการให้อภัยกัน

จากการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัย ตลอดระยะเวลา 8 สัปดาห์ พฤติกรรมความสุขของเด็กทั้ง 3 ด้าน พัฒนาขึ้นมากหลังจากการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต โดยเริ่มจาก พฤติกรรมความสุขด้านสนุกสนานกับประสบการณ์แห่งความสุข ด้านเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความสุข และด้านเสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับความสัมพันธ์ที่มีความสุข เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ได้ดีขึ้นตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) และมีการสังเกตประกอบการจัดกิจกรรม โดยศึกษาเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายเพื่อศึกษาพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการใช้กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้านคือ

1. สนุกสนานกับประสบการณ์แห่งความสุข
2. เพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความสุข
3. เสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับความสัมพันธ์ที่เป็นความสุข

สมมติฐานของการวิจัย

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการใช้กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตมีพฤติกรรมความสุขสูงขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนวัดอ่างแก้ว (จิบ ปานจำ) แขวงบางหว้า เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 4 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 140 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนวัดอ่างแก้ว (จิบ ปานจำ) แขวงบางหว้า เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้มาโดยวิธีสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) มา 1 ห้องเรียน จากจำนวน 4 ห้องเรียน และสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับสลากนักเรียนห้องที่สุ่มได้ เพื่อจัดเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต
2. แบบสังเกตพฤติกรรมความสุข

วิธีดำเนินการวิจัย

1. สร้างความคุ้นเคยกับเด็กและจัดเตรียมสภาพแวดล้อมเป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์
2. ทดลองก่อนการจัดกิจกรรม (Pretest)
3. ดำเนินการแผนการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตในช่วงเวลา 9.00 น. – 9.40 น. ทุกวันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี เป็นเวลา 8 สัปดาห์
4. ผู้วิจัยดำเนินการแผนการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตและสังเกตพฤติกรรมเด็ก
5. เมื่อจัดกิจกรรมเสร็จผู้วิจัย แปรพฤติกรรมความสุขของเด็กเป็นคะแนนและบันทึกลงในแบบสังเกตพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นทุกวันตลอด 8 สัปดาห์
6. นำข้อมูลที่ได้ตลอด 8 สัปดาห์ มาวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

1. วิเคราะห์หาสถิติพื้นฐานของพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัย
2. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนพฤติกรรมความสุข ก่อน – หลัง โดยใช้สูตร

(t – test dependent)

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต มีพฤติกรรมความสุขโดยรวมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต มีพฤติกรรมความสุข ด้านสนุกสนานกับประสบการณ์แห่งความสุข ด้านเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความสุข ด้านเสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับความสัมพันธ์ที่เป็นความสุข เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับการสังเกตพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัยขณะร่วมกิจกรรมที่ครูบันทึกไว้

อภิปรายผล

การอภิปรายผลครั้งนี้เพื่ออธิบายพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต ซึ่งผู้วิจัยต้องการนำเสนอตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 การอภิปรายพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต

ตอนที่ 2 การอภิปรายพฤติกรรมความสุข แยกเป็นรายด้าน 3 ด้าน คือ ด้านสนุกสนานกับประสบการณ์แห่งความสุข ด้านเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความรู้ และด้านเสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับความสัมพันธ์ที่เป็นความสุข เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

ตอนที่ 1 การอภิปรายพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต

พฤติกรรมความสุขก่อนการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต จากการสังเกตพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความสุข เด็กไม่กระตือรือร้นอยากร่วมกิจกรรม ขาดความตั้งใจเรียน ไม่กล้าแสดงออก ขาดความเชื่อมั่นและไม่มีความคิดเห็นเป็นของตนเอง ขาดสมาธิในการทำงาน ปฏิบัติตามข้อตกลงบางเวลา และรู้จักการให้อภัยเป็นบางเวลา กลุ่มเด็กปฐมวัยที่ศึกษาในครั้งนี้มีคะแนนเฉลี่ยก่อนการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต 10.00 คะแนน

พฤติกรรมความสุขหลังการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต จากการสังเกตพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความสุข เด็กมีสมาธิในการเรียนมากขึ้น ตั้งใจเรียน มีความคิดเห็นเป็นของตนเอง และกล้าแสดงออก รู้จักการให้กำลังใจ การให้อภัย ปฏิบัติตามข้อตกลงด้วยความเต็มใจ ปฏิบัติตนโดยการคิดดี ทำดี พูดดี หน้าตายิ้มแย้ม ร่าเริงแจ่มใส อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข กลุ่มเด็กปฐมวัยที่ศึกษาในครั้งนี้มีคะแนนเฉลี่ยหลังการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต 27.93 คะแนน

ผลการวิเคราะห์พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตมีพฤติกรรมความสุขสูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนเฉลี่ยก่อนการจัดกิจกรรม 10.00 คะแนน และคะแนนเฉลี่ยหลังการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตเป็น 27.93 คะแนน จากคะแนนเฉลี่ยนี้ทำให้ทราบว่าเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมความสุขสูงขึ้น เพียงเท่านี้ได้อธิบายว่า จริยธรรมมีแฝงอยู่ในกฎเกณฑ์ทุกชนิดและเขาสังเกตการเล่นของเด็กพบว่า เด็กที่อยู่ในช่วงอายุก่อน 8 ปี เป็นระยะที่ผู้ใหญ่มีอิทธิพลต่อจริยธรรมของเด็กและยึดถือกฎเกณฑ์ตายตัว (สุภาวดี สุจริต. 2531 : 15 ; อ้างอิงจาก Piaget. 1962 : 16-19) โคลเบอร์ก เชื่อว่า พัฒนาการของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม จะข้ามขั้นไม่ได้เพราะคนเราจะใช้เหตุผลในขั้นที่ต่ำกว่าอยู่ก่อนต่อมาเมื่อได้ประสบการณ์ทางสังคมใหม่ ๆ ก็เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดและเหตุผลในขั้นที่สูงมากขึ้น (ทิพย์สุดา นิลสินธพ. 2523 : 3-18 ; อ้างอิงจาก Kohlberg. 1973 : 31, 52) เคย์ (Kay. 1970) ได้เน้นความสำคัญของการฝึกอบรมเด็กอนุบาลพบว่า ควร มีลักษณะเป็นการเตรียมการให้พร้อมที่จะรับคำอบรมสั่งสอนทางจริยธรรม เช่น ฝึกให้เด็กคุ้นเคยกับ

เรื่องราวจริยธรรมที่ง่าย ๆ มีการเล่นเกมที่แสดงถึงจริยธรรมบางประการ ซึ่งเป็นรากฐานของจริยธรรมขั้นสูงต่อไป เช่น ความสุข ความมีระเบียบ ความเมตตากรุณา และความซื่อสัตย์ เป็นต้น (ดวงเดือน พันธุมนาวิน ; และเพ็ญแข ประจันปัจจนึก. 2520 : 209) แบนคูรา พบว่า การเรียนรู้ในลักษณะของการเลียนแบบเท่านั้นที่จะนำไปสู่การสร้างค่านิยมทางศีลธรรมของเด็ก อิทธิพลของรูปแบบทางสังคมจะมีผลต่อความคิดทางศีลธรรมของบุคคลอย่างยิ่ง (นวลศิริ เปาโรหิตย์. 2520 : 195-196 ; อ้างอิงจาก Bandura. 1972) ทั้งนี้เนื่องมาจากธรรมชาติของตัวกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตมุ่งสะท้อนให้เด็กคิดดี ทำดี พุดดี ภายใต้งื่อนไขบรรยากาศอบอุ่น ไม่กดดัน ทำให้เด็กมีพฤติกรรมความสุขสอดคล้องกับ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547 : 38) ประสบการณ์ที่สร้างเสริมความสุข บรรยากาศ การดำเนินกิจกรรมต้องเป็นการเรียนอย่างผ่อนคลายไม่เครียด การสอนแบบคุณค่าเพื่อชีวิต เพื่อให้เกิดพฤติกรรมความสุข เน้นการยึดผู้เรียนเป็นสำคัญสอดคล้องกับ (ศันสนีย์ ฉัตรคุปต์. 2544 : 5) การเรียนรู้อย่างมีความสุข โดยการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด เน้นกระบวนการคิด การลงมือกระทำกิจกรรม ผ่านการเรียนรู้ที่หลากหลายขั้นตอน ขั้นการสร้างสรรค์บรรยากาศ เป็นการสร้างบรรยากาศที่สำคัญต่อการเรียนรู้ เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้สัมผัสกับความรู้สึกรัก เป็นที่เข้าใจ โดยให้อยู่กับความเงียบและนั่งนิ่งก่อนเข้าบทเรียน โดยใช้ข้อความและเพลงบรรเลง ขั้นกระตุ้นคุณค่าเพื่อชีวิต เป็นขั้นที่ครูจัดการเรียนรู้ เป็นการต่อยอดสำรวจข้อมูล จินตนาการ ได้คิดด้วยตนเองได้ ขั้นการอภิปรายเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความรู้สึกรักของตนและผู้อื่น จากสาระสำคัญที่เรียนรู้แต่ละบทเรียนเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ขั้นการสำรวจความคิดเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น ความรู้สึกที่เป็นสุข ซึ่งอาจเป็นกิจกรรมรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มย่อยคือการแสดงออกซึ่งความคิดสร้างสรรค์โดยการใช้ศิลปะเป็นสื่อ กิจกรรมเคลื่อนไหวสร้างสรรค์ที่สื่อออกมาถึงความรู้สึกที่เป็นสุข ขั้นการถ่ายโยงการเรียนรู้ เป็นการพูดคุยกันถึงการนำพฤติกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เด็กที่ร่วมกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต มีพฤติกรรมความสุขในเรื่องของการมีความคิดดี มีคำพูดที่ดีการทำกับตนเองและผู้อื่น ทำให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขสอดคล้องกับทฤษฎีของมาส โลว์ ที่เชื่อว่า มนุษย์มีคุณภาพนั้นเกิดจากมีความคิด ความรู้สึก ความรู้ตระหนัก และการแสวงหาสิ่งที่ดีงาม (สิริมา ภิญาญอนันตพงษ์. 2545 : 24 ; อ้างอิงจาก Feeney. 1987)

ผลการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต ทำให้เด็กปฐมวัยได้พัฒนาพฤติกรรมทางความสุขที่นอกเหนือจากกลุ่มทดลองด้วยกัน กล่าวคือ เด็กได้นำประสบการณ์ความสุข ความรู้เกี่ยวกับความสุข และการ เสริมสร้างทักษะทางสังคม ไปสู่เพื่อน ๆ ที่อยู่ในห้องเรียนเดียวกันและเพื่อนต่างห้องเรียนอีกด้วย ซึ่งนับว่าเด็กจากกลุ่มทดลองเป็นส่วนหนึ่งของสภาพแวดล้อมที่ดี การสร้างสภาพแวดล้อมทางบุคคลภายในห้องเรียนด้วยการให้เด็กกลุ่มทดลอง ได้นำประสบการณ์จากกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตนำมาประยุกต์ใช้กับเพื่อนร่วมห้อง ซึ่งนับว่าเป็นความประทับใจของผู้วิจัย ยกตัวอย่าง คือ ในขณะที่เล่นกิจกรรมเสรี มีเพื่อนพุดจาไพลเราะ ด.ช. ณัฐพล ชุมผล เป็นเด็กจากกลุ่มทดลองก็พุดขึ้นมาว่าให้ใช้

คำพูดที่เป็นดอกไม้ไม่ใช่ชวากหนาม เพื่อนคนนั้นจึงถามว่าคำพูดดอกไม้และชวากหนามเป็นอย่างไร ด.ช.ณัฐพล ชุมผล ได้ตอบเพื่อน ซึ่งในขณะนั้นครูอยู่ในเหตุการณ์ด้วย จึงได้ให้ความรู้เพิ่มเติมเด็กทั้งห้องเรียน ถึงการให้คำพูดที่เป็นดอกไม้ไม่ใช่ชวากหนาม ทำให้ทราบว่าเด็กเกิดการถ่ายโยงการเรียนรู้ มาสู่เพื่อนร่วมห้อง นับว่าเป็นสิ่งที่เด็กได้พัฒนาพฤติกรรมความสุขได้อย่างดียิ่งตลอด 8 สัปดาห์

พฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัยในสัปดาห์ที่ 1 เด็กมีความสุขสนุกสนานกับประสบการณ์แห่งความสุขแสดงพฤติกรรมบ่อยครั้งแต่ด้านเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความสุข และด้านการเสริมสร้างทักษะทางสังคมแสดงพฤติกรรมบางครั้ง เช่น การสงบนิ่งในชั้นการสรรสร้างบรรยากาศ เด็กไม่นั่งยังคุยกัน การถามคำถามในประเด็นสะท้อนความคิด ยังไม่สามารถตอบคำถามได้ การอภิปรายและการถ่ายโยงการเรียนรู้ ยังพูดไม่ตรงประเด็น สัปดาห์ที่ 2 เด็กสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนได้บ้าง เริ่มเข้าใจในการถามให้คิด สามารถ ตอบคำถามได้บ้าง เด็กบางส่วนสามารถถ่ายโยงการเรียนรู้ไปสู่เพื่อนร่วมห้องได้ในบทเรียนที่ 5 คำพูดที่เป็นดอกไม้ไม่ใช่ชวากหนาม แต่ในส่วนของ การสำรวจความคิด การเล่นเกม การวาดภาพ การร้องและทำท่าทางประกอบเพลง เด็กแสดงพฤติกรรมทุกครั้ง สัปดาห์ที่ 3 เด็กมีพฤติกรรมความสุขพัฒนาขึ้นมากทั้งให้ด้านสนุกสนานกับประสบการณ์ความสุขด้านเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความสุข เด็กเริ่มรู้จักการใช้ความคิด การสื่อสารเป็นคำพูดที่ดี เริ่มที่จะแสดงพฤติกรรมความสุขต่อเพื่อน ๆ ได้ดี ในชั้นสรรสร้างบรรยากาศ ครูพูดเสียงเบา ๆ ว่า “ ขอให้ทุกคนนั่งให้สบาย เพื่อปล่อยให้ตนเองสงบนิ่งอยู่ภายใน ให้สมมติว่ามีแสงสีชมพู เป็นวงกลมอยู่ล้อมรอบตัวเรา แสงสีชมพูเต็มไปด้วยความรัก ความรักนั้นช่างนุ่มนวล เบาสบายและปลอดภัย” เด็ก ๆ ถามว่าใช้แสงสีอื่นได้หรือไม่ ครูตอบว่าได้ เด็กแต่ละคนพูดว่าใช้แสงสีแดง สีเหลือง สีเขียว สีฟ้า เป็นต้น แต่ ด.ช.ณัฐพล ชุมผล บอกว่า ไม่ควรใช้สีดำเพราะสีดำมืด ไม่ดี ไม่สวย หลังจากนั้นครูจะถามถึงเหตุผลที่ใช้แสงสีแต่ละสี สัปดาห์ที่ 4 มีความประทับใจ คือ มีอยู่วันหนึ่ง เมื่อถึงเวลาทดลองไม่สามารถทำการทดลองได้ เด็ก ๆ ถามกันว่า ทำไมวันนี้ไปทดลองไม่ได้ เด็กให้ความสนใจที่จะไปห้องทดลอง จะรู้หน้าที่ว่าไปห้องทดลอง ต้องคิดบัตรหมายเลขประจำตัวเพื่อเป็นการสะดวกในการจดบันทึกพฤติกรรมทุกด้าน และนั่งสงบนิ่งเตรียมพร้อมที่จะเรียนรู้ สัปดาห์ที่ 5 – สัปดาห์ที่ 8 เด็กมีพฤติกรรมความสุขดีขึ้นมาก เช่น ในเรื่องของการทำบัตรแสดงความคิดเห็น โดยครูเป็นผู้เขียนให้ การวาดภาพประกอบเพื่อใส่ลงในกล่องความสุข เด็กจะพูดถึงการจับมือกับเพื่อน สามัคคีกัน แบ่งของเล่นให้เพื่อน แบ่งขนมให้เพื่อน ยืมให้เพื่อน เด็กสามารถวาดภาพได้ตรงกับคำพูดที่แสดงถึงความสุข และหลังจากเรียนกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตในแต่ละครั้ง เด็ก ๆ ชอบที่จะหยิบบัตรในกล่องความสุข และนำไปปฏิบัติกับเพื่อนในกลุ่มทดลองและเพื่อนร่วมห้องด้วย ผลการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตทำให้เกิดการยอมรับและการรับรู้ ตอบสนอง สามารถพัฒนาพฤติกรรมความสุขผ่านกิจกรรมได้อย่างมีความรู้คู่กับมีความสุข สอดคล้องกับ เฟรด เอ็น ฟินลีย์ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544 ; อ้างอิงจาก Fred N. Finley. n.d.) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ที่ดีจะเกิดขึ้นได้หากผู้เรียนได้ใช้วิธีการเรียนด้วยความถนัดตามธรรมชาติของตนเอง

ได้ลงมือปฏิบัติจริงอย่างต้นตัว กระตือรือร้น การเรียนรู้ก็จะเกิดขึ้นจากการที่ผู้เรียนต้องใช้กระบวนการทางปัญญา คือ การสังเกต คิดวิเคราะห์ สรุป เป็นการสร้างสาระ ความรู้ ที่มีความหมายให้ตนเอง และจดจำเรื่องที่เรียนรู้นั้นได้ยาวนาน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมความสุข จากการใช้กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต ซึ่งมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ขั้นสรรสร้างบรรยากาศ ขั้นกระตุ้นคุณค่าเพื่อชีวิต ขั้นการอภิปราย ขั้นการสำรวจความคิด ขั้นการถ่ายโยงการเรียนรู้ โดยจำแนกพฤติกรรมความสุขออกเป็น 3 ด้าน

1. ด้านสนุกสนานกับประสบการณ์แห่งความสุขประกอบด้วย หน้าตายิ้มแย้ม ร่าเริงแจ่มใส กระโดดโลดเต้นอย่างสนุกสนาน กระตือรือร้น อยากร่วมกิจกรรม มีอารมณ์ขัน มีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้นเป็นลำดับตั้งแต่ สัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 8 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้เด็กได้กล้าแสดงออกให้กำลังใจ ให้คำชมเชย และไม่ตำหนิเมื่อเด็กไม่แสดงออก แต่จะเป็นการให้คำแนะนำทำให้เด็กร่วมกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตได้อย่างสนุกสนาน ควบคู่กับการกล้าแสดงออก

2. ด้านเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความสุข ประกอบด้วยตั้งใจร่วมกิจกรรม มีความคิดจินตนาการกว้างไกล มีความคิดเห็นเป็นของตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง พบว่าเด็กสามารถพูดแสดงความคิดเห็นจากคำถามในประเด็นสะท้อนความคิด จากการอภิปราย จากการฟังนิทาน และจากการเล่นเกม ด้วยคำพูดที่เหมาะสม จากสัปดาห์ที่ 1,2 ที่พูดแสดงความคิดเห็นได้แต่ยังไม่ตรงประเด็นเท่าที่ควรในสัปดาห์ที่ 3 เด็กเริ่มสนุกสนานกับการได้แสดงความคิดเห็นตรงกับประเด็นสะท้อนความคิดผู้ฟังเกิดความเข้าใจ นอกจากนั้นยังสามารถพูดแสดงความคิดเห็นจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นรอบ ๆ ตัว ว่าเป็นพฤติกรรมความสุขอย่างไร ในสัปดาห์ที่ 7 และ 8 เด็กสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างมั่นใจ ในการสะท้อนความคิด อภิปรายและการถ่ายโยงการเรียนรู้

3. ด้านเสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับความสัมพันธ์ที่เป็นความสุข ประกอบด้วย การปฏิบัติตามข้อตกลง มีสมาธิในการทำงานร่วมกับผู้อื่น สนทนาโต้ตอบแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้วยความพอใจ ให้กำลังใจ รู้จักการให้อภัย มีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้นเป็นลำดับตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 ถึง สัปดาห์ที่ 8 ผู้วิจัยพบว่าการพัฒนาพฤติกรรมความสุข ควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติบัญญัติว่า มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของคนเก่ง คนดี มีความสุข โดยมีการพัฒนาที่เหมาะสมกับวัย พัฒนาค้นตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2548 : 3) จึงนับว่าเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กอีกวิธีหนึ่ง

ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย

1. การจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตให้กับเด็กเพื่อเป็นการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพต้องคำนึงอัตราส่วนที่พอเหมาะระหว่างครูกับเด็ก เพราะจำนวนเด็กที่พอเหมาะจะทำให้ครูสามารถสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการพูดและพฤติกรรมอื่น ๆ ของเด็กได้อย่างครบถ้วนทำให้ครูสามารถวิเคราะห์พฤติกรรมความสุขเพื่อแปรเป็นระดับคะแนนได้ดี
2. การจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตที่สอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย คือ จัดโดยยึดเด็กเป็นสำคัญ ด้วยสื่อที่เหมาะสม ครูเป็นผู้คอยกระตุ้น สนับสนุนและให้กำลังใจทำให้เด็กมีความสุขที่จะร่วมกิจกรรมส่งผลให้เด็กสามารถพัฒนาพฤติกรรมความสุขควบคู่กับความสนุกสนาน
3. ต้นฉบับของกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตเป็นวัฒนธรรมทางตะวันตก ควรนำมาปรับให้เข้ากับวัฒนธรรมตะวันออก

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. การจัดทำแผนภาพกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตที่แสดงออกถึงพฤติกรรมความสุขมาติดในห้องเรียน ให้อยู่ระดับสายตา เป็นสื่อที่ดีให้เด็กเข้าไปศึกษาเพิ่มเติม
2. การใช้คำพูดที่เป็นรูปธรรมมากกว่านามธรรม
3. ครูผู้สอนต้องทำตนเองให้มีคุณสมบัติที่สร้างบรรยากาศที่มีคุณค่าเป็นพื้นฐาน เป็นการสนับสนุนให้เด็กพัฒนาพฤติกรรมความสุขให้มากที่สุด
4. ครูผู้สอนสามารถนำแผนการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตไปประยุกต์ใช้ร่วมกับการจัดกิจกรรมหลักของเด็กปฐมวัยในแต่ละวันได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาผลการใช้กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตที่มีต่อพฤติกรรมในด้านอื่น ๆ เช่น ความสงบ ความเคารพ ความรัก ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ เป็นต้น
2. ควรมีการศึกษาพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมอื่น ๆ เช่น กิจกรรมศิลปะ สร้างสรรค์ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมการประกอบอาหาร เป็นต้น
3. ควรศึกษาผลของการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตที่ส่งผลต่อกับพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *แนวการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะดี เก่ง มีสุข*. กรุงเทพฯ : กองวิจัยทางการศึกษา กระทรวงฯ.
- _____. (2546). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- กุลยา ตันติผลลาชีวะ. (2547). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ : บริษัท เอดิสัน เพรสโปรดักส์ จำกัด.
- คณะทำงานโปรแกรมการศึกษาคุณค่าเพื่อชีวิตประจำประเทศไทย. (2548). *ผลงานการวิจัยกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต*. สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2548, จาก [http:// www.livingvalues.net](http://www.livingvalues.net).
- ชีรวัดน์ นิจนตร. (2526). *สภาพเชิงจิต-สังคม ใน โรงเรียนกับสุขภาพจิตของนักเรียนวัยรุ่น ในเขตกรุงเทพมหานคร*. ปรียญานิพนธ์ กศ.ด. (พัฒนศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ดวงเดือน พันธมนาวิน ; และเพ็ญแข ประจันปัจจนึก. (2520). *จริยธรรมของเยาวชนไทย*. รายงานการวิจัยฉบับที่ 21 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- ไดแอน ทิลแมน ; และไดอาน่า ชู. (2543). *กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตสำหรับเด็กอายุ 3-7 ขวบ*. แปลโดย คณะทำงานโปรแกรมการศึกษาคุณค่าเพื่อชีวิตประจำประเทศไทย. ม.ป.พ.
- ทิพย์สุดา นิลสินธพ. (2523). *ความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการทางจริยธรรมกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร*. ปรียญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นวลศิริ เปาโรหิตย์. (2520). *จิตวิทยาพัฒนาการ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ (2526). *การทดสอบแบบอิงเกณฑ์ : แนวคิดและวิธีการ*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประเวศ วะสี. (2543, กรกฎาคม). *ปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อแก้ความทุกข์ยากของแผ่นดิน, วารสารสายปฏิรูป*. 3 (28) : 62-68.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2532). *การศึกษาที่สากลบนฐานแห่งภูมิปัญญาไทย*. กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์ พรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- พระธรรมโกศาจารย์. (2543). *ทำอย่างไรจึงพบสุข*. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2541). *หยาดเพชร หยาดธรรม : ภูมิปัญญาเพื่อการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

- มารุต พัฒนาผล. (2546). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดสุพรรณบุรี*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ระวี ภาวิไล. (2542). *ความสุขในโลก*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ผีเสื้อ.
- ล้วน สายยศ ; และอังคณา สายยศ. (2538). *เทคนิควิจัยทางการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ
- วารี นิยมธรรม. (2536). *ผลการใช้เทคนิคแม่แบบจากนิทานชาดกเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2542). *พลังการเรียนรู้ในกระบวนการทศน์ใหม่*. นนทบุรี : SR PRINTING.
- ศักดิ์ศรี ปาณะกุล. (2530). *การใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ค. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- คันสนีย์ ฉัตรคุปต์. (2544). *การเรียนรู้อย่างมีความสุข : สารเคมีในสมองกับความสุขและการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ : สกายบุ๊กส์.
- สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. (2545). *การวัดและประเมินแนวใหม่ : เด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์. (2550). *เลือกโรงเรียนอนุบาลให้ลูกรัก*. กรุงเทพฯ : ฐานการพิมพ์.
- สุภาวดี ไยพิมพ์. (2533). *ความสามารถในการจำแนกพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยที่ได้ฟังการเล่านิทานโดยใช้หุ่นมือ และการเล่านิทานโดยแสดงบทบาทสมมติประกอบ*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุภาวดี สุจริต. (2531). *การศึกษาผลการใช้เพลงประกอบการสอนวิชาสังคมศึกษาเรื่อง จริยธรรมของพลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุภาพร เทพยสุวรรณ ; และแพง ชินพงศ์. (2548). *ชุดดนตรีหรรษา พัฒนา IQ, EQ, MQ ร้องเล่นเต้นสนุก*. กรุงเทพฯ : เพาเวอร์ พรินท์.
- สุวนี เชื้อกุล. (2548). *การใช้กิจกรรมจากโปรแกรมการศึกษาคุณค่าเพื่อชีวิต (Living Values : An Educational Program) ที่มีผลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ของเด็กอายุ 5-6 ปี*. ปรินูญานิพนธ์ ค.บ. (การจัดการเรียนรู้). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. ถ่ายเอกสาร.

- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2542). *เพื่อความสุข*. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด*.
กรุงเทพฯ : คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ สำนักงานฯ.
- _____. (2543). *การพัฒนาเด็กปฐมวัยตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*.
กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ,สำนักงานกฤษฎีกา. (2544). *แนวคิดและประสบการณ์
การจัดการศึกษาที่ผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุดในสหรัฐอเมริกา*. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545ก). *ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุข*. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ : บริษัท สำนักพิมพ์พัฒนาพานิช จำกัด.
- _____. (2545ข). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*.
กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2540). *คู่มือครูเพื่อพัฒนาจิตพิสัยในระบบการเรียน
การสอนระดับก่อนประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- _____. (2543). *เพลงอนุบาล คุณธรรมตามพระราชดำรัส*. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). *มาตรฐานการศึกษาของชาติ*. กรุงเทพฯ : สหાયบสื่อ
การพิมพ์.
- สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา. (2543). *ยุทธวิธีสู่ความสำเร็จและความสุข : สอดแทรก สุข สดใส*.
กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ
- อรวรรณ สุ่มประดิษฐ์. (2533). *การศึกษาความเอื้อเพื่อ ความมีระเบียบวินัย และชั้นการเล่นทางสังคม
ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นแบบไทยและการเล่นที่จัดอยู่ทั่วไป*.
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- Morrison, G.S. (1998). *Early childhood education today*. 7th ed. New Jersey: Prentice Hall, Inc.
- Phelan, Robert Joseph John. (1999, January). *The relationship between student and teacher
perceptions of the organization climate of their school*. DAI-A 59 (7):2280.
- Tillman, D & HSU, D. (2000). *Living Values Activities for Children ages 3 - 7*. Deerfield, FL : HCI.
- _____. (2000). *Living Values Activities for Children Ages 8 - 14*. Deerfield, FL : HCI
- _____. (2002, July). *Theoretical Background and Support for Living Values : An Educational
Program*. 1- 12.
- Warren, A.R. ; & D.M. Bear. (1976). *Correspondence Between Saying and Doing : Teaching
Children to Share and Praise*, *Journal of Applied Behavior Analysis*. 9 : 335-354

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต
- ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต

คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต

หลักการและเหตุผล

การส่งเสริมพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัย สามารถจัดกิจกรรมได้หลายวิธี และการจัดกิจกรรมวิธีหนึ่งที่สามารถจัดให้เด็กได้ คือ การจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต ซึ่งกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้พัฒนามาจากกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต หมวดความสุข ซึ่งเขียนและเรียบเรียงโดย ไดแอน ทิลแมน และไดอาน่า ซู เป็นกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต ซึ่งประกอบด้วยวิธีปฏิบัติที่หลากหลาย เพื่อให้สนุกสนานกับประสบการณ์แห่งความสุข เพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความสุข และเสริมสร้างทักษะทางสังคม สำหรับความสัมพันธ์ที่เป็นความสุข จนสามารถเกิดการยอมรับและการรับรู้ตอบสนอง สังเกตจากพฤติกรรมที่แสดงออก บทเรียนที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 17 บทเรียน เราได้นำบทเรียนจากกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตมาปรับเปลี่ยนวรรณกรรมและข้อมูลทางวัฒนธรรมเพื่อสอดคล้องกับบริบทในสังคมไทย รวมทั้งสอดคล้องกับพัฒนาการการเรียนรู้

จุดมุ่งหมาย

เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต

เนื้อหา

การใช้กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต จะช่วยส่งเสริมพฤติกรรมความสุขด้วยการให้เด็กได้สนุกสนานกับประสบการณ์แห่งความสุข การเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความสุข และเสริมสร้างทักษะทางสังคม สำหรับความสัมพันธ์ที่มีความสุข

หลักการจัดกิจกรรม

1. ใช้แผนการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต สัปดาห์ละ 3 วัน ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี วันละ 40 นาที รวมทั้งสิ้น 8 สัปดาห์
2. ขั้นตอนการใช้แผนการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต มี กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ดังนี้
 - 2.1 ขั้นสร้างบรรยากาศ เป็นการสร้างบรรยากาศที่สำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยครู จะต้องจัดการให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับความรู้สึกว่าเป็นที่รัก เป็นที่เข้าใจ เป็นที่เคารพ รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความปลอดภัยขณะเรียน และสร้างสิ่งแวดล้อมให้นักเรียนพัฒนาไปรอบด้าน เช่น ให้นักเรียนอยู่กับความเงียบหรือนั่งนิ่งก่อนเข้าบทเรียน โดยใช้ข้อความและเพลงบรรเลง
 - 2.2 ขั้นกระตุ้นคุณค่าเพื่อชีวิต เป็นขั้นที่ครูผู้สอนจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน เป็นขั้นตอนการต่อยอด สำรวจข้อมูล จินตนาการ ประกอบด้วยวิธีการสำคัญ 3 ประการ คือ

2.2.1 การรับรู้ข้อมูล เป็นขั้นตอนที่มุ่งสำรวจว่า เด็กมีข้อมูลหรือความเข้าใจว่าความสุขเป็นเช่นไร กิจกรรมการดำเนินการ เป็นการรับรู้ พุดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น

2.2.2 การสำรวจคุณค่าในโลกที่เป็นจริง เป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมกระตุ้นคุณค่าโดยผ่านการเล่าเรื่องจาก เนื้อหา ชีวิตประจำวัน

2.2.3 การสะท้อนความคิด เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้คิดด้วยตนเอง เป็นขั้นที่เสริมสร้างความรู้สึกลงในคุณค่า เช่น พุดสะท้อนความคิด

2.3 ขั้นการอภิปราย เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความรู้สึกของตน ของผู้อื่นเพื่อสร้างหลักการในการอยู่ร่วมกัน

2.4 ขั้นการสำรวจความคิดเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียน ได้แสดงความคิดความรู้สึกที่เป็นสุขซึ่งอาจเป็นกิจกรรมรายบุคคล หรือเป็นกลุ่มย่อยๆ กิจกรรมในขั้นตอนนี้ ประกอบด้วย

2.4.1 การแสดงออกถึงความสุขที่เด็กคิดหรือรู้สึก ด้วยการสร้างสรรค์งานศิลปะหรือการเคลื่อนไหวอิสระ

2.4.2 การพัฒนาทักษะทางอารมณ์ และทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลด้วยการให้เด็กพุดคุยบรรยายถึงงานศิลปะหรือท่าทางการเคลื่อนไหวอิสระที่เด็กสร้างสรรค์ว่าเป็นความสุขอย่างไร

2.4.3 การเชื่อมโยงผู้สังคมนและสิ่งแวดล้อมโดยการให้ผู้เรียนออกแบบหรือเสนอคุณค่าที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และขยายผลผู้สังคมนกว้างได้ ซึ่งเป็นความสุขที่อาจจะเชื่อมโยงหรือไม่เชื่อมโยงกับความสุขที่ปรากฏในข้อ 2.4.1 และข้อ 2.4.2

2.5 การถ่ายโยงการเรียนรู้ เป็นการประยุกต์พฤติกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

การประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมของเด็กในขณะร่วมกิจกรรม

บทบาทของครู

1. จัดเตรียมสิ่งแวดล้อม และบรรยากาศในการเรียนรู้ โดยการจัดสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ
2. การอธิบายถึงประเด็นสะท้อนความคิด ซึ่งสามารถนำมาใช้พุดคุยเกี่ยวกับสิ่งที่ทำให้เรามีความสุข และวิธีที่เราจะให้ความสุขแก่ผู้อื่น โดยให้เด็กร่วมแบ่งปันความคิดเห็น ในขณะที่เรียนหมวดความสุข จนสามารถคิดประเด็นสะท้อนความคิดเกี่ยวกับความสุขได้ และแสดงคุณค่าของตนเองออกมา
3. กระตุ้นให้เด็กร่วมกิจกรรมตามจุดประสงค์ของการจัดกิจกรรมแต่ละวันอย่างเป็นกันเอง สนุกสนาน และมีความสุข
4. ร่วมกับเด็กสรุปสิ่งที่ได้รับจากการร่วมกิจกรรม

บทบาทของนักเรียน

1. สนทนา ซักถาม พุดคุย แบ่งปัน ในประเด็นสะท้อนความคิด
2. ลงมือปฏิบัติกิจกรรม
3. นำเสนอผลงานและแสดงความรู้สึก

แผนการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต

หมวดความสุข

บทเรียนที่ 1 จงแสดงออกมา

เวลา 40 นาที

จุดประสงค์

1. เพื่อให้เข้าใจความหมายของความสุข
2. สามารถแสดงออกถึงสิ่งที่ตนเองรู้สึกเป็นสุข และการให้ความสุขผู้อื่น

สาระสำคัญ

เมื่อมีความรัก และความสงบ ความสุขย่อมเกิดขึ้น

การจัดกระบวนการเรียนรู้

ขั้นตอน	กิจกรรม	สื่อ
1. ขั้นสรรสร้างบรรยากาศ	ครูพูดเบาๆ พร้อมกับเปิดเพลงบรรเลง ดังนี้ "ขอให้ทุกคนนั่งให้สบาย แล้วปล่อยให้ตนเองสงบนิ่ง อยู่ภายใน.... ให้เราสมมติว่ามีแสงสีชมพูเป็นวงกลม อยู่รอบตัวเรา... แสงสีชมพูนั้นเต็มไปด้วยความรัก... ความรักนั้นช่างนุ่มนวล เบา สบาย และปลอดภัย แสงนั้นมาเตือนให้นึกถึงแสงที่อยู่ในตัวของเรา ซึ่ง เต็มไปด้วยความรักเช่นกัน.... เราปรับตัวกลืนเข้าไป ในแสงสีชมพูที่อยู่ภายใน และผลิตเพลินเป็นสุขอยู่กับ ความรักที่เต็มเปี่ยมนั้น.... เราก็คือเรา...เราเต็มไปด้วย ความรักอยู่แล้ว โดยธรรมชาติ...เราค้นหาอยู่ใน ความงามภายในตนเอง....แสงสีชมพูแห่งความรักนี้ อยู่ในตัวเราเสมอ.... เมื่อใดก็ตามที่เราต้องการสัมผัส กับความรักภายในให้มากขึ้น เราสามารถปรับตัวกลืน หายเข้าไปในโรงงานของความรักภายในตนเองได้ และผลิตความรักให้มีมากยิ่งขึ้น	- CD เพลงบรรเลง - เครื่องเล่น CD

ขั้นตอน	กิจกรรม	สื่อ
<p>2. ขั้นกระตุ้นคุณค่าเพื่อชีวิต</p> <p>2.1) การรับรู้ข้อมูล</p> <p>2.2) การสำรวจคุณค่าในโลกที่เป็นจริง</p> <p>2.3) การสะท้อนความคิด</p>	<p>2.1 เด็กนั่งล้อมวง และให้เด็กแสดงความคิดเห็นและแสดงออกถึงการที่ตนเองมีความสุขและวิธีให้ความสุขผู้อื่น เด็กทั้งหมดปรบมือชมเชย คำตอบของเด็กอาจประกอบด้วย</p> <ul style="list-style-type: none"> - การยิ้มแย้ม - การโอบกอด - เกมสนุกๆ <p>2.2 ครูถามคำถามและให้เด็กช่วยกันตอบ</p> <ul style="list-style-type: none"> - การที่เด็กแสดงอาการยิ้มแย้มแสดงว่าตนเองรู้สึกเป็นสุขจริงหรือไม่รู้สึกอย่างไร - เมื่อเด็กแสดงอาการยิ้มแย้มให้เพื่อน แล้วเพื่อนยิ้มให้ แสดงว่า เป็นการให้ความสุขผู้อื่นหรือไม่ - ความสุขคืออะไร(การมีความรักและความสงบอยู่ภายใน) <p>2.3 เด็กแต่ละคนพูดแสดงความคิดเห็นของตน ประเด็นต่อไปนี้</p> <p>เมื่อฉันมีความรักและความสงบอยู่ภายใน ความสุขย่อมเกิดขึ้นได้</p> <ul style="list-style-type: none"> - นั้นหมายความว่าอย่างไร? - มีใครจะบอกครูในเรื่องนี้ได้บ้าง? - นักเรียนจำช่วงเวลาที่เกิดสิ่งดังกล่าวได้ไหม? 	
<p>3. ขั้นการอภิปราย</p>	<p>3.1 ครูอภิปรายสาระสำคัญที่เด็กเรียนรู้ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ถ้าใครแสดงออกถึงความรู้สึกที่เป็นสุขอยู่เสมอ เด็กจะรู้สึกอย่างไรกับคนนั้น <p>3.2 เปิดโอกาสให้เด็กแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการแสดงออกความรู้สึกที่เป็นสุขกับเพื่อน</p>	
<p>4. ขั้นการสำรวจความคิด</p>	<p>4.1 เด็กทุกคนร้องและทำท่าประกอบเพลง "น่ารักจัง"</p> <p>4.2 เด็กทุกคนแสดงท่าทางที่มีความสุขกับเพื่อน</p>	<p>- เพลง "น่ารักจัง"</p> <p>- เครื่องเล่นเทพ</p>

ขั้นตอน	กิจกรรม	สื่อ
5. การถ่ายโยงการเรียนรู้	5.1 ครูถามว่า <ul style="list-style-type: none"> - ถ้าเด็กอยู่บ้าน เด็กๆ จะแสดงความสุขอย่างไร - เด็กๆ จะแสดงความรู้สึกที่เป็นสุขต่อเพื่อนอย่างไร - เด็กๆ จะแสดงความรู้สึกที่เป็นสุขต่อตนเองอย่างไร 	

การประเมินผล

1. จากการตอบคำถาม
2. จากการแสดงความคิดเห็น
3. จากการอภิปราย
4. จากการร้องเพลง “ น่ารักจัง ”
5. จากการถ่ายโยงการเรียนรู้

เพลงน่ารักจัง

คำร้อง : แพง ชินพงศ์

ทำนอง : แพง ชินพงศ์

บอกกับคนซ้ายมือ ว่าน่ารักจัง บอกกับคนขวามือว่าน่ารักจัง
บอกกับเพื่อนทุกคน ทุก ๆ คน ไม่เว้นสักคน
บอกว่าน่ารักจัง

หมวดความสุข

บทเรียนที่ 2 การใช้เงินธนาคาร

เวลา 40 นาที

จุดประสงค์

1. เพื่อให้รู้จักการใช้เงินธนาคารนำไปสู่ความสุข

สาระสำคัญ

ความสุขย่อมเกิดขึ้นได้จากการใช้เงินธนาคาร

การจัดกระบวนการเรียนรู้

ขั้นตอน	กิจกรรม	สื่อ
1. ขั้นการสรรสร้าง บรรยากาศ	ครูเปิดเพลง "เพียงหนึ่งนาที" ให้เด็กฟัง	- CD เพลงเพียงหนึ่ง นาที - เครื่องเล่น CD
2. ขั้นการกระตุ้นคุณค่า เพื่อชีวิต 2.1) การรับรู้ข้อมูล	2.1 ให้เด็กๆ นั่งสบายๆ หรือนอนราบบนพื้นห้อง ก็ได้ "วันนี้ เราจะใช้เงินธนาคารของเราอีกครั้ง เพื่อ สร้างภาพขึ้นในใจเรา ทำตัวให้สบายและอยู่นิ่งๆ... เงินธนาคารถึงผีเสื้อแสนสวยตัวโต ให้เป็นสีอะไรก็ ได้ที่นักเรียนชอบ ผีเสื้อตัวนี้อายากโอบบินไปยังที่ๆ คนมีความสุขเท่านั้นอาศัยอยู่ นักเรียนอยากไปที่ นั่นด้วยใช่ไหม?... เฮอะ หลับตาลง แล้วฟังให้ดี เงินธนาคารว่า นักเรียนกำลังนั่งอยู่บนปีกผีเสื้อตัวโต ที่สวยงามและมีสีสันนี้ และกำลังบินไปยังสถานที่ๆ เด็กๆมีความสุขมาก....เฮอะนักเรียนมาถึงแล้ว.. นักเรียนเห็นใบหน้าที่มีความสุขของเด็กๆเหล่านั้น ไหม?... ตอนนี้ผีเสื้อบินลงมายังพื้นหญ้าของโลก	

ขั้นตอน	กิจกรรม	สื่อ
	<p>ที่แสนสวยนี้ และเด็กๆ เหล่านี้ ก็ออกมาต้อนรับพี่เสื้อ รวมทั้งตัวนักเรียนด้วย.... เขาพูดอะไรกับนักเรียน? เด็กๆชวนนักเรียนไปเล่น....เขากำลังเล่นอะไร....แล้วเขาก็ชวนนักเรียนไปปีคณิศบนสนามหญ้า....นักเรียนกำลังรับประทานอะไร?...นักเรียนพูดคุยกันอย่างไร? จงมองไปรอบๆตัวนักเรียนเองซิ....นักเรียนเห็นต้นไม้ ดอกไม้....นก.....พระอาทิตย์.....ใบหน้าของนักเรียนเต็มไปด้วยความสุขไหม?...เอาล่ะได้เวลากลับโรงเรียนแล้ว นักเรียนขึ้นนั่งบนปีกของพี่เสื้อที่น่ารักนั้นอีกครั้งหนึ่ง และบินกลับมาที่นี่ สัมผัสขึ้นได้แล้ว</p>	
2.2) การสำรวจคุณค่าในโลกที่เป็นจริง	2.2 ครูถามคำถามและให้เด็กช่วยกันตอบ - ให้เด็กนึกถึงสิ่งที่เด็กๆ มีความสุขที่เด็ก ๆ เคยได้รับจริง ๆ	
2.3) การสะท้อนความคิด	2.3 ให้เด็กแต่ละคนแสดงความคิดเห็นของตนกับประสบการณ์การใช้จินตนาการ เช่น - ฉันคิดว่าบางครั้งการใช้จินตนาการถึงสิ่งที่ชอบที่สวยงามที่มีแต่คนจิตใจดี ได้เล่นสนุกสนานก็ทำให้มีความสุขได้	
3. ขั้นอภิปราย	3.1 ครูอภิปรายสาระสำคัญที่เด็กเรียนรู้ ดังนี้ - จากการใช้จินตนาการ เด็กๆได้รับประสบการณ์อะไรบ้าง	
4. ขั้นการสำรวจ	3.2 ความสุขทำให้ชีวิตของเด็กๆเป็นอย่างไร	
	4.1 เด็กแบ่งกลุ่มๆละ 5 คน 4.2 เด็กแต่ละกลุ่มประดิษฐ์พี่เสื้อใช้พี่เสื้อเป็นสัญลักษณ์ของการอยู่อย่างสงบ ใช้เล่นบทบาทสมมติคุยกัน	- กระดาษสี - กาว - ไม้ไอศกรีม
5. ขั้นการถ่ายโยงการเรียนรู้	ครูถามว่า : - เด็กๆ จะใช้จินตนาการต่อเพื่อนอย่างไร เมื่อต้องการอยู่กับเพื่อนอย่างมีความสุข - เด็ก ๆ นึกถึงตัวเองว่าจะทำอย่างไร จะอยู่กับเพื่อนอย่างไร จึงจะมีความสุข	

การประเมินผล

1. จากการตอบคำถาม
2. จากการแสดงความรู้ที่ฝึก
3. จากการอภิปราย
4. จากผลงานการประดิษฐ์ผีเสื้อ
5. จากการถ่ายโยงการเรียนรู้

เพลง เพียงหนึ่งนาที

(มูลนิธิ บราห์มา กุมารี)

ขอบฟ้าจะงามเพียงใด อยู่ที่ใจของคุณ
ที่จะช่วยระบายลงบนฟ้างาม
โลกเราจะเป็นอย่างไร ใจเราจะเป็นคนทำ
ทำให้สวดยศในหัวใจ
ขอให้มองลงไปหัวใจของเธอ
เพื่อพบและเจอความงามข้างใน
ให้ความรักที่ใจเธอมีแต่โลกนี้ให้งามตั้งใจ
งามเพียงไหน ทำได้ดังต้องการ
แค่หนึ่งนาทีเท่านั้นๆ
โลกเราจะมีสีสัน ด้วยใจสวยๆที่ช่วยกันทำ
แค่หนึ่งนาทีเท่านั้น มอบสิ่งดีๆให้กัน
จากใจคนเป็นล้านๆ ให้เป็นหนึ่งล้านนาที
ขอแค่เพียงนาที ที่อยากจะขอเธอ
แค่หวังให้เธอลืมความวุ่นวาย
เมื่อเธอมีความสุข เธอจะพบความจริงในใจ
ว่าใจเธอชื่น ช่างแสนงดงาม

หมวดความสุข

บทเรียนที่ 3 ความสุขคือการได้รู้

เวลา 40 นาที

จุดประสงค์

1. เพื่อสามารถบอกได้ว่าความสุข คือ การได้รู้ว่าเป็นที่รัก

สาระสำคัญ

ความสุขคือการได้รู้ว่าฉันนั้นเป็นที่รัก

การจัดกระบวนการเรียนรู้

ขั้นตอน	กิจกรรม	สื่อ
1. ขั้นการสรรสร้าง บรรยากาศ	ครูพูดเสียงเบาๆ พร้อมกับเปิดเพลงบรรเลงดังนี้ "ครูต้องการให้ทุกคนอยู่นิ่งๆ สักครูหนึ่งคิดถึง ดวงดาวแห่งความสงบ และจินตนาการว่าเราเป็น เหมือนดวงดาว เงียบและสงบ ปล่อยร่างกายให้ นิ่งๆ ผ่อนคลายเท้าและขา ผ่อนคลายหน้าท้อง และไหล่ ผ่อนคลายแขนและไบหน้า นักเรียนคือ ดวงดาวที่สงบ วันนี้นักเรียนต้องประกายความสงบ เป็นสีขาวที่มีแต่ความบริสุทธิ์และความสุขเราคือ ดวงดาวแห่งความสงบและความสุข เมื่อใดก็ตามที่ นักเรียนต้องการสัมผัสความสงบนักเรียนสามารถ อยู่นิ่งๆ เงียบๆ ได้และจำไว้เสมอว่า เราคือดวงดาว แห่งความสงบและความสุข	- CD เพลงบรรเลง - เครื่องเล่น CD
2. ขั้นการกระตุ้นคุณค่า เพื่อชีวิต 2.1) การรับรู้ข้อมูล	2.1 ครูเล่าเรื่องให้เด็กๆ ฟัง ดังนี้ "กลอยเป็นเด็กหน้าตาขี้มึนขี้มึน คุณพ่อคุณแม่จะโอบ กอดและหอมแก้มกลอยทุกครั้งเมื่อมาส่งที่โรงเรียน เมื่อกลอยมาถึงโรงเรียนเพื่อน ๆ จะวิ่งมาทักทาย ด้วยรอยยิ้มและชวนกลอยไปเล่นทุกวัน กลับจาก โรงเรียนกลอยได้รับประทานอาหารอร่อยๆ จาก ฝีมือคุณแม่ทุกวัน	

ขั้นตอน	กิจกรรม	สื่อ
2.2) การสำรวจคุณค่า ในโลกที่เป็นจริง 2.3) การสะท้อนความคิด	2.2 ครูถามคำถามให้เด็กช่วยกันตอบ - กลอยเป็นเด็กที่มีความสุขไหม 2.3 เด็กแต่ละคนแสดงความคิดเห็นของตนเอง ดัง ประเด็นต่อไปนี้ ความสุขคือการได้รู้ว่าฉันนั้น เป็นที่รัก - หมายความว่าอย่างไร? - ทำไมนักเรียนจึงคิดว่าข้อความนี้เป็นจริง - ใครรักนักเรียน? - ทุกคนอยากเป็นที่รักใช่ไหม - เด็กคิดว่าจะทำอะไรให้เป็นที่รักและจะ แสดงอย่างไรกับคนที่เป็นที่รักของเรา	
3. ขั้นอภิปราย	3.1 ครูอภิปรายสาระสำคัญของ ส่วนหนึ่งของ ความสุข คือการได้เป็นที่รัก - เด็กๆ มีตัวอย่างของการไม่ได้เป็นที่รักไหม? - เด็กๆ มีตัวอย่างของการเป็นที่รักของคนอื่น ไหม? - เด็กๆ อยากให้คนอื่นรักไหม? - เพราะอะไร?	
4. ขั้นการสำรวจความคิด	4.1 เด็กแบ่งกลุ่มๆ ละ 5 คน 4.2 ให้เด็กๆ วาดรูปตนเองอยู่กับคนที่รักตน 4.3 เด็กบรรยายการเป็นที่รักของคนที่ดีตนวาดภาพ	- กระดาษ A4 - สีเทียน
5. ขั้นถ่ายทอดการเรียนรู้	5.1 ครูถามว่า : - ถ้าเด็กๆ อยู่บ้านจะแสดงวิธีให้ความสุขต่อ พ่อแม่อย่างไร? (โอบกอด) - เด็กจะแสดงอย่างไร เพื่อให้ตนเองมีความสุข (ทำตัวเป็นเด็กน่ารัก ให้พ่อแม่โอบกอด) - การบ้าน โอบกอดคนที่บ้าน	

การประเมินผล

1. จากการตอบคำถาม
2. จากการแสดงความคิดเห็น
3. จากการอภิปราย
4. จากผลงานศิลปะ
5. จากการถ่ายโยงการเรียนรู้

หมวดความสุข

บทเรียนที่ 4 เกมแห่งความสุข

เวลา 40 นาที

จุดประสงค์

เพื่อสามารถบอกได้ว่าความสุขคือการได้เล่นสนุกสนานกับเพื่อน

สาระสำคัญ

ความสุขคือการได้เล่นสนุกสนานกับเพื่อน

การจัดกระบวนการเรียนรู้

ขั้นตอน	กิจกรรม	สื่อ
1. ขั้นสรรสร้างบรรยากาศ	ครูพูดเสียงเบาๆ พร้อมกับเปิดเพลงบรรเลงดังนี้ "ให้อยู่นิ่งๆ สักครู... ผ่อนคลายนิ้วเท้าและขา... ผ่อนคลายหน้าท้อง...และไหล่...ผ่อนคลายแขน... และใบหน้า...ดวงดาวแห่งความเคารพรู้ว่าแต่ละคน นั้นนำคุณสมบัติพิเศษมาสู่โลกนี้ นักเรียนเป็น ดวงดาวน้อยๆที่สวยงาม.... เรานั้นน่ารักและมี ความสามารถ...เราเป็นตัวของตัวเอง... เราพิเศษไม่ เหมือนใครและมีคุณค่า... ขอให้เพลิดเพลินกับ ความรู้สึกเคารพอยู่ภายใน.....เราคือดวงดาวแห่ง ความสงบและน่ารัก และมีความสามารถ..... ปล่อยให้ตนเองอยู่เจิบๆ และมีความสงบอยู่ ภายใน..... เมื่อไหร่ก็ตามที่นักเรียนต้องการมี ความรู้สึกที่ดีๆ เป็นพิเศษอยู่ภายใน ก็จงอยู่อย่างนี้ เจิบภายในและจำไว้ว่า นักเรียนคือดวงดาวที่เต็ม เปี่ยมด้วยความสงบ ดวงดาวที่เต็มไปด้วยความ เคารพ"	- CD เพลงบรรเลง - เครื่องเล่น CD
2. ขั้นกระตุ้นคุณค่า เพื่อชีวิต		
2.1) การรับรู้ข้อมูล	2.1 เด็กเล่นเกม "ลมพัด"	- เกมลมพัด

ขั้นตอน	กิจกรรม	สื่อ
2.2) สำรวจคุณค่าในโลกที่เป็นจริง	2.2 ถามคำถามและให้เด็กๆ ช่วยกันตอบ - เด็กๆ บอกได้ไหมว่าเล่นเกมแล้วมีความรู้สึกอย่างไร ? - เล่นอย่างไรจึงสนุกสนาน - มีบ้างไหมที่เล่นแล้วไม่สนุก	
2.3) การสะท้อนความคิด	2.3 เด็กแต่ละคนพูดแสดงความคิดเห็นของตนเองดังประเด็นต่อไปนี้ - ความสุข คือการได้เล่นสนุกสนานกับเพื่อน	
3. ขั้นการอภิปราย	3.1 ครูอภิปรายสาระสำคัญที่เด็กเรียนรู้ ดังนี้ - เด็กๆ มีตัวอย่างของเกมที่ได้เล่นสนุกสนานกับเพื่อนไหม? 3.2 เปิดโอกาสให้เด็ก ๆ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนในการเล่นสนุกสนาน	
4. ขั้นสำรวจความคิด	4.1 เด็กแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน 4.2 ให้เด็กแต่ละกลุ่มเคลื่อนไหว สร้างสรรค์ประกอบเพลง "ลูกเปิดเจ็ดตัว" 4.3 เด็กทุกคนแสดงท่าทางมีความสุข เมื่อได้เล่นสนุกสนานกับเพื่อน	- เทปเพลง
5. ขั้นถ่ายโยงการเรียนรู้	5.1 ครูถามว่า - เด็กๆ จะแสดงพฤติกรรมความสุขต่อเพื่อนอย่างไร เมื่อมีเพื่อนมาเล่นด้วย?	

การประเมินผล

1. จากการตอบคำถาม
2. จากการแสดงความคิดเห็น
3. จากการอภิปราย
4. จากการเล่นเกม ร้องเพลง
5. จากการถ่ายโยงการเรียนรู้

เกมลมพัด

วิธีเล่นเกม

1. นักเรียนนั่งกับพื้นเป็นรูปวงกลม
2. ทุกคนร่วมกันร้องเพลง "ลมพัด" ลมเอยชะ เมื่อลมพัด โบกสะบัด พัดมาไวๆ ลมเอย ลมพัดอะไร (ซ้ำ) ฉันจะบอกให้... (ผู้นำเกมเป็นผู้พูด) ลมพัดคนใส่ง่าไล
3. เมื่อผู้นำเกมบอกลมพัดอะไร คนที่มีคุณสมบัติตามนั้น ต้องวิ่งย้ายที่ด้วยความรวดเร็ว ผู้ที่ช้าจะทำกิจกรรมพิเศษ เช่น เดินระบำ)

เพลง "ลูกเปิดเจ็ดตัว"

(เพลงอนุบาลคุณธรรมตามพระราชดำรัส)

คำร้อง : พิสมัช จันทวิมล

ทำนอง : กมลวัน บุญชัยฐิติ

ลูกเปิดเจ็ดตัวเดินมา
ต่างรักสามัคคีเป็นมิตรมีไมตรี
ลูกเปิดเจ็ดตัวเดินไป
ต่างรักสามัคคีเป็นมิตรมีไมตรี
เราเล่นเราเรียนด้วยกัน
เราเล่นเราเรียนด้วยกัน

ยกซ้ายยกขวาเดินมาด้วยกัน
เหมือนเธอและฉัน เหมือนฉันและเธอ
เบิกบานแจ่มใส เดินไปด้วยกัน
เหมือนเธอและฉัน เหมือนฉันและเธอ
เราเล่นเราเรียนด้วยกัน
เธอรักฉัน ฉันรักเธอ เพื่อนรัก

หมวดความสุข

บทเรียนที่ 5 คำพูดเป็นได้ทั้งดอกไม้หรือขวากหนาม

เวลา 40 นาที

จุดประสงค์

เพื่อบอกคำพูด ที่ทำให้มีความสุข และคำพูดที่ทำให้เกิดความทุกข์ได้

สาระสำคัญ

คำพูดสามารถทำให้คนมีความสุขได้ หรืออาจทิ่มแทงได้เหมือนหนามด้วยเช่นกัน

การจัดกระบวนการเรียนรู้

ขั้นตอน	กิจกรรม	สื่อ
1. ขั้นสรรสร้างบรรยากาศ	ครูพูดเสียงเบาๆ พร้อมกับเปิดเพลงบรรเลงดังนี้ "ให้คิดถึงดวงดาว... นึกภาพตนเองอยู่ในความเงียบ ดวงดาวส่องสว่าง ช่างสวยงามอยู่ในท้องฟ้า ดวงดาว เปล่งประกายและฉายแสง....นั่งเงียบและสงบ.... จงอยู่นิ่งๆ...ผ่อนคลายนิ้วเท้าและขา....ผ่อนคลาย หน้าท้องและไหล่...ผ่อนคลายแขนและไบหน้า... อยู่ในความรู้สึกว่าปลอดภัย...จงปล่อยให้ความสงบ ล้อมรอบตัวไว้...ภายในตัวเหมือนเป็นดวงดาวเล็กๆ ที่สวยงาม....ความรักอยู่เป็นแก่นกลางในตัวเรา... เรามีความสามารถ...เราเป็นสิ่งที่เราเป็น เราแต่ละคน นำคุณสมบัติพิเศษมาสู่โลกนี้....เราต่างมีคุณค่า.... ให้เพติดเพลินกับความรู้สึกเคารพอยู่ภายใน.... เราคือดวงดาวแห่งความเคารพ...จงปล่อยให้ตนเอง อยู่ในความเงียบและความสงบภายใน...เฟื่องรวม... จดจ่อ...เต็มไปด้วยความเคารพ...ความพอใจ... ค่อยๆ หันความสนใจกลับคืนสู่ห้องนี้"	- CD เพลงบรรเลง - เครื่องเล่น CD

ขั้นตอน	กิจกรรม	สื่อ
<p>2. ขั้นกระตุ้นคุณค่าเพื่อชีวิต</p> <p>2.1) การรับรู้ข้อมูล</p> <p>2.2) สำรวจคุณค่าในโลกที่เป็นจริง</p> <p>2.3) การสะท้อนความคิด</p>	<p>2.1 ครูเล่าเรื่องให้เด็กๆ ฟัง ดังนี้ "เบญเป็นเด็กที่พูดจาไพเราะ พ่อกับแม่จะบอกเสมอว่า รักเบญ แต่เมื่ออยู่โรงเรียนเบญจะถูกเพื่อนพูดว่า "ไอ้อ้วน" เพราะเบญเป็นเด็กอ้วน เบญรู้สึกโกรธเพื่อนมาก คิดจะทำร้ายเพื่อนแต่ไม่ทำ"</p> <p>2.2 ครูถามคำถามให้เด็กช่วยกันตอบ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เด็กๆ มีความรู้สึกอย่างไร เมื่อคุณพ่อคุณแม่บอกว่ารักเรา ? - เด็กๆ รู้สึกอย่างไร เมื่อเพื่อนพูดไม่ดีกับเรา ? <p>2.3 เด็กแต่ละคนแสดงความคิดเห็นของตนเอง ดังประเด็นต่อไปนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ฉันสามารถให้ความสุขกับผู้อื่น ได้ด้วยคำพูดที่เปรียบเหมือนดอกไม้ไม่ไช่ชวากหนาม 	
<p>3. ขั้นการอภิปราย</p>	<p>3.1 ครูอภิปรายสาระสำคัญที่เด็กเรียนรู้ ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - คำพูดชนิดใดที่ทำให้เด็กๆ รู้สึกไม่ดีหรือรู้สึกเศร้า ? - คำพูดชนิดใดที่ทำให้โกรธ - คำพูดชนิดใดที่เด็กๆ พูดแล้ว ทำให้คนอื่นมีความสุขได้ ? <p>3.2 เปิดโอกาสให้เด็กๆ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน</p>	
<p>4. ขั้นการสำรวจความคิด</p>	<p>4.1 ให้เด็กวาดภาพความสุขของตนเอง เมื่อได้ยินคำพูดที่ดี</p> <p>4.2 ให้เด็กบรรยายความสุขของตนเอง</p>	<p>- กระดาษ A4</p> <p>- สีเทียน</p>
<p>5. ขั้นการถ่ายโยงการเรียนรู้</p>	<p>5.1 ครูถามว่า :</p> <ul style="list-style-type: none"> - ถ้าเด็กอยู่บ้าน จะใช้คำพูดกับพ่อแม่อย่างไร - เด็กๆ จะใช้คำพูดกับเพื่อนเพื่อนอย่างไร 	

การประเมินผล

1. จากการตอบคำถาม
2. จากการแสดงความคิดเห็น
3. จากการอภิปราย
4. จากผลงานศิลปะ
5. จากการถ่ายโยงการเรียนรู้

หมวดความสุข

บทเรียนที่ 6 โรงเรียนดวงใจ

เวลา 40 นาที

จุดประสงค์

เพื่อให้รู้พฤติกรรมของบุคคลที่ทำให้มีความสุข

สาระสำคัญ

คำพูด การกระทำที่ดียอมทำให้เกิดความสุข

การจัดกระบวนการเรียนรู้

ขั้นตอน	กิจกรรม	สื่อ
1. ขั้นสรรสร้างบรรยากาศ	ครูพูดเสียงเบาๆ พร้อมกับเปิดเพลงบรรเลงดังนี้ "ขอให้ทุกคนนั่งให้สบาย เพื่อปล่อยให้ตนเองสงบ นั่งอยู่ใน...ให้เราสมมติว่ามีแสงสีชมพู เป็น วงกลมอยู่รอบตัวเรา...แสงสีชมพูนี้เต็มไปด้วย ความรัก...ความรักนั้นช่างนุ่มนวล เขาสบายและ ปลอดภัย...แสงนั้นมาเตือนให้นึกถึงแสงที่อยู่ในตัว เรา ซึ่งเต็มไปด้วยความรักเช่นกัน... เราปรับตัวกลืน เข้าไปในแสงสีชมพูที่อยู่ภายในและผลิตเฟลิน เป็นสุขอยู่กับความรักที่เต็มเปี่ยมนั้น...เราก็คือเรา... เราเต็มไปด้วยความรักอยู่แล้วโดยธรรมชาติ...เรา กลืนหายอยู่ในความงามภายในตนเอง...แสงสีชมพู แห่งความรักนี้อยู่ในตัวเราเสมอ...เมื่อใดก็ตามที่เรา ต้องการสัมผัสกับความรักภายในให้มากขึ้น เรา สามารถปรับตัวกลืนเข้าไปในโรงงานของความรัก ภายในตนเองได้ และผลิตความรักให้มากยิ่งขึ้น"	- CD เพลงบรรเลง - เครื่องเล่น CD
2. ขั้นกระตุ้นคุณค่าเพื่อชีวิต 2.1) การรับรู้ข้อมูล	2.1 ครูอ่านเรื่อง "โรงเรียนดวงใจ" ให้เด็กฟัง	- เรื่องโรงเรียนดวงใจ

ขั้นตอน	กิจกรรม	สื่อ
2.2) สำรวจคุณค่าในโลกที่เป็นจริง	2.2 ครูถามคำถามและให้เด็กๆ ช่วยกันตอบ - เด็กๆ บอกได้ไหมว่าโรงเรียนดวงใจของแก้วเป็นอย่างไร ? - เด็กๆ รู้สึกอย่างไรถ้าได้พบโรงเรียนดวงใจอย่างแก้ว ?	
2.3) การสะท้อนความคิด	2.3 ให้เด็กแต่ละคนพูดแสดงความคิดเห็นของตัวเองครั้นในเรื่อง เช่น - นั่นคิดว่าการที่เด็กๆ ร่วมกิจกรรมกับเพื่อนโดยไม่มีคำพูดที่ไม่สุภาพ ทำให้มีความสุข	
3. ขั้นการอภิปราย	3.1 ครูอภิปรายสาระสำคัญที่เด็กได้เรียนรู้ ดังนี้ - จากเรื่องที่เล่ามานี้ คนที่รู้จักแบ่งปันช่วยเหลือกัน มีคำพูดสุภาพ ทุกคนที่อยู่ร่วมกัน มีความรู้สึกอย่างไร ?	
4. ขั้นการสำรวจความคิด	4.1 เด็กแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน 4.2 เด็กแต่ละกลุ่มสร้างหมีสีทองของตัวเองจากกระดาษแข็งที่มีแขนขาที่เคลื่อนไหวได้ 4.3 เด็กแต่ละกลุ่มนำหมีสีทองแสดงบทบาทสมมติ	- กระดาษแข็ง - สีเทียน - คลิปหนีบกระดาษ - กรรไกร
5. ขั้นถ่ายโอนการเรียนรู้	5.1 ครูถามว่า : - เด็กจะแสดงพฤติกรรมความสุขต่อเพื่อนอย่างไร เมื่อทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ?	

การประเมินผล

1. จากการตอบคำถาม
2. จากการแสดงความรู้สึก
3. จากการอภิปราย
4. จากผลงานการประดิษฐ์
5. จากการถ่ายโอนการเรียนรู้

เรื่อง "โรงเรียนดวงใจ"

โดย ไคอาน่า ชู

แก้วอาศัยอยู่ในเมืองเล็ก ๆ แห่งหนึ่ง เขาอยู่กับแม่ในบ้านหลังเล็กที่ล้อมรอบด้วยทุ่งหญ้าเขียวขจีและต้นไม้ใหญ่ แก้วก็เคยอยู่เสมอว่าตนเอง โชคดีที่ไม่ต้องอยู่ในเมืองใหญ่ที่ไม่ค่อยมีสวนสาธารณะที่เขาจะเล่นกับเพื่อน ๆ ได้ แก้วชอบใช้เวลาอยู่ในห้องของตนเอง เขาชอบสะสมแสตมป์จากทั่วโลก เล่นของเล่นที่เป็นรถยนต์ตัวต่อและเครื่องบิน แต่มีสิ่งหนึ่งที่แก้วไม่ชอบมากนักนั่นคือการไปโรงเรียน

เช้าวันจันทร์ วันหนึ่ง ขณะเริ่มเดินไปโรงเรียน แก้วรู้สึกว่าเป็นวันที่พิเศษที่สุดในชีวิตของตน แก้วหยุดเดินและล้มตัวลงนอนบนพื้นหญ้าและหลับตาลง เขาเริ่มรู้สึกเป็นสุขและผ่อนคลาย เขาเห็นตนเองเดินไปข้างหน้าและมาถึงบ้านรูปหัวใจ เขาสามารถอ่านข้อความที่ติดอยู่บนป้ายประตูบ้าน “ โรงเรียนสำหรับเด็กน่ารัก ” เขาเห็นห้องเรียนประดับด้วยภาพผีเสื้อ สายรุ้ง ดอกไม้สีสันสดใส และเด็ก ๆ ที่กำลังเล่นอย่างมีความสุข เขาเห็นโมบายลึ่รูปนก ดวงดาว รูปหัวใจ ใบหน้าของเด็กแต่ละคนล้วนมีประกายแห่งความสุข นั่นตัวฉันนี่ ฉันเป็นหนึ่งในเด็ก ๆ ที่น่ารักและเปล่งประกายด้วยความสุขเหล่านี้

เช้าวันต่อมา แก้วแทบรอไม่ไหวที่จะไปยังสนามหญ้าเดิมอีกครั้ง ต้องการเห็นโรงเรียนรูปหัวใจแต่ก็ไม่พบโรงเรียนรูปหัวใจอีก

แก้ว แก้ว เขาได้ยินเสียงใครบางคนกระซิบ เมื่อเงยหน้าขึ้นแก้วเห็นหมีสีทองนั่งยิ้มอยู่บนบอลลูกสีรุ้งที่กำลังลอยลงมาจากฟากฟ้า เมื่อบอลลูกแตะพื้น เขาก็เห็นโรงเรียนรูปหัวใจเบื้องหลัง แก้วเห็นตนเองกำลังยื่นจับมือกับเด็ก ๆ อื่น ๆ เป็นวงกลมและรับฟังครูที่กำลังพูดอยู่ ทุกคนไม่มีใครผลัดกันตะกัน แดกแถวหรือแกล้งเพื่อนและไม่มีใครถูกทอดทิ้ง ปราศจากคำพูดที่ไม่สุภาพใด ๆ ทั้งสิ้นแก้วเห็นตนเองกำลังวาดภาพแบ่งปันดินสอสีให้เพื่อน ครูมีใบหน้าที่ยิ้มแย้ม รับฟังเด็กอย่างสงบ เมื่อเด็กแต่ละคนอธิบายภาพวาดของตน

เด็กนั่งล้อมวงรับประทานอาหารกลางวัน ขณะที่ส่งอาหารผ่านไปรอบ ๆ แก้วเห็นตนเองรอคอยอย่างอดทน ไม่มีใครผลัดใครหรือส่งเสียงตะโกนว่า “ ให้ฉันก่อน ” แก้วเห็นตนเองถามเพื่อนว่า “ ต้องการเค้กสักชิ้นไหม? ” ขอบใจจะ เพื่อนของแก้วตอบ และแบ่งผลไม้กับตัวให้แก้ว

ภาคผนวก ข

- คู่มือการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความสุขและเกณฑ์การให้คะแนนของเด็กปฐมวัย
- ตัวอย่าง แบบสังเกตพฤติกรรม ความสุขของเด็กปฐมวัย

คู่มือการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความสุข และเกณฑ์การให้คะแนนของเด็กปฐมวัย

คำชี้แจง

การวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัย เป็นเครื่องมือในการบันทึกพฤติกรรมความสุข ขณะที่เด็กร่วมกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมและสังเกตเด็กโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความสุขตลอดเวลาที่เด็กร่วมกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตเวลา 9.00 น. - 9.40 น. ทุกวันอังคาร พุธ พฤหัสบดี ดังรายละเอียด

1. แบบสังเกตชุดนี้ใช้เพื่อสังเกตพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 (อายุ 5-6ปี) ที่ได้รับการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต

2. ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสังเกต

3. แบบสังเกตพฤติกรรมความสุข ประกอบด้วย

3.1 ด้านสนุกสนานกับประสบการณ์แห่งความสุข หมายถึง การที่นักเรียนสนุกสนานกับแบบฝึกหัด จินตนาการถึงโลกที่มีความสุข สนุกกับการเล่นเกมกับเด็กๆ ในชั้น และการร้องเพลงที่ก่อให้เกิดความรู้สึกที่เป็นสุข โดยมีพฤติกรรมการแสดงออกดังนี้

- หน้าตายิ้มแย้ม
- ร่าเริงแจ่มใส
- กระโดดโลดเต้นอย่างสนุกสนาน
- กระตือรือร้นอยากร่วมกิจกรรม
- มีอารมณ์ขัน

3.2 ด้านเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความสุข หมายถึง การที่นักเรียนสามารถสื่อสารเป็นคำพูดหรือภาพวาดถึงโลกที่เป็นสุข การระบุสิ่งดีๆ ที่นักเรียนมีส่วนร่วมทำในการพูดคุยถึงประเด็นสะท้อนความคิดที่ว่า เมื่อได้ทำสิ่งที่ดี ก็เป็นสุขกับตนเอง การค้นหาความรู้สึกของตนเอง เมื่อผู้คนพูดไม่ดีหรือพูดดี และความคิดเกี่ยวกับวิธีที่เราจะให้ความสุขกับผู้อื่น ซึ่งมีพฤติกรรมที่แสดงออก ดังนี้

- ตั้งใจร่วมกิจกรรม
- มีความคิดจินตนาการกว้างไกล
- มีความคิดเห็นเป็นของตนเอง
- มีความเชื่อมั่นในตนเอง
- กล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง

3.3 ด้านเสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับความสัมพันธ์ที่เป็นความสุข หมายถึง การระบุคำพูดที่ทำร้ายผู้อื่นและคำพูดที่ให้ความสุขแก่ผู้อื่น การมีส่วนร่วมในการพูดคุยในชั้นเรียนว่าสามารถ อดทนทั้งกับตนเองและผู้อื่น การฝึกเป็นผู้มีความปรารถนาดีต่อทุกคนในห้องเรียนในช่วงที่ทำ

แบบฝึกหัด การอยู่อย่างเรียบง่าย และสามารถใช้ประโยชน์ขึ้นยืน เช่น โปรดให้ดอกไม้แก่นั่น ไม่ใช่ขวาก
หนาม เมื่อมีเพื่อนร่วมชั้นพูดไม่ดีด้วย โดยมีพฤติกรรมที่แสดงออก ดังนี้

- ปฏิบัติตามข้อตกลงด้วยความเต็มใจ และสมัครใจ
- มีสมมติในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
- สนทนาโต้ตอบแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้วยความพอใจ
- การให้กำลังใจ
- รู้จักการให้อภัย

เกณฑ์การให้คะแนน

กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนเป็น 2 1 และ 0 ตามความหมาย ดังนี้

2 คะแนน	หมายถึง	แสดงพฤติกรรมตลอดเวลา
1 คะแนน	หมายถึง	แสดงพฤติกรรมบางเวลา
0 คะแนน	หมายถึง	ไม่แสดงพฤติกรรมเลย

เกณฑ์การให้คะแนนการสังเกตพฤติกรรมความสุข

ข้อ	พฤติกรรมที่แสดงออก	ระดับคะแนน		
		2	1	0
1	สนุกสนานกับประสบการณ์แห่งความสุข			
	1.1 หน้าตายิ้มแย้ม	- หน้าตายิ้มแย้มสดชื่นตลอดเวลา	- ยิ้มแย้มบ้างเป็นบางเวลา	- ไม่ยิ้มเลย
	1.2 ร่าเริงแจ่มใส	- สนุกสนานร่าเริงแจ่มใสตลอดเวลาที่เข้าร่วมกิจกรรม	- สนุกสนานร่าเริงแจ่มใสบ้างเป็นบางเวลา	- ไม่สนุกสนานร่าเริง
	1.3 กระโดดโลดเต้นอย่างสนุกสนาน	- เล่นด้วยความเต็มใจและสนุกสนานกับการเล่นตลอดเวลา	- เต็มใจเล่นเป็นบางเวลา	- ไม่ยอมเล่น
	1.4 กระตือรือร้นอยากร่วมกิจกรรม	- มีความสนใจที่จะเล่นและมีส่วนร่วมการเล่นตลอดเวลา	- สนใจเข้าร่วม กิจกรรมบางเวลา	- ไม่สนใจ
1.5 มีอารมณ์ขัน	- หัวเราะสนุกสนานตลอดเวลา	- หัวเราะบ้างเป็นบางเวลา	- ไม่หัวเราะสนุกสนานเลย	
2	เพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความสุข			
	2.1 ตั้งใจร่วมกิจกรรม	- มีความตั้งใจร่วมกิจกรรมตลอดเวลา	- ตั้งใจร่วมกิจกรรมเป็นบางเวลา	- ไม่ตั้งใจร่วมกิจกรรม
	2.2 มีความคิดจินตนาการกว้างไกล	- มีความคิดที่ไม่เหมือนคนอื่นและคิดได้ตลอดเวลา	- คิดได้บ้างเป็นบางเวลา	- ไม่มีความคิดเป็นของตนเอง
	2.3 มีความคิดเห็นเป็นของตนเอง	- มีความคิดเห็นแปลกๆใหม่ๆ ตลอดเวลา	- มีความคิดเห็นเป็นของตนเองบ้างเป็นบางเวลา	- ไม่แสดงความคิดเห็น
2.4 มีความเชื่อมั่นในตนเอง	- กล้าตัดสินใจตลอดเวลา	- กล้าตัดสินใจบ้างเป็นบางเวลา	- ไม่กล้าตัดสินใจ	

ข้อ	พฤติกรรมที่แสดงออก	ระดับคะแนน		
		2	1	0
	2.5 กล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง	- มีความเป็นผู้นำตลอดเวลา	- มีความเป็นผู้นำบ้างเป็นบางเวลา	- ไม่มีความเป็นผู้นำ
3	เสริมสร้างทักษะทางสังคม สำหรับความสัมพันธ์ที่เป็นความสุข			
	3.1 ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มด้วยความเต็มใจและสมัครใจ	- ปฏิบัติตามความคิดเห็นตามเสียงส่วนใหญ่ด้วยความเต็มใจและสมัครใจตลอดเวลา	- ปฏิบัติตามความคิดเห็นตามเสียงส่วนใหญ่เป็นบางเวลา	- ไม่เต็มใจในการปฏิบัติตามข้อตกลง
	3.2 มีสมาธิในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	- สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขตลอดเวลา	- ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นบางเวลา	- ไม่มีสมาธิในการทำงาน
	3.3 สนทนาโต้ตอบและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้วยความพอใจ	- โต้ตอบอย่างมีเหตุผลและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นตลอดเวลา	- โต้ตอบอย่างมีเหตุผลและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นบ้างเป็นบางเวลา	- ไม่เคยโต้ตอบและรับฟังความคิดเห็น
	3.4 การให้กำลังใจ	- พุดให้กำลังใจกับผู้อื่นตลอดเวลา	- พุดให้กำลังใจกับผู้อื่นเป็นบางเวลา	- ไม่เคยพุดให้กำลังใจผู้อื่น
3.5 รู้จักการให้อภัย	- รู้จักการใช้คำพุดขอโทษขอบคุณและไม่เป็นไรตลอดเวลา	- รู้จักใช้คำพุดขอโทษขอบคุณและไม่เป็นไรบ้างเป็นบางเวลา	- ไม่เคยพุดคำขอโทษขอบคุณและไม่เป็นไร	

การดำเนินการใช้แบบสังเกต

- ศึกษาและทำความเข้าใจแบบสังเกตพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัย และคู่มือการใช้ให้เข้าใจกระบวนการทั้งหมด เพื่อให้เกิดความเข้าใจ นำไปใช้ได้ถูกต้อง
- ทำการสังเกตพฤติกรรมความสุขของเด็กก่อนการทดลองเพื่อหาข้อมูลพื้นฐาน (Baseline Data) โดยการสังเกตพฤติกรรมความสุขในช่วงกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต
- เมื่อเด็กร่วมกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต ผู้วิจัยดำเนินการสังเกตพฤติกรรมความสุขของเด็กโดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต และสังเกตพฤติกรรมความสุขของเด็ก ขณะร่วม กิจกรรมและนำข้อมูลมาบันทึกภายหลังจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตเสร็จ เป็นเวลา 8 สัปดาห์

4. นำผลการบันทึกพฤติกรรมความสุขที่เด็กแสดงออกขณะร่วมกิจกรรมมาวิเคราะห์ข้อมูล
5. ในการบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัย เมื่อเด็กมีพฤติกรรมในข้อใดให้ทำเครื่องหมาย (/) ลงในข้อพฤติกรรมนั้น

แบบสังเกตพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัย

วัน/เดือน/ปี.....ครั้งที่.....เวลา.....น.

พฤติกรรมความสุข ชื่อ - สกุล	สนุกสนานกับประสบการณ์แห่งความสุข												เพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความสุข										เสริมสร้างทักษะทางสังคม										คะแนนรวม	หมายเหตุ													
	หน้าตา ยิ้มแย้ม			ร่าเริง แจ่มใส			กระโดด โลดเต้น อย่าง สนุกสนาน			กระตือ รือร้น			มี อารมณ์ ขัน			ตั้งใจ ร่วม กิจกรรม			มีความคิด จินตนา การ			มีความ คิดเห็น เป็นของ ตนเอง			มีความ เชื่อมั่น			กล้า แสดง ออก			ปฏิบัติ ตาม ข้อตกลง				มีสมาธิ			สนทนา โต้ตอบ			การให้ กำลังใจ			รู้จักการ ให้อภัย			
	0	1	2	0	1	2	0	1	2	0	1	2	0	1	2	0	1	2	0	1	2	0	1	2	0	1	2	0	1	2	0	1			2	0	1	2	0	1	2	0	1	2			
1. ค.ช.ณัฐพล ชุมผล																																															
2. ค.ช.ชนดล แก้วโยธา																																															
3. ค.ช.นิติธร รัตนละมัย																																															
4. ค.ช.สิทธิชัย สุมาลี																																															
5. ค.ช.สุรชัย คงดี																																															
6. ค.ช.กุลศิริ แซ่เจียง																																															
7. ค.ญ.เขมิกา คูหา																																															
8. ค.ญ.ทิพนตร สีมสุขปรีดา																																															
9. ค.ญ.วิศรา ถวายสินธุ์																																															
10. ค.ญ.ศศิวิมล นามบุตร																																															
11. ค.ญ.สายสวรรค์ ชัยศรี																																															
12. ค.ญ.สุทธพร พรานดี																																															
13. ค.ญ.อรวิ สีหนาม																																															
14. ค.ญ.จิรภัทร ยวงโย																																															
15. ค.ญ.ปรีชาภรณ์ มารอด																																															

หมายเหตุ 0,1,2 หมายถึงระดับคะแนนที่แสดงพฤติกรรมความสุขขณะทำกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต โดยใช้เครื่องหมาย / ลงในช่องคะแนนตามความเป็นจริง

ภาคผนวก ค

- ตารางแสดงค่าดัชนีความแม่นยำตรงเชิงเนื้อหา IOC
- ตารางคะแนนพฤติกรรมความสุข

ตาราง 5 แสดงคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อแบบสังเกตพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัย การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างลักษณะพฤติกรรมกับจัดประสงค์ (IOC) ของแบบสังเกตพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัย

หัวข้อพฤติกรรม	ระดับคะแนน	ตัวอย่างพฤติกรรม	ผู้เชี่ยวชาญ			ΣR	IOC
			คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1. สนุกสนานกับประสบการณ์แห่งความสุข							
1.1 หน้าตายิ้มแย้ม	2	- หน้าตายิ้มแย้มสดชื่นตลอดเวลาที่ร่วมกิจกรรม	+1	+1	+1	3	1
	1	- ยิ้มแย้มบ้างเป็นบางเวลา	+1	+1	+1	3	1
	0	- ไม่ยิ้มเลย	+1	+1	+1	3	1
1.2 ร่าเริงแจ่มใส	2	- สนุกสนานร่าเริงแจ่มใสตลอดเวลาที่เข้าร่วมกิจกรรม	+1	+1	+1	3	1
	1	- สนุกสนานร่าเริงแจ่มใสบ้างเป็นบางเวลา	+1	+1	+1	3	1
	0	- ไม่สนุกสนาน ร่าเริง	+1	+1	+1	3	1
1.3 กระโดดโลดเต้นอย่างสนุกสนาน	2	- เล่นด้วยความเต็มใจและสนุกสนานกับการเล่นตลอดเวลา	+1	+1	+1	3	1
	1	- เต็มใจเล่นเป็นบางเวลา					
	0	- ไม่ยอมเล่น	+1	+1	+1	3	1
1.4 กระตือรือร้นอยากร่วม กิจกรรม	2	- มีความสนใจที่จะเล่นและมีส่วนร่วมการเล่นตลอดเวลา	+1	+1	+1	3	1
	1	- สนใจเข้าร่วมกิจกรรมบางเวลา	+1	+1	+1	3	1
	0	- ไม่สนใจ	+1	+1	+1	3	1
1.5 มีอารมณ์ขัน	2	- หัวเราะและสนุกสนานตลอดเวลา	+1	+1	+1	3	1
	1	- หัวเราะบ้างเป็นบางเวลา	+1	+1	+1	3	1
	0	- ไม่หัวเราะสนุกสนานเลย	+1	+1	+1	3	1

ตาราง 5 (ต่อ)

หัวข้อพฤติกรรม	ระดับ คะแนน	ตัวอย่างพฤติกรรม	ผู้เชี่ยวชาญ			ΣR	IOC
			คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
2. เพิ่มพูนความรู้ เกี่ยวกับความสุข							
2.1 ตั้งใจร่วมกิจกรรม	2	- ตั้งใจร่วมกิจกรรมตลอดเวลา	+1	+1	+1	3	1
	1	- ตั้งใจเรียนเป็นบางเวลา	+1	+1	+1	3	1
	0	- ไม่ตั้งใจร่วมกิจกรรม	+1	+1	+1	3	1
2.2 มีความคิด จินตนาการกว้างไกล	2	- มีความคิดที่ไม่เหมือน คนอื่น และคิดได้ตลอดเวลา	+1	+1	0	2	0.67
	1	- คิดได้บ้างเป็นบางเวลา	+1	+1	0	2	0.67
	0	- ไม่มีความคิด เป็นของตนเอง	+1	+1	+1	3	1
2.3 มีความคิดเห็น เป็นของตนเอง	2	- มีความคิดเห็นแปลกๆ ใหม่ๆ ตลอดเวลา	+1	+1	+1	3	1
	1	- มีความคิดเห็นเป็นของ ตนเอง บ้างเป็นบางเวลา	+1	+1	+1	3	1
	0	- ไม่แสดงความ คิดเห็น	+1	+1	+1	3	1
2.4 มีความเชื่อมั่น ในตนเอง	2	- กล้าตัดสินใจตลอดเวลา	+1	+1	0	2	0.67
	1	- กล้าตัดสินใจเป็นบางเวลา	+1	+1	+1	3	1
	0	- ไม่กล้าตัดสินใจ	+1	+1	+1	1	1
2.5 กล้าแสดงออก ในสิ่งที่ถูกต้อง	2	- ความเป็นผู้นำตลอดเวลา	+1	+1	0	2	0.67
	1	- ความเป็นผู้นำบ้างเป็นบางเวลา	+1	+1	0	2	0.67
	0	- ไม่มีความเป็นผู้นำ	+1	+1	0	2	0.67

ตาราง 5 (ต่อ)

หัวข้อพฤติกรรม	ระดับ คะแนน	ตัวอย่างพฤติกรรม	ผู้เชี่ยวชาญ			Σ^R	IOC
			คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
3. เสริมสร้างทักษะทางสังคม สำหรับความสัมพันธ์ที่เป็นความสุข							
3.1 ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มด้วยความเต็มใจและสมัครใจ	2	- ปฏิบัติตามความคิดเห็นตามเสียงส่วนใหญ่ด้วยความเต็มใจและสมัครใจตลอดเวลา	+1	+1	+1	3	1
	1	- ปฏิบัติตามความคิดเห็นตามเสียงส่วนใหญ่เป็นบางเวลา	+1	+1	+1	3	1
	0	- ไม่เต็มใจในการปฏิบัติตามข้อตกลง	+1	+1	+1	3	1
3.2 มีสมาธิในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	2	- สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขตลอดเวลา	+1	+1	+1	3	1
	1	- ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นบางเวลา	+1	+1	+1	3	1
	0	- ไม่มีสมาธิในการทำงาน	+1	+1	+1	3	1
3.3 สนทนาโต้ตอบและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้วยความพอใจ	2	- โต้ตอบอย่างมีเหตุผลและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นตลอดเวลา	+1	+1	+1	3	1
	1	- โต้ตอบอย่างมีเหตุผล และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นบ้างเป็นบางเวลา	+1	+1	+1	3	1
	0	- ไม่เคยโต้ตอบและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	+1	+1	+1	3	1
3.4 การให้กำลังใจ	2	- พுகให้กำลังใจกับผู้อื่นตลอดเวลา	+1	+1	+1	3	1
	1	- พுகให้กำลังใจกับผู้อื่นเป็นบางเวลา	+1	+1	+1	3	1
	0	- ไม่เคยพูกให้กำลังใจผู้อื่น	+1	+1	+1	3	1

ตาราง 5 (ต่อ)

หัวข้อพฤติกรรม	ระดับ คะแนน	ตัวอย่างพฤติกรรม	ผู้เชี่ยวชาญ			ΣR	IOC
			คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
3.5 รู้จักการให้อภัย	2	- รู้จักการใช้คำพูดขอโทษ ขอบคุณและไม่เป็นไรตลอดเวลา	+1	+1	+1	3	1
	1	- รู้จักใช้คำขอโทษขอบคุณ และไม่เป็นไรบ้างเป็นบางเวลา	+1	+1	+1	3	1
	0	- ไม่เคยพูดคำขอโทษ ขอบคุณและไม่เป็นไร	+1	+1	+1	3	1

ตาราง 6 คะแนนพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต
ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยวิธีการทางสถิติ t – test แบบ Dependent Group

คนที่	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	D	D ²
1	20	30	10	100
2	10	29	19	361
3	7	27	20	400
4	7	28	21	441
5	8	26	18	324
6	6	25	19	361
7	8	29	21	441
8	7	27	20	400
9	22	30	8	64
10	10	25	15	225
11	7	29	22	484
12	8	28	20	400
13	8	29	21	441
14	11	29	18	324
15	11	28	17	289
รวม			269	5055

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n \sum D^2 - (\sum D)^2}{n-1}}} = \frac{269}{\sqrt{\frac{15(50,55) - (269)^2}{15-1}}} = 17.10$$

ตาราง 7 คะแนนพฤติกรรมความสุขด้านสนุกสนานกับประสบการณ์แห่งความสุขของเด็กปฐมวัยที่
ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยวิธีการทาง
สถิติ t – test แบบ Dependent Group

คนที่	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	D	D ²
1	9	10	1	1
2	5	10	5	25
3	3	9	6	36
4	3	9	6	36
5	5	9	4	16
6	4	8	4	16
7	4	9	5	25
8	4	9	5	25
9	9	10	1	1
10	5	9	4	16
11	4	9	5	25
12	5	10	5	25
13	4	10	6	36
14	6	10	4	16
15	7	9	2	4
รวม			63	303

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n \sum D^2 - (\sum D)^2}{n-1}}} = \frac{63}{\sqrt{\frac{15(303) - (63)^2}{15-1}}} = 9.82$$

ตาราง 8 คะแนนพฤติกรรมความสุขด้านเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความสุขของเด็กปฐมวัยที่ได้รับ
 การสอนโดยใช้กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยวิธีการทางสถิติ
 t – test แบบ Dependent Group

คนที่	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	D	D ²
1	6	10	4	16
2	2	9	7	49
3	2	9	7	49
4	1	10	9	81
5	1	8	7	49
6	0	8	8	64
7	2	10	8	64
8	2	10	8	64
9	6	10	4	16
10	3	10	4	16
11	0	7	4	16
12	1	10	10	100
13	3	9	8	64
14	2	9	6	36
15	1	9	7	49
		10	9	81
รวม			106	798

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n \sum D^2 - (\sum D)^2}{n-1}}} = \frac{106}{\sqrt{\frac{15(798) - (106)^2}{15-1}}} = 14.64$$

ตาราง 9 คะแนนพฤติกรรมความสุขด้านเสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับความสัมพันธ์ที่เป็นความสุขของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิตก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยวิธีการทางสถิติ t – test แบบ Dependent Group

คนที่	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	D	D ²
1	5	10	5	25
2	3	10	7	49
3	2	9	7	49
4	3	9	6	36
5	2	9	7	49
6	2	9	7	49
7	2	10	8	64
8	1	8	7	49
9	7	10	3	9
10	2	9	7	49
11	3	10	7	49
12	2	9	7	49
13	1	10	9	81
14	3	10	7	49
15	3	9	6	36
รวม			100	692

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n \sum D^2 - (\sum D)^2}{n-1}}} = \frac{100}{\sqrt{\frac{15(692) - (100)^2}{15-1}}} = 19.19$$

ภาคผนวก ง
จดหมายขอความอนุเคราะห์

ภาคผนวก จ
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแผนการจัดกิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต
 - 1.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชุลี สุวรรณดี
 อาจารย์มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต และผู้ประสานงานโปรแกรมการศึกษา
 คุณค่าเพื่อชีวิตประจำประเทศไทย
 - 1.2 อาจารย์รุ่งรวี กนกวิบูลย์ศรี
 อาจารย์ประจำโรงเรียนอนุบาลสามเสน
 - 1.3 อาจารย์สมจิตต์ สุวรรณวงศ์
 อาจารย์ประจำศูนย์การเรียนรู้ปัญญาไทย
2. ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบสังเกตพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัย
 - 2.1 อาจารย์สมจิตต์ สุวรรณวงศ์
 อาจารย์ประจำศูนย์การเรียนรู้ปัญญาไทย
 - 2.2 อาจารย์จิรวรรณ กาละดี
 หัวหน้าระดับปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลวัดปรีนาถ
 - 2.3 อาจารย์ปิยะธิดา เกษสุวรรณ
 ศึกษานิเทศก์ 7 หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการศึกษา

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวศรีวิไล เขาวนัปรีชา
วันเดือนปีเกิด	16 กันยายน 2507
สถานที่เกิด	จังหวัดนครปฐม
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	422 ถนนหน้าพระ ตำบลห้วยจรเข้ม อำเภอมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม 73000
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ครูรับเงินเดือนในอันดับ คศ. 2
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนวัดอ่างแก้ว (จิบ ปานจำ) แขวงบางหว้า เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร 10160
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2525	มัธยมศึกษาปีที่ 5 จากโรงเรียนราชินีบูรณะ
พ.ศ. 2531	ค.บ. (วิชาเอกสุขศึกษา) จากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
พ.ศ. 2537	ศษ.บ. (ปฐมวัยศึกษา) จากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
พ.ศ. 2550	กศ.ม. (สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ